

A bomba, H bomba, N bomba...

Kaže, da imajo vendarle prav tisti, ki venomer trdijo, da človeška neumnost nima meja. Komaj nekaj dni je minilo od obletnice Hirošime. Spomnili smo se strahot, ki jih je povzročila prva atomska bomba, ki so jo Američani uporabili ob koncu druge svetovne vojne in jo odvrgli na to japonsko mesto. Še danes in kdove koliko rodov naprej bodo posledice te majhne bombe zaznavale prebivalce in potomce tega delčka sveta. Od tistega dne do danes so postala jedrska orožja že premnogokrat močnejša in natančneje ubijalska; celo tako, da zanesljivo zagotavljajo le pomor vsega živega, medtem ko bi vse, kar je človeška roka zgradila in ustvarila, ostalo nepoškodovano.

Se v začetku tega leta, ko je bilo iz ameriških vladnih krogov prvič javno slišati zahteve po nevtronski bombi, je zunanji minister Haig skušal »popraviti škodo« in take govorice zanikati. Komaj nekaj mesecev je naokoli in izkazalo se je, da je ameriška vlada ves čas mislila resno. In tačas, ko v ZDA govorijo o sklepu ameriškega predsednika Reagana o izdelavi nevtronske bombe kot o svoji zadevi, odmeva novica po vsem svetu. Večina je ogorčenih, medtem ko za ameriške zahodne zaveznike agencije navajajo,

da so sprejeli novico zadržano. In kaj to pomeni – zadržano? Je to tiha privolitve s kančkom kujanja, ali odklanjanje s kančkom pridržka? Gre za tako pomembno odločitev, ki bo najbrž terjala od širše svetovne skupnosti konkretnjših reakcij in glasov. Za sedaj je najostreje obsodila ta Reaganov korak skupina delegatov dvaintridesetih držav, udeleženk konference proti širjenju jedrskega orožja v Tokiu ter vrsta neuvršenih in drugih majhnih držav v svetu, ki pa imajo žal kljub ostremu obsojanju in enakim stališčem premajhne možnosti vpliva na take odločitve velikih. Vržen je kamen, Moskva že odgovarja. Iz poročil sovjetske agencije TASS je razumeti, da bodo na izziv odgovorili tako »kot terjajo varnostni interesi sovjetskega ljudstva in njihovih zaveznikov...«

Merjenje moči se je pospešilo in brez dvoma je zadnji sklep ameriškega predsednika Reagana o izdelovanju nevtronske bombe le korak na tej poti. Tem korakom vstrec pa lahko vendarle usmerimo naše glasove protesta in bujenja vesti, kajti prečno bi bilo obzorje, ko bi ne upali v zmago človeškega razuma.

Bojana Žokalj-Jesih

Št. 32 13. avgusta 1981 Leto XIX

Ob 15. avgustu –
dnevu naših
graničarjev

Vse najboljše za vaš
praznik, čuvarji naših
meja!

Vas Temenica z nekaj več kot 600 krajani je ena od tistih krajevnih skupnosti grosupeljske občine, ki je med NOB prispevala znaten delež pri osvoboditvi domovine. V počastitev krajevnega praznika Temenica, 40-letnice OF, ustanovitve temeniško-stiške čete in 20-letnice otvoritve parti-zanskega doma, je bila v soboto na Dobelem hribu zaključna prireditev, ki so se je udeležili preživeli borci temeniško-stiške čete, ki je bila ustanovljena v noči 17. avgusta 1941. leta, prav tu na debelem hribu krajani, mladina temeniške in sosednjih krajevnih skupnosti. O pomenu dogodkov pred štiridesetimi leti ter o pridobitvah in delovnih zmagah sta med drugim spregovorila predsednik KK SZDL Temenica Jože Fajdiga in slavnostni govornik narodni heroj Janez Učakar, ki je tudi sprejel raport komandirja mladinske pohodne enote »Stiška četa«, ki nadaljuje tradicije NOV.

Učenci osnovne šole Temenica in ženski pevski zbor ki nosijo ime po prvoborcu Milanu Mahnetu, pa so prireditev popestrili z bogatim kulturnim programom.

Tudi Zagorjani so prejšnji teden proslavili svoj občinski praznik – 9. avgust – v spomin na dogodek leta 1941, ko je revirska četa v noči med 8. in 9. avgustom leta 1941 v Toplicah napadla nemško postojanko. Ves teden so se vrstile številne kulturne in športne prireditve, v soboto je bila slavnostna seja zborov delegatske skupščine in skupščin SIS na kateri so podelili najvišja državna in občinska priznanja najzaslužnejšim posameznikom družbenim in delovnim organizacijam. V nedeljo pa je bila zaključna prireditev s tradicionalnim 11. orientacijskim pohodom po poteh parti-zanskih enot in pohodom na Pleše, kjer je bila slovesnost na mestu nekdanjega tabora prvega štajerskega bataljona. S slavnostnim govorom sekretarja OO ZZB NOV Franca Božiča, delavske pihalne godbe iz Zagorja, ki se je nedavno vrnila z zlato medaljo iz mednarodnega tekmovanja pihalnih orkestrov in članov KPD Mlinše po so zaključili praznovanje v počastitev 40-letnice vstaje narodov in narodnosti Jugoslavije in občinskega praznika občine Zagorje ob Savi.

Besedilo in foto: JOŽE ČURIN

Umrl je Aleš Bebler-Primož

Komaj pred dvema mesecema je izšla njegova knjiga spominov »Čez drn in strn«. V njej je na začetku pripovedi o svojem življenju zapisal: »Zakaj se mi je vedno mudilo? Zakaj sem zmeraj nekam hitel? Svet se mi je od začetka zdel lep...« Od doma, domačega ognjišča je ponesel s seboj v svet ljubezen do lepote, do krajine, ljudi, do umetnosti. In ponesel je s seboj tudi ljubezen do svojega naroda, domovine. Iz rudarske Idrije, kjer se je rodil leta 1907, je družina emigrirala v staro Jugoslavijo. Že v šolskih letih, še posebno pa v letih študija je našel svoje mesto v naprednih vrstah študentov, postal politični aktivist in začel kaj kmalu spoznavati zapore, ilegalno življenje, Internacionalno, Sovjetsko zvezo, državljansko vojno v Španiji... se vključil kot prekaljen revolucionar na samem začetku v narodnoosvobodilni boj in postal minister prve svobodne slovenske vlade po končani drugi svetovni vojni. Vse do nedavna je delal v jugoslovanski diplomaciji, kjer je bil med prvimi, ki so utirali pot naši neuvrščeni politiki, se bojevali z bodicami informiroja in nenazadnje, ki so zastopali naša, jugoslovanska stališča v Varnostnem svetu, najrazličnejših delegacijah in sestankih na vrhu ter pri naših v diplomatskih predstavništvih.

Prijubljen partizanski »polkovnik

s palico« je sklenil svoj življenjski krog in se od nas poslovil z besedami, s katerimi je poslal svojo zadnjo knjigo na pot: »Upam, da ne bo brez pomena za tiste, ki bodo želeli občutiti in doživeti, kar smo občutili in doživljali mi, ko smo se prebijali skozi goščave dvomov in spoznanj, v želji, da bi svoje življenje preživeli dejavno in bi ob njegovem sklepu lahko rekli, da nismo bili gluhi za to, kar je čas od nas pričakoval.«

Odmev na uvodnik: Mora nas biti več

»Mora nas biti več«. Nedvomno nas tudi je več, tako borcev in aktivistov NOV, kakor rezervnih vojaških starešin JLA. Poleg nas, pa še veliko delovnih organizacij, družbenopolitičnih organizacij, šol ter občanov, ki se bi lahko seznanjali s problemi in uspehi naših občanov. Kajti v tem tedniku, ki nosi ime »TV-15« je marsikaj za vsakega, od osnovnošolca, občana do borca in aktivista NOV.

Zakaj bi moralo biti posebno poglavje naročilo za delovne organizacije? Saj so v le-teh tudi borci in aktivisti NOV, povrhu pa še komunisti in ravno tukaj bi morali pomisliti na TITOVE besede, ko je v razgovoru s predstavniki borcev iz vseh republik, dne 6. junija 1966 med drugim dejal: »... Ustvarjamo resnično demokracijo, kjer je človek svoboden. Ne moremo dovoliti, da ljudje živijo v nekem strahu. Naj se boje tisti, ki je sovražnik graditve socializma, ne pa naši dobri tovariši in poštenci občani, ki so z vsem zaupanjem skupaj z nami pri graditvi socialistične družbe.« In ravno v tem listu, to je TV-15 mnogokrat piše o vsem kar se pri nas in v svetu dogaja, ki je nujno, da sleherni borec in aktivist NOV, občan in delavec v združenem delu, kakor tudi osnovnošolci ve. Saj sta tudi najmlajšim v tem listu posvečene dve strani. Skratka, TV-15 je za vse nas; za občane, borce in aktiviste NOV, za delavce v združenem delu, kakor tudi za družbenopolitične organizacije. Žal, da ga ne poznajo niti tisti, ki jim je namenjen. Kajti, zgodilo se je že, da so bile prve informacije namenjene ravno njim t. j. borce in aktivistom NOV, pa so bili seznanjeni zadnji in nekateri že prepozno, to pa samo za to, ker jim je TV-15 bila postranska stvar.

Ne mislim, da bi tukaj kogarkoli silil v to, da se na ta list naroči, kajti iz prakse lahko povem, da jih je veliko bilo, ki so ga iskali, toda bilo je že prepozno. Da ne bi bilo v bodoče še kaj podobnega pozivam že vse navedene, da se na ta list, to je TV-15 naročijo! Zato bi ponovil še enkrat TITOVE besede, ki jih je povedal v razgovoru z delegacijo mest, ko je med drugim dejal: »Ob našo socialistično zgradbo še pljuskuje razni valovi in zaradi tega moramo biti budni, idejno budni, da bi bili še močnejši«. Mnogo tega, pa najdemo v našem TV-15!

IVAN MEZGEC,
Postojna

Kdo je bil Emilio Torbelli

Mnogi ujeti partizani pa tudi prijati aktivisti OF iz let 1941 in 1942, ki so izkusili zapore italijanske kvesture na sedanji Prešernovi 18 (takrat Bleiweisovi) v Ljubljani, se z grozo spominjajo lokavega policijskega prevajalca s priimkom Torbelli. Namreč Torbelli ni le prevajal v njihovo škodo, ampak je sodeloval tudi pri mučenjih. Posebno grdo se je znašal nad zaprtimi Tonetom Tomšičem, Mihom Marinkom in sojetnicami. O tem je poročal tajni sodelavec VOS na policiji Janez Rešek. Podatek o tem lahko zasledimo v knjigi Alenke Nedog: Tone Tomšič, Ljubljana 1959, na str. 307 (knjiga je lani izšla v ponatisu).

Posebno umazano vlogo je Torbelli odigral v tako imenovanem Preserskem procesu, ko je bilo na smrt obsojenih 16 popolnoma nedolžnih ljudi, kar je bil čisti juridični zločin. Ob tej priložnosti je Torbelli očitno prevajal v škodo obtoženih in tako formalno omogočil smrtno obsodbo. Za svoj delež pri tem procesu je namreč Torbelli dobil visoko nagrado, o čemer se lahko prepričamo v italijanskem fasciklu I/II – preserski proces v arhivu IZDG. V tem fasciklu sem s pomočjo prof. Nade Kobal izvedel tudi za Torbellijevo ime Emilio, ki ga Alenka Nedogova še ni poznala.

Toda Torbelli ni bil le nepošteni prevajalec in sadistični mučitelj, marveč tudi zelo prekanjen agent OVRE, fašistične tajne policije. Kot tak je igral spretno dvolično vlogo tako, da mu je nasledel celo previdni Ivan Mikulin. Sedaj že pokojni Ivan Mikulin je Torbellija v svojih spominih z naslovom »Iz za kulis fašistične policije«, TV-15 št. 11 z dne 19. marca in št. 4 z dne 30. januarja 1968, prikazal kot antifašista, ki da mu je pri tajnem delu za OF in VOS veliko pomagal. Ivan Mikulin je 30. januarja 1968 med drugim zapisal: »Kot tolmač je služil na policiji tudi Torbič, Torbelli, ki mi je kmalu veliko pomagal. Po italijanski kapitulaciji je odšel k partizanom, pozneje pa je bil glavna priča na Kočevskem procesu. Nekje so ga kot partizana zajeli Nemci in ga ubili v tržaški Rižarni...« Toda Mikulin se je zmotil in Torbellija zamenjal z Diconijem. Kot priča proti plavogardistu Rudolfu Marinčiču je nastopil »Diconi« Dikonič, roj. 14. 9. 1918 v Filiponih pri Pulji, kot piše v dešifriranem stenogramskem zapisniku s procesa. Ta je ohranjen v celoti (fasc. 6/28 – kočevski proces – v arhivu IZDG), nikjer v njem pa ni zaslediti Torbellijevega

imena. To sem ugotovil že v prvi izdaji knjige Tomšičeva brigada – uvodni del, ki je izšla novembra lani, vendar sem tedaj še mislil, da se je Torbelli po očetu zares pisal Torbič in da je bil doma od Sv. Križa pri Trstu, kar sta bila zapisala tako že omenjeni Mikulin kot tudi Alenka Nedogova.

Toda glede Torbellija je bil v zmoti tudi Stane Skrabar-Braškar, ki mi je posredoval podatek, da so Tomšičevi proletarci 30. septembra 1943 pri Ravbarkomandi ujeli Torbellija s fašistično legitimacijo. Komendant brigade Stanko Semič-Daki je v njem prepoznal svojega in Tomšičevega mučitelja, zato ga je brigadno vojaško sodišče obsodilo na smrt, ki je bila izvršena takoj. Kajpak, Braškarjeva zmotna velja le glede osebe (Torbellija), ne pa glede dogodka samega. V knjigi Najboljši so padli 3, Ljubljana 1972, str. 31 in 34, Daki zares popisuje, kako so mu njegovi borci priveli nekega preoblečenega policista iz ljubljanske kvesture, pri katerem so našli fašistično legitimacijo in v katerem je spoznal svojega mučitelja iz ljubljanskih zaporov. Bil je obsojen na smrt, ki je bila izvršena takoj, toda Daki ni nikjer zapisal, da je bil to Torbelli.

Moja knjiga Tomšičeva brigada – uvodni del iz prvega izdaje, ki je v opombi pod črto na str. 358 in 359 vsebovala opisane zmotne podatke, je prišla v roke tudi borce NOV iz Proseka-Kontovela pri Trstu, ki so Torbellija dobro poznali. Ti so me poklicali in mi 13. in 20. januarja 1981 dokazali, da se je Emilio Torbelli po očetu pravilno pisal Emil Trobec, ki so ga po domače klicali Milko in ki je bil doma iz Proseka pri Trstu (in ne Torbič od Sv. Križa pri Trstu). V domačem kraju je bil Milko Trobec na slabem glasu. Najprej se je poizkušal pri pomorščakih, kjer pa se ni uveljavil, nato pa je odšel k fašistični policiji in se popolnoma poitalijančil. Da bi bil ujet in ustreljen 30. septembra 1943 pri Ravbarkomandi od borcev Tomšičeve brigade, je nemogoče, ker se je na spomlad leta 1944 pojavil v domačem kraju. Skušal se je prikazati kot somišljenik in sodelavec partizanov, pač zahvaljujoč zvezam z Ivanom Mikulinom, vendar mu domačini niso zaupali. Sredi leta 1944 so razkrili njegove zveze z gestapom, nakar sta dva pripadnika VOS nanj izvedla atentat, ki pa ni uspel. Eden od obeh vosovcev je še živ, zato v te najnovejše podatke ni dvomiti. Emilio Torbelli s pravim imenom Emil Trobec je bil aretiran in usmrčen šele 2. maja 1945 in pokopan v kamniti groblji kakor pes, da za njegov grob ni dolgo nihče vedel...

Kdo je bil Emilio Torbelli in kakšna je bila njegova usoda potem, ko je na ljubljanski kvesturi opravljal umazano in človeka nevrudno delo, je zdaj dokazano. To odkritje je le ena izmed novosti, ki jih bo vsebovala knjiga Tomšičeva brigada – uvodni del, druga, izpopolnjena izdaja, ki bo v nakladi 5000 izvodov izšla sredi avgusta letos (prva izdaja v nakladi 10.000 izvodov je bila razprodana).

FRANCI STRLE

Za Titovo Jugoslavijo

Iz križ pri Tržiču so borci Kokrškega odreda poslali republiškem odboru ZZB NOV Slovenije tole zaprisego:

Zbrani na konferenci vam sporočamo našo borbeno pripravljenost, da branimo in utrjujemo tradicije NOB in te prenašamo na mlade rodove. Še posebno se bomo zavzemali za pridobljene izkušnje narodnoosvobodilnega boja, za utrjevanje bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti ter za ugled samoupravne in neuvrščene socialistične Titove Jugoslavije.

Borci Kokrškega odreda

Janez iz zadnje ofenzive

Nedolgo tega sem srečal Janeza. Spada med »nerazvite«. Je pa Janez starega kova in šest križev nosi s seboj, a je zadovoljen, ker sploh živi.

Skupaj sva odšla med partizane in se tega živo spominja. In ko sva se sedaj prvič po vojni videla, sva se brez sramu objela. Nekateri so začudeno od strani opazovali, češ, kaj pa je to? Pa je bilo res, jaz sem se razveselil, ko sem ga po toliko času videl in on, mislim da tudi. Po kulturni prireditvi organiziranega

Protestno pismo

Dne 21. 7. 1981 pred praznikom dneva vstaje slovenskega naroda je RTV Ljubljana prikazala film Odgovor v vetru. Premiera tega filma pa je bila na Frankolovem ob praznovanju občinskega praznika občine Celje. Po gledanju tega filma smo si izoblikovali naslednje mnenje, ki smo vam ga dolžni posredovati:

Smo proti pačenju zgodovinskih, moralnih, etičnih vrednot, posebej še v prikazovanju naše narodno osvobodilne borbe in revolucije. Sto in stotisoče padlih borcev in bork, ki so sledili klicu OF in KP, ne bomo nikdar pozabili, nikdar razvrednotili njihove borbe, njihovega žrtvovanja za nacionalno in socialno osvoboditev.

NOB ni bila neko fantaziranje in simboliziranje, kakor smo jo videli v tem filmu. Režiser je hotel v tej drami prikazati nasilno smrt 100 talcev obesenih na drevesa jablan ob cesti, ki pelje iz Frankolovega proti Stranicam. Vsi vemo, da pri tem zločinu, ki so ga izvršili nemški nacisti ni bilo nobenih golih žensk, nobenega veseljačenja vitanjskih lovcev, nobenih oficirsko gestapovskih monologov – le vrvi in kruta smrt že tik na pragu svobode...

Mislimo, da so posamezne epizode v filmu neprimerne, žaljive in v njimi je razvrednotena ona notranja, v krvavi borbi pridobljena zavest, da so naši ljudje ustvarjali tudi s smrtjo, kaj velikega, človeško humanega za vse ljudi, ki se bore proti nasilju, fašizmu – kar pa oni jokajoči otroci, ki so klicali mammo, ne morejo tega ponazoriti. S filmom v taki izvedbi ste napravili vsem gledalcem posebno pa še nam nekdanjim borce velik škodo.

ZB NOV Stranice

srečanja borcev sva želela najino srečanje »zapiti«, z enim pivom seveda. V kratkih besedah sva si povedala, da je bil v zadnji ofenzivi, ki je divjala na Primorskem, tudi ranjen. »Na, poglej«, mi je rekel in razgalil srajco. V prsnem košu so tri strele rane in ena skozi roko. Ranjen se je blizu Vojskega zavlekel v grmovje in po sedmih dneh uspel najti tovariše. Zlilal se je kot maček.

Po vojni je nekaj spraševal, če bi ga uvrstili med partizane invalide, pa so po pisarnah zaradi pomanjkljivih podatkov to zahtevo brez uspeha odpravili. Moral bi imeti potrditeljo. Vse je popustil, ker je pač ubral pot upokojenja, rane pa za spomin obdržal in jih sedaj tudi drugim ne razkazuje. Vesel je, če pride v družbo, med domače in se v odlomkih na kratko spomni preteklosti.

Zdi se mi čudno in nemim, da bi poleg vsega moral imeti ta Janez tudi status invalida NOV, ne glede na materialno odškodnino, ki je ne zahteva. To naj bi bila zgolj moralna pravica veterana naše dobe. Janez ne zameri, meni pa ni prav!

Na obrobju Ribnice ga boste našli, doma pa je iz Jakovice pri Lazah.

IVAN POŽENEL
Koper

Kdo je omenjeni sodnik

Odmev na Ali je to plačilo, 23. št. TV-15

V 23. številki TV-15 sem prebrala zapis tovariša Mirka Suligoja Ali je to plačilo. Iz zapisa izhaja, kakor da pripada navedeni sodnik goriskemu sodišču združenega dela. Meni pa se vse zdi, da ni tako in da se je tovariš Suligoj zmotil tudi pri navedbi imena sodnika. Težko namreč verjamem, da bi bila v Sloveniji dva takšna sodnika. To bi bila prevelika nesreča za vse, ki verjamejo v združeno delo in njegova sodišča.

Če imam prav, prosim pisca, da napako popravi, bralcem sporoči pravo ime sodnika in pravi naslov sodišča, pri katerem si ta s takim obnašanjem in načinom dela služi kruh.

LADICA ŠTRITOF
Koper

Nevarna potuha terorizmu

Tisto, kar se dogaja v zadnjem času v Belgiji, bi moralo biti svarilno znamenje za vse tiste sile v Evropi, ki jim je kaj do ohranitve demokracije in pa miru v Evropi.

Zadnji izpad teroristov proti uslužbencem jugoslovanskega veleposlaništva, ki je terjal življenje Stojana Djerića, je osmislił svojevrsten vrhunec v silovitem stopnjevanju teroristične dejavnosti Jugoslaviji sovražnih sil v Belgiji, kakršnih malo pozna povojna zgodovina take vrste teroristične dejavnosti. Od napadov na posamezna društva jugoslovanskih zdomcev albanske narodnosti do požigov raznih lokalov naših državljanov pa vse do dvakratnega zapovrstnega napada na uslužbenca jugoslovanskega poslaništva – prvega v samem poslopju veleposlaništva, ki je terjal dva ranjena, drugega, najnovejšega pa v eni izmed bruselskih kavarn, ki je povzročil smrt Stojana Djerića – je vse prehuda in vse prenevarna bilanca protijugoslovanskega terorizma, da ne bi terjala odločnih ukrepov.

Napadi na jugoslovanska predstavništva v raznih deželah po svetu, največ v zahodni Evropi, Združenih državah in pa Avstraliji, niso nekaj novega, saj se z njimi srečujemo ves povojni čas. Ta terorizem je po eni strani izraz protijugoslovanske in protisocialistične zarote tistih skrajnih desničarskih sil, ki so bile prisiljene spoznati,

kako jih je zgodovina neizbežno pregazila. Hkrati pa je bila njihova vztrajna, vedno znova porajajoča se dejavnost proti Jugoslaviji dokaz in opozorilo, kako po svetu obstajajo sile, ki jim je neodvisna Jugoslavija in njen notranji sistem ter enotnost njenih narodov in narodnosti trn v peti, pa zato vzdržujejo, opremljajo, urijo in podpirajo vsakršno sovražno dejavnost propadlih ustaških, četniških in drugih ostankov narodnega izdajstva. Toda svet in odgovorni ljudje mnogih dežel so morali priti hočeš nočeš do spoznanja, da je terorizem en sam ne glede na dežele, proti katerim je uperjena njegova dejavnost.

Dolgo časa so v mnogih zahodnih državah razne protijugoslovanske teroristične skupine ustašev in drugih uživale vidno potuho, ko so vso njihovo teroristično dejavnost štelı za politično samo zato, ker je bila uperjena proti Jugoslaviji. Vse bolj pa je postajalo očitno, da ni moč delati umetnih razlik med posameznimi terorističnimi skupinami in da se vsakršna potuha določenim vrstam teroristov na koncu koncev maščuje tistim, ki to potuho dajejo. Zato smo v zadnjem času priče sodnih pregonov ustaških teroristov po mnogih zahodnih državah, vključno z Združenimi državami Amerike, kjer je sodna roka segla končno tudi nad ustaške zločince. Podobno se dogaja v zadnjem času tudi v Avstraliji, kjer so imele

razne ustaške teroristične skupine doslej najbolj ugodno torišče delovanja proti Jugoslaviji.

Kazno je, da belgijska vlada močno zaostaja za splošnimi spoznanji o pravi naravi in nevarnosti ustaškega terorizma, ko dejansko pod plaščem nekakšne »demokracije« dopušča, da se na njenem ozemlju zbira in podaja v zločinske akcije proti Jugoslaviji pisana družba teroristov, od ustašev do albanskih nacionalistov vseh struj. Nikakršni izgovori, ki z njimi skušajo belgijske oblasti ne le odvrniti odgovornost s sebe, marveč grobo žalijo same žrtve terorizma, ne morejo oprati in zbrisati težke odgovornosti, ki pada na belgijsko vlado zaradi njene politike dajanja potuhe protijugoslovanskemu terorizmu. Taka politika je zelo, zelo kratkovidna. Taka politika pomeni v imenu »demokracije« dejansko kopati grob lastni demokraciji. Vsakršen pojav terorizma je že sam po sebi dejanska nevarnost za demokracijo vsake dežele, tudi tiste, ki tak terorizem bodisi omogoča ali pa zatiska oči pred njim. Dopuščanje delovanja in celo neomejenega razraščanja teroristične dejavnosti proti neki deželi pomeni sovražno dejanje proti tej deželi. In postopki belgijskih oblasti in belgijske vlade same nosijo na sebi – naj govore belgijski predstavniki kar hočejo – take označbe sovražnosti, ki je v ostrem nasprotju s črko in duhom helsinške listine.

Drago Košmrlj

Tisk bi veljalo bolj vpeti v skupna prizadevanja na Kosovu

V javnih obćilih je še vedno mogoče zaslediti številne zapise o nedavnih dogodkih v Socialistični avtonomni pokrajini Kosovo. V zadnjih dneh je pozornost časnikarjev usmerjena predvsem proti oženju politične akcije, ostavkam vodilnih osebnosti v pokrajini in kaznim, ki so bile izrečene proti izgredu.

Mimo tega pa se nadaljujejo tudi razprave o vlogi sredstev javnega obveščanja v naši družbi. Prav na primeru Kosova se je namreč pokazalo, da so ta sredstva v kriznih obdobjih pogostoma popolnoma nemočna in da ne opravljajo svoje naloge. Ravnanje tiska, radia in televizije v zvezi z dogodki na Kosovu je mogoče razdeliti v tri obdobja.

V prvem je njihova akcija popolnoma izostala. Ljudje prek naših sredstev obveščanja niso ničesar zvedeli. Zaradi tega je prišlo do dveh zelo škodljivih posledic. Prvič ljudje spričo neobveščenosti niso mogli v akcijo. Niso vedeli, kaj se v pokrajini pravzaprav dogaja. V posameznih kosovskih krajih so nam občani to pogosto pripovedovali. Ne samo v prvih dneh po demonstracijah, pač pa tudi pozneje.

In drugič, ne gre prezreti, da je molk povzročil številne škodljive posledice tudi v drugih krajih države. Številni so se informirali prek tujih sredstev obveščanja in to na način, ki niti najmanj ni v skladu z našimi resničnimi hotenji in interesi. Spričo tega smo bili priča reakcijam, ki z dejanskim stanjem v tej pokrajini niso imele veliko skupnega in ki so stvari prikazovale v izkrivljeni podobi.

V drugem obdobju se je položaj docela spremenil. V javnosti smo se srečevali z obilico najrazličnejših informacij. Nekateri so to imenovali hajko novinarjev, uperjeno proti Kosovu, drugi so tako početje zagovarjali in menili, da je zamujeno pač treba nadomestiti.

Pri tem je prišlo do ločevanj. Kritiki so izločevali beograjski tisk in ga napadali, češ, da posamezna vprašanja neupravičeno napihuje, da mu gre večidel le za senzacionalizem, medtem ko se pravih vprašanj sploh ne loteva. Sredstva obveščanja v drugih krajih države so bila veliko bolj zdržna in so večidel prenašala le informacije agencije Tanjug. Po tem načelu so se velikokrat ravnal celo tisk, radio in televizija v sami pokrajini.

Po tej poplavi informacij je nastopilo zatišje. Javna obćila so se nekako umaknila. Kritičnih zapisov o takomenovani diferenciaciji na Kosovu, o izseljevanju Srbov in Črnogorcev, o pritiskih pripadnikov ene narodnosti na druge in podobno je veliko manj, čeprav akcija zveze komunistov v pokrajini za ureditev razmer ni popustila.

Številni se zato upravičeno vprašujejo, kaj se dogaja z našimi javnimi obćili in kakšna je pravzaprav njihova vloga pri razreševanju težav v času kriz? Pokazalo se je, da na to vprašanje doslej v državi nismo zadovoljivo odgovorili. Dejstvo je, da teh sredstev ni mogoče ločevati na tiste, ki so o Kosovu pisali poredkoma in le tu in tam navajali kritične opazke, in na tiste, ki so akcijo za spreminjanje razmer spremljali temeljite in se zato tudi pogosteje spuščali v prikazovanje nič kaj ugodnih rezultatov. Taka diferenciacija tiska bi bila na moč škodljiva.

Očitno je vzroke treba iskati drugje. Na dlani je, da so ta sredstva pogostoma še vedno zlepljena z raznimi političnimi in državnimi forumi in da prenašajo zlasti stališča teh organov. Zelo malo je v njih informacij iz temeljnih in drugih organizacij združenega dela in krajevnih skupnosti. Zato se dogaja, posebno na Kosovu, da – kadar gre za dogajanja v samih temeljih naše družbe – prikazujejo stvari v dokaj izkrivljeni podobi. Številni pomembni dogodki gredo mimo tiska, radia in televizije.

Po drugi strani so javna obćila na Kosovu še vedno zaprta v pokrajino. S svojimi informacijami le redko sežejo čez svoje ozke meje. Dogaja se, da ne poročajo niti o posameznih pojavih znotraj republike Srbije, kaj šele, da bi segli tudi na druga območja države. Zaradi tega so občani na Kosovu danes zelo slabo obveščeni o pogledih in stališčih ljudi v drugih krajih. Ne poznajo njihovih hotenj in potreb in zato ni čudno, da velikokrat napačno ocenjujejo posamezne sklepe, sprejete v posameznih republikah in pokrajini Vojvodini.

Javna obćila se še danes lotevajo večidel obrobnih zadev, medtem ko se s temeljnimi vprašanji razvoja avtonomne pokrajine ne ukvarjajo kaj prida. Še veno poročajo, denimo, o tako imenovani diferenciaciji na Kosovu, kjer je sicer neizbežno, skoraj ničesar pa ne povedo o odnosu do dela, o nerazvitem samoupravljanju in o bitki za popolno enakopravnost vseh narodov in narodnosti, ki živijo v pokrajini. To pa so vprašanja, ki bi jim ta čas – ne samo sredstva obveščanja, ampak tudi vse družbenopolitične organizacije in skupnosti – morali nameniti še prav posebno skrb.

In kako to stanje spremeniti? Bržkone je rešitev samo ena: hitrejše podružbljanje tiska, radia in televizije. Ni mogoče zamolčati, da je bilo doslej za večjo odprtost teh sredstev malo storjenega in da so bila številna uredništva prepuščena več ali manj zgolj lastni presoji. Svoje vloge niso opravili niti ustanovitelji posameznih časopisov, ki se doslej za delo teh organizacij niso kaj prida zanimali.

Menijo, da bi bilo treba to stanje dodobra spremeniti in javna obćila veliko bolje vpeti v skupna prizadevanja za ureditev dokaj težavnih razmer v tej naši avtonomni pokrajini.

Darko Marin

Glosa

Zagovornik obližev

Za občestvo, ki ljubi sprenevedavost, je bila resnica vselej trn v peti, pa so zato zvesto oblagali ubogo peto z obliži, četudi trna ni bilo videti. Drugi del občestva je seveda videl obliž: zdravi je postal bolan.

Sestala se je ondan partijska organizacija neke zdravstvene organizacije v celjski regiji. Ničesar niso prikrivali, hrupno so vlekli za lase probleme in problemčice, nekaterim je bilo celo do prepira. Mnenja so se kresala, minute so se prelivale v ure, dimna zavesa bi

skorajda prekrila probleme. Zapisnikar se je malodane prelomil od pridnosti, do zadnje črke vse je prenesel na papir.

Zadeva z zapisnikom je bila še bolj vroča kot seja sama. Neuki in posla nevešči zapisnikar je napisano spravil v red, vendar tako, da je ostalo vse bistveno na papirju. To pa ni bilo všeč sekretarju osnovne organizacije, češ da bodo nepoklicani brali zapisnik, v katerem so tako pomembne stvari in da bi moral »žerjavico« izpustiti, zadevo polepšati, ne-

koliko saditi rožice... na kratko, moral bi zapisnik »sfrizirati«.

Da morajo ljudje vendar vedeti za vse, kar se dogaja in ne le člani Zveze komunistov, je trmoglavil zapisnikar, pa dodal, da brez dobrega informiranja frontnosti ni in je tudi ne bo. Sekretar je skorajda skočil iz kože...

Možakar torej meni, da je praksa dvojnih zapisnikov tista pot, ki naj nas pripelje v območje temeljitega in zavestnega samoupravnega dogovarjanja. Zagovornik obližev,

skrivanja resnice. Privilegijev. Tudi elitizma. Zapiranje vase, odcepljenosti od samoupravljalca, za katerega je, po njegovi logiki, dobra »ona druga, potvorjena resnica«.

Ni težko predvidevati, da se je zadeva z dvojnimi zapisniki razvedela in da sedaj govore, po oglah, se razume, kako oni zgornj gledajo na one spodaj. Sekretar je razžaljen in divji, zapisnikar pa... Človek gleda, oč kod bodo prifrčala polena!?

Milenko Strašelj

Borci v krajevni skupnosti Kolezija v Ljubljani skrbijo za vključevanje čimvečjega števila članstva v družabno življenje

Stoti izlet

Izleti, priljubljena oblika tovariškega življenja v pre mnogih borčevskih organizacijah, so še vedno tista oblika druženja, ki lahko pritegne kar največje število članstva in tako povezuje prijetno s koristnim. Ponekod so izleti redkost in doživetje, o katerem borci še mešce govorijo. V krajevni skupnosti Kolezija v Ljubljani pa je taka oblika druženja,

Popotniki se blaženo smehljajo, se dregajo s komolci in vzključajo: »Se spominjaš...?« Med njimi so upokojeni profesorji, doktorji, kuharice in vzgojiteljice, uradniki in delavci. V tej družbi se poznajo predvsem iz družabne plati. Ta dobro basira, oni lepo pripoveduje, tretja spet dobro kuha, četrti ve veliko vicev... Večino svojega kreativnega dela so

tabusu, pravi, da ne bi smeli zapeti. Preveč jo pretrse vsakokrat, ko na teh tihih krajih smrti mir zmoti človeški glas. In vendar, spomine ne moremo izbrisati. Ali pač? Prešine me misel. Bo čez dvajset let še kdo stal tih pred tem spomenikom? Bo še kdo polagal venec in se spominjal junakov? Ali bodo naše skrbi z današnjimi dogodki tako preplavljene,

hudo, da ne bi izpeljali programa izleta do kraja.

Zdaj šele se izkaže, čemu so bile vse tiste jutranje skatle, zavrti in torbe. Dogovorili so se namreč, da bodo udeleženci izleta pripravili domače pecivo ter tekmovali, katera je najbolje spekla svoj izdelek. V petih minutah so na krožnikih in pladnjih razstavljene vse dobrote tega sveta, avtorice čudovitih izdelkov pa se skromno muzajo. Najboljše so nagrajene, čeprav se vsi strinjamo, da so se vse brez izjeme odlično odrezale in so nagraje pač po okusu »žirije«. Nato se na vrtu škocjanske restavracije še zavrtimo v ritmu harmonike, ki nas že ves dan spremlja. Srečolov (za katerega je vsakdo prispeval skromno darilce) sproži gore smeha, saj so med dobrotki tudi butare drv in vrečice s premogom...

Potem se v imenu vseh udeležencev tega in vseh minulih izletov tovariši zahvalijo Danici in Branku Lovrečič za dolgoletno organizacijo in vodenje vseh izletov kolezijskih borcev in zaželijo, da bi to delo, polno aktivističnega samoodpovedovanja in skrbnosti, opravljala še naprej, dokler jima bo le še dopuščalo zdravje.

Nam pa izlet, ki smo se ga udeležili na povabilo kolezijskih borcev, pušča še eno ugotovitev. Tudi tukaj, kot že tolikokrat, se je izkazalo, da v organizaciji, pripravi in izvedbi vrste družabnih in podobnih prireditvev lahko sodeluje cela vrsta požrtvovalnih ljudi; da pa se povsod, kjer so izjemno uspešni, izkaže, da pobuda in osnova takega dela izvirata od entuziastov-posmeznikov, ki za skupnost storijo več kot ostali. To ne pomeni, da bi morali biti vsi taki. Nekateri ljudje imajo pač večje orga-

ne, da bomo znova pozabili? Borci mi pravijo: »Ne! To se ne bo in to se ne sme zgoditi. Kajti pozabljen je bil pomeni lo novo nevarnost. Če bi ljudje pozabili na strašanske muke, s katerimi je bila pridobljena naša svoboda, bi izgubili tudi občutek za nove nevarnosti, ki jih je današnji svet še vse bolj poln kot večrajšnji!«

Pot nas pelje naprej. V Sodražici se za hip ustavimo in nadaljujemo proti Blokam.

prijateljevanja in spoznavanja naše domovine (ter tudi tujine) že vsakdanja.

Kot velika družina so se zdeli tisto soboto, ko smo na vogalu Gerbičeve ulice čakali na dva Viatoreja avtobusa, da nas popeljeta preko Škofljice do Turjaka, skozi številne notranjske partizanske vasi na Bloke in z Blok v Cerknico ter naprej v Rakov Škocjan. Dan je bil sončen in udeleženci izleta so se poznavalsko nasmihali, češ, »takšno vreme si vedno naročimo, kadar se odpravljamo na pot«.

Poleg čakajočih izletnikov se je nabiral vse večji kup prtljage. Kartonske škatle, skrbno zaprte, cekarji in torbe, plastične vrečke in potvalke. Vse to je spadalo k skrbno pripravljenemu programu izleta. Kajti, kadar se Kolezijski odpravljajo na izlet, ni prav nič prepuščeno slučaju. Vse poteka po vnaprej dogovorjenem vrstnem in voznem redu.

Manjši zaplet s prihodom avtobusov ni zmotil prijetnega razporeditve. Ko pa smo krenili in zapuščali zadnje mestne hiše na Dolenjski cesti, je na prvi sedež v prvem avtobusu sedla tovarišica Danica Lovrečič z gosto potipkanim šopom listov v rokah. Najprej je pozdravila zbrane v imenu komisije za izlete pri krajevni organizaciji ZB ter izletnikom sporočila, da se tokrat peljejo dogodivščinam in doživetjem stotega izleta naproti. Potem je vzela v roke dolg seznam in zbranim za osvežitev spomina prebrala, kod vse so že hodili. Za poti po domovini bi brez zadrege lahko trdili, da so bili že skoraj povsod »od Vardara pa do Triglava, od Djerdapa pa do Jadrana«. Vrstili so se kraji: Kumrovec, Jasenovac, kraji v Bosni in Hercegovini, Srbiji, Makedoniji, imena jadranskih otokov... Bili so tudi v Sovjetski zvezi, na Češkoslovaškem, na avstrijskem Koroskem...

teji družbi že dali, mnogi med njimi pa so še vedno aktivni pri delu v krajevni skupnosti. Ker pa jih je največ v poklju in se zavedajo, da osamljenost, zaprtost vase in zapetkarstvo škoduje telesnemu zdravju in duhu, se družijo na izletih ter pletejo niti prijateljstva tako, da se skorajda vsi v tej krajevni skupnosti poznajo.

Danica Lovrečič prekine naštevaje krajev, kjer so že bili in za medključ opozori izletnike na kraj na desni, »kjer je bil ustanovljen trg že leta 1382., kjer so leta 1875 zgradili... kjer se je borila brigada... in so po vojni zgradili obrat...« Vse skrbno zbrani enciklopedični podatki, obogateni z lastnim poznavanjem krajev. Še nekaj besed o Turjaku in že se avtobusa ustavita ob travniku za Turjakom, kjer izstopimo in se po lepo urejeni gozdni poti namenimo k spomeniku padlim borcem in talcem, ki so izgubili življenja v tem tistem kraju, komaj nekaj dni pred koncem druge svetovne vojne.

Branko Lovrečič, Daničin mož (in dolga leta neumorni sosnovalec vseh izletov in potovanj kolezijskih borcev), borec za severno mejo in udeleženec druge svetovne vojne, pripoveduje zbranim, kako je le malo manjkal, da se ni tudi njegovo ime znašlo na turjaškem spomeniku. Le srečno naključje ga je rešilo, da se je sredi pokanja in besne agonije sovražnikov in izdajalcev izmuznil grozovitih smrti v turjaškem gozdu: »Domačini pravijo, da so kriki odmevali vse do vasi. Niso mogli prenašati te grozote in so hoteli zapirati okna...« Nemo obstojimo v krogu ob spomeniku. Nato pa udeleženci izleta spontano zapojejo nekaj otočnih partizanskih pesmi. Kraj je temačen, še bližnja zgodovina vojne oživi in sprosti spomine... Neka tovarišica mi po poti, ko se vračamo k av-

Danica in Branko Lovrečič pod »marelo«, ki so jima jo podarili sotovariši in tovarišice, člani krajevnih borčevskih organizacij v KS Kolezija za stoti izlet v njuni organizaciji.

Na križišču srečamo heroja Dakija. Mnogi ga poznajo, zlezajo iz avtobusov in se pozdravljajo z njim. Potem se odpeljemo naprej v Cerknico, si po kosilu ogledamo še privatno etnološko zbirnico tamkajšnjega upokojenega učitelja in že odhitimo v Rakov Škocjan. Vreme nam nekoliko ponagaja, a ne tako

nizacijske sposobnosti kot drugi, zato pa jim je treba pomagati, jih spodbujati in nenazadnje izraziti tudi primerno zahvalo. Take zahvale in hvale sta Danica in Branko Lovrečič iz ljubljanske Kolezije vsekakor deležna od svojih soborcev in si jo tudi v polni meri zaslužita! Bojana Žokalj-Jesih

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Celje – Odločneje proti nedoslednostim

Na razširjeni seji občinskega odbora ZZB NOV Celje, ki je bila že junija, je predsednik občinske konference ZKS Celje tov. Edo Stepišnik podal obširno informacijo o političnem in gospodarskem položaju v naši državi, obenem pa o varnostnem položaju. Pred očmi moramo imeti perfidno taktiko zahodnih držav, ki po eni strani kažejo naklonjenost našim prizadevanjem po ureditvi vsestranskih odnosov z vsemi državami tako zahodnega kot vzhodnega bloka, po ureditvi notranjepolitičnega in zunanjepolitičnega položaja, po stabilizaciji v gospodarstvu in sploh po ureditvi položaja socialistične Jugoslavije doma in v svetu, po drugi strani pa dovoljujejo, da se pri njih zbirajo nasprotniki naše ureditve, zlasti še socialističnega samoupravljanja. Dovoljujejo delovanje emigrantskih skupin, društev in organizacij, ki v tisku in s pamfleti širijo neresnico o položaju v naši deželi in tako skušajo razvrednotiti ugled naše dežele v svetu.

Dokazujejo, da je položaj v Jugoslaviji takšen, ali pa še slabši kot na Poljskem. Pretiravajo v prikazovanju naše zadolžitve v tujini. Zanimajo se za stanje v naših oboroženih silah. Napačno prikazujejo razplet dogodkov na Kosovu.

Vse obsodbe vredno pa je spletkarjenje na račun ekonomsko socialne varnosti pri nas. To nam nalaga, da poostriamo budnost in na vsakem koraku razkrinkavamo nasprotnike naše družbene ureditve.

Sledila je izredno pestra in ostra razprava, v kateri je bilo poudarjeno, da smo preveč popustljivi do vseh oblik mlačnosti in političnega delovanja, v družbenopolitičnih akcijah, še posebno pa preveč popustljivi do napak in zlorab v gospodarstvu. Premalo se posvečamo mladim.

Ni dovolj, da ugotavljamo, kje je kaj narobe in kaj bi bilo treba podvzeti, da se stvari izboljšajo, razmere ozdravimo, sami sklepajo za izboljšanje stanja so premalo.

Poceni zaslužkarstva je odločno preveč. Gospodarski kriminal in polovičarstvo, protekcionizmo, komolčarstvo in vse druge škodljive in drage oblike nedovoljnega obnašanja in dela je treba preprečiti, kaznovati in – kar je zelo važno – obvestiti javnost, obvestiti delovne ljudi, kako so bili kaznovani prestopniki, špekulanti, povzročitelji gospodarske in s tem tudi politične škode.

Borci NOV bodo morali bolj zastaviti svoj vpliv in povsod grajati površnost, malomarnost in vse vrste pomanjkljivosti. Namesto v disko klube povedimo mladino v naravo, v fizikalne dvorane, v vrste tabornikov, prikazujemo jim neustrašnost borcev v NOV za premagovanje naporov, ki so se zdeli nepremagljivi pa so jih junaki borbe in potem naše socialistične preobrazbe vendarle z odločnostjo in vztrajnostjo premagali. Ne smemo biti popustljivi in se predati lagodnemu življenju, saj so pred nami neštivilne, težke naloge; pokažimo, kako jih je treba premagovati. Z dejanji dokažimo, da smo še vedno borci za neodvisno, socialistično, samoupravno družbo, krepimo bratstvo in enotnost.

R. U.

Ljubljana – sestel se je koordinacijski odbor borcev slovenskih železarn

Na peti redni seji je koordinacijski odbor borcev slovenskih železarn najprej pregledal svoje delovanje od četrte seje in uresničevanje njenih sklepov. Tako so ugotovili, da je bila izpolnjena naloga, da so poslali RO ZZB NOV Slovenije vlogo s priporočilom, naj se borem z najnižjimi osebnimi dohodki poveča osnova za pokojnine. Poleg te in še nekaterih drugih tem so borci soglašali tudi s pobudo, da bi Gregorja Klančnika predlagali za člana sveta republike.

Sicer pa so borci – železarji razpravljali predvsem o pripravah na 9. srečanje slovenskih železarjev, ki bo 29. avgusta na Mežakliji. V imenu prireditelja, Železarne Jesenice, je Dušan Stare prisotne seznanil z nekaterimi podrobnostmi, med drugim tudi s predvidenim časom trajanja tega srečanja (ki naj bi bilo od 11.30 do 19. ure zvečer). Moto srečanja bo: »Stirideset let od prvih akcij na tem območju Gorenjske – bitka na Mežakliji«. Predvideni so govori, kulturni program in vrsta športnih prireditev ter glasba in prosta zabava s plesom. Organizatorji pričakujejo približno 2000 obiskovalcev, oziroma udeležencev tega srečanja iz vseh delovnih organizacij SOZD Slovenske železarn.

Na omenjenem srečanju železarjev iz vse Slovenije bodo podelili tudi priznanja najboljšim mladincem – samoupravljalcem.

B. B.

Dovje-Mojstrana – aktivno delo borcev v KS

V zadnjih mesecih je med borci v krajevni skupnosti Dovje-Mojstrana čutili vse večjo delovno vneto na najrazličnejših področjih.

Na letošnji letni skupščini so izvolili nov odbor, za novega predsednika pa Borisa Manevskija. V delo posameznih komisij so vključili nove člane. Pri krajevni organizaciji ZB NOV bo v prihodnje delovala tudi sekcija vojaških vojni invalidov z območja krajevnih skupnosti Dovje-Mojstrana. Prej so bili vojaški vojni invalidi skupaj povezani v odbor za celotno Gornjesavsko dolino, sedaj pa so se odločili, da se bodo vključili v delo borčevskih organizacij v posameznih krajevni skupnostih.

Na zadnji seji odbora krajevnih organizacij ZB NOV so ugotovili, da je delo zaživelo, posamezne komisije pa so že začele uresničevati svoje delovne programe. Borci so izvedli delovno akcijo v svojem domu »Mlakarjevi bratje« v Vratih. Očistili so okolico in dom uredili, tako, da bodo sedaj borci lahko v tej lepi dolini pod očakom Triglavom preživeli poletne dneve.

Na seji so se odločno zavzeli, da morajo vsi člani, tako odbora kot komisij redno izvrševati vse naloge, kajti le tako bodo akcije dobro pripravljene in organizirane.

Pripravili so vsakoletno komemoracijo pri spomin-skem obeležju padlih kurirjev kurirske postaje GT-19 v Karavankah nad vasjo Dovje. Na komemoraciji so sodelovali borci, mladina ter drugi krajski, kulturni program pa so pripravili učenci osnovne šole 16. december, pevski zbor, graničarji in člani domačega kulturnega društva.

Janko Rabič

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Kroparji hranijo spomine

DOGODKI

V kroparskem Kovaškem muzeju so letos spomladi odprli spominsko sobo NOB

V kroparskem Kovaškem muzeju so letos spomladi odprli spominsko sobo NOB.

Posebne zemljepisne, gospodarske, socialne in politične razmere so omogočile, da je Kropa preživela narodnoosvobodilni boj tako, da jo lahko štejemo za zgled organizacije pravega ljudskega odpora. Bila je največji kraj na Gorenjskem, kjer okupator med vojno ni imel svoje postojanke, zato so jo mnogi partizani ohranili v lepem spominu kot »svobodno republiko«.

Oddelek NOB prikazuje dokumentarno gradivo tako, da ga razporeja po poglavjih: okupacija in upor, partizanske oborožene enote, terenska vojaška uprava, partizansko gospodarstvo, razvoj organov ljudske oblasti ter krajevne družbenopolitične organizacije. Dobršen del gradiva je dal na voljo Gorenjski muzej iz Kranja.

Prikaz razvoja partizanskih oboroženih sil sega od ustanovitve Jelovške čete in Cankarjevega bataljona prek Gorenjskega odreda in Prešernove brigade do 31. divizije in IX. korpusa; v opisih so našteje pomembnejše akcije teh enot v kroparski okolici. Terenska vojaška uprava je bila ustanovljena jeseni 1944 kot Gorenjsko vojno področje, sedež Komande mesta Kranj pa je bil v Kroparski gori. Tam je imela svoj sedež tudi Gospodarska komisija rajona Jelovica. Organizirala je vrsto partizanskih delavnic. Skozi Kropo je potekala tudi kurirska linija, ki je tekla s Primorske čez Gorenjsko proti Koroški.

Za krajevo zgodovino osvobodilnega gibanja v Kropi je bil velikega pomena napad borcev Gorenjskega odreda na občinske urade in na tovarno Plamen v noči med 28. in 29. avgustom leta 1942, torej neposredno po najtežjih bojih 1. in 2. grupe odredov na Jelovici. Odtlej je Kropa delala skoraj izključno le še za partizane. V Plamenovi orodjarni so popravljali orožje in izdelovali strojne dele za partizanske tiskarne. Vse to je slonelo na

Partizani v Kropi sončnega jesenskega dne 1944

delu družbenopolitičnih organizacij, ki so med vojno nadaljevale, kar je gojilo že napredno delavsko gibanje v času med obema vojnama. Celico KP je v Kropi spodbudil učitelj Stane Žagar že leta 1934.

Pred vojno je štela Kropa nekaj manj kot 600 prebivalcev. Glede na to, da jih je odšlo v partizane kar 140, lahko presodimo, da je domala celotno delo osvobodilnega gibanja v

sami Kropi slonelo na ženah, mladinkah in pionirjih.

Kropa je dala med vojno za svobodo šestdeset žrtev. V spominski sobi NOB so ohranjene fotografije padlih borcev, ustrelenih talcev in žrtev koncentracijskih taborišč. V Kovaškem muzeju v Kropi jim je dodeljeno častno mesto.

Janez Šmitek

Več pozornosti partizanskim tiskarnam

Pred časom, ko so v Loškem muzeju odprali razstavo o partizanskem tisku na Škofje-loškem, so se srečali tudi tehniki in tiskarji, ki so med vojno delali na tem območju. Velika udeležba – kar dvajset jih je prišlo – je pokazala, da čutijo potrebo po svoji organiziranosti. Zavzeli so se za to, da bi dobili domicil v loški občini.

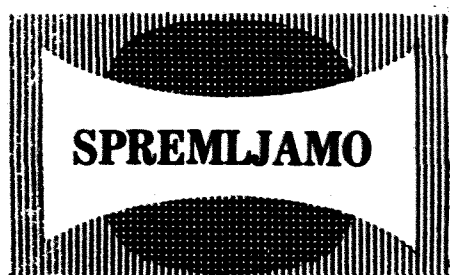
Pogovor je tekkel v več smereh. Najprej so ugotavljali, kaj je bilo že napisano in objavljeno, bodisi v Loških razgledih ali v samostojnih publikacijah. Vendar pa je veliko dokumentarnega gradiva še zmerom v arhivih

samih tiskarjev. Menili so, da bi kazalo pisano besedo dopolniti s posnetki v živo. Spomine udeležencev bi nato lahko obiskovalcem v muzeju predvajali z magnetofonskega traku. Tako bi muzej postal bolj pester in privlačen. Poleg tega bi se dalo posamezne tehnike in tiskarne predstaviti tudi z maketami, ki jih pri sedanjih možnostih ne bi bilo težko »oživiti« – z vodo, elektriko in pod. Takšna predstavitev bi bila v prid mlademu rodu, ki z delovanjem in odnosi tiskarjev med narodnoosvobodilnim bojem ni dovolj seznanjen. Da bi spomini ne šli preveč v

pozabo, bi kazalo uvesti tudi spominske pohode po poteh tiskarjev, organizirati mladinsko tekmovanje o partizanskem tisku, se lotiti izdaje značk, predvsem pa zbrati dokumente in fotografije, ki so še zmerom v privatnih arhivih.

Pogovor je izzvenel tudi kot izziv zgodovinarjem, naj ne pozabijo na bogato dokumentacijo s tega področja ter jo v doglednem času predstavijo v ustreznem popisu partizanskih tehnik in tiskarn.

Vinko Demšar

Za konec: razglasitev republike

Z dvajseto »epizodo« se je končala skupna serija vseh jugoslovanskih televizijskih studiev – Ustanavljanje Titove Jugoslavije. Možnosti za natančen premislek in pretehtano oceno nemara še nimamo, a saj je od prvega gledanja, raztegnjenega v dvajset zaporednih tednov, tudi ni mogoče pričakovati. Potreben bo vnoven, bolj študijski ogled zbranega gradiva, pri čemer si precej obetamo od sežetne verzije, ki jo nosilci tega projekta menda pripravljajo za tujino. Že zdaj pa smo lahko prepričani, da smo s to serijo dobili dokumentacijski zbirnik, kakršnega verjetno ne premore nobena druga država. To pa seveda še ne pomeni, da ne bi kaza-

lo snovati tudi naprej. Kljub obsežnosti celotnega ciklusa se je bilo namreč v posameznih oddajah in torej v posameznih obdobjih tega dogajanja moč opaziti na dogodke v različnih predelih Jugoslavije (v republikah, pokrajinah, območjih itn.) le s skupimi, včasih kar preveč bežnimi ponazoritvami. Zdi se, da bo potrebno enoviti jugoslovanski prikaz slej ko prej dopolniti s podobnimi prikazi narodnoosvobodilnega in revolucijskega gibanja v posameznih nacionalnih okoljih, upoštevaje vso njihovo specifičnost. Pomislimo, denimo, na Ustvarjanje nove Slovenije...

Med predvajanjem posameznih oddaj sem večkrat v zapisih opozarjal na potrebo po dodatnih razčlenjevalnih komentarjih oziroma podrobnejših strokovnih pogovorih, ki naj bi osvetlili dejstva, o katerih naglica filmsko-fotografskega predvajanja dokumentov sama ni mogla povedati dovolj. Prav nič odveč bi ne bilo pripraviti ciklus takih pogovorov zdaj, po izteku serije.

In še tretja misel, ki sega čez okvire, kot so si jih zastavili snovalci Ustanavljanja Titove Jugoslavije. Celotni proces njene zgodovinskega oblikovanja se ni končal s konstituiranjem, pač pa se nadaljuje tudi v poveljnih letih in desetletjih, v poveljnih Titovih bitkah, ki niso nič manjše-ga pomena kot one v vojni. Zelo smotno bi bilo torej serijo nadaljevati in v njej obdelati dogajanja, ki so letu 1945 sledila – vse do najnovejših časov.

Naj torej ne prevlada dojem, da je bila

razglasitev republike dokončno realizirani cilj vseh dolgoletnih prizadevanj jugoslovanske Komunistične partije pod Titovim vodstvom!

Sama sklepna oddaja nas je s sklenjenim nizom informacij poučila o tem, kaj se je dogajalo v osrednjem štabu bitke za neodvisnost nove Jugoslavije, ki so ji zavzniki v skladu s svojimi interesi vsiljevali politične kombinacije s predvojnimi parlamentom pa celo s predvojnimi vladnim sestavom. Pritiski izjahtskih in potsdamskih zelenih miz, kjer so poglavari velikih sil mačehovsko odločali o nadaljnji delitvi sveta in vplivnih sfer ter o usodi malih narodov, so bili v tistem gnotno in politično sila občutljivem obdobju tolikanj močni, da se jim v interesu stvari pa tudi iz taktično-strateških razlogov ni dalo en blok postavljati po robu. Treba je bilo pametno manevrirati in pustiti času čas – ob hkratni dinamični akciji. Tito je vojaško in politično taktiko do-dobra obvladal in znal v pravem trenutku storiti prave korake. Pristal je na zasedanje AVNOJ, ki so ga dopolnili nekompromitirani poslanci predvojne jugoslovanskega parlamenta, ter na izvolitev začasne vlade, v katero so prišli tudi posamezni meščanski politiki oziroma ministri. Bilo pa je jasno, da se bodo umetna in vsiljena razmerja te vrste slej ko prej morala izčistiti. Notranji jugoslovanski tren-di so bili jasni. Volja ljudstva je bila povsem nedvoumna. Poti nazaj oziroma vračanja k staremu si jugoslovanske množice,

Ljubljanski festival je praznoval. Organizatorji ljubljanskih poletnih prireditev so v minulih dneh »spravili pod streho« tisočo prireditev v častitljivi 29-letni zgodovini te velike vsakoletno akcije. Ob tej priložnosti je nastopil zagrebški folklorni ansambel Lado. V istem tednu se je zvrstilo še nekaj izjemno lepih folklornih nastopov tujih skupin, med njimi ansambla iz Gane z »Večerom afriških plesov in glasbe«, državnega ansambla gruzinske folklorne iz Tbilisija, ki je z Ljubljano pobrateno mesto pa tudi svojevrstnega škotskega ansambla (Scottish Pipe Band), ki je predstavil svoje koračnice na dudah.

Smederevski pesniški natečaj. V Smederevu vsako jesen priredijo takoimenovano »Smederevsko pesniško jesen«, ki se je udeležijo avtorji najboljših pesmi, poslanih na natečaj. Razpisali so ga tudi letos (z veljavnostjo za vso Jugoslavijo), in sicer na temo o humanizmu, revoluciji in išočem človekovem duhu. Na pesniški prireditvi pod naslovom »Sonce v človeku« bodo pesniku najboljših verzov podelili Zlato struno.

Struški večeri poezije. Na letošnjem 20. mednarodnem festivalu poezije ob Ohridskem jezeru (v zadnjih dneh avgusta) bo sodelovalo 250 jugoslovanskih in 120 tujih pesnikov iz 40 držav. Tokratni Zlati venec bo prejel makedonski pesnik Blaže Koneski. Ob festivalu bodo med drugim odprli razstavo pesniških zbirk avtorjev, ki so bili neposredni udeleženci narodnoosvobodilnega boja.

Kaj je novega v Viba filmu? Po enoletnem delovnem zastoj, ko je bilo treba sanirati finančna, organizacijska in kadrovska vprašanja, se slovenski avtorji v okviru Viba filma spet pripravljajo na snemanje nekaj kratkometražnih ter treh celovečernih igranih filmov. Vojko Duletič bo posnel »Desetega brata«, Jane Kovačič »Učna leta izumitelja polža« (mladinski film) in Marjan Ciglić »Razseljeno osebo«. Pri Kulturni skupnosti Slovenije je v ta namen zagotovljenih 41 milijonov dinarjev, s čimer so tudi v finančnem oziru podana vsa zagotovila, da bomo že pred koncem leta lahko sedli k ogledu novih slovenskih filmskih premier.

Pulj po Pulju. Več slovenskih kinematografskih podjetij se je odločilo, da bodo v prvih dneh septembra predvajali skozi sedem večerov sedmero nagrajenih filmov z letošnjega festivala jugoslovanskega igranega filma. Na ogled bodo torej res najboljša dela, ne bilo pa bi odveč, ko bi organizatorji svoj seznam tudi še nekoliko razširili. V Beogradu, denimo, bo na ogled vseh 26 novih jugoslovanskih filmov.

Venezuelska grafika. V ljubljanski Jakopičevi galeriji je na ogled zbirka grafik enainštiridesetih venezuelskih slikarjev. Posredovala sta jih galerija in muzej moderne umetnosti iz Caracasa. Razstava je zanimiva dopolnitev Mednarodnega grafičnega bienala. Škoda le, da ob njej o venezuelski kulturi ne zvemo še kaj več.

ce, ki jim je Titov boj odprl novo življenjsko in družbeno perspektivo, niso želele. Do rezultata volitev, ki so izrekle odločen »da« republiki in prav tako odločen »ne« kraljevini, je torej moralo priti že glede na zgodovinsko logiko dogajanja, kljub taktičnim poskusom meščanskih politikov, delujočih pod tutorstvom zahodnih zavznikov, ki so si v tistih mesecih prizadevali iztržiti, kar bi se še iztržiti dalo. Izkazalo pa se je, da v Jugoslaviji ni več možnosti za ribarjenje v kalnem.

Ta del boja je bil torej izbojevan. Z uspehom se je končala še ena izmed velikih bitk, seveda ne poslednja, kajti zgodovinska reka je prinašala nove in nadaljnje preizkušnje – in jih še zmerom prinaša. Tudi zdaj smo sredi ene izmed njih. Pri tem se zavedamo, da lahko nauke za sedanje ravnanje v mnogočem povzemamo iz poprejšnjih bitk in zmag. Dogajanja v pretekli zgodovini so tesno povezana in prepletena z dogajanjem v sedanjosti. Preteklost in sedanjost nista dva obraza jugoslovanske realnosti, temveč sestavini ene-ga samega toka.

Občutek imam, da sestavljali serije temu ključnemu spoznanju – ob vsej hvalječnosti, ki jo izražam opravljenemu delu – niso namenili zadostne pozornosti, saj so zgodovino obravnavali v pretežni meri kot zaprti sistem. V naravi teh zgodovinskih poglavij pa je poglobljena predvsem njihova odprtost v ves nadaljnji, vsekozi dinamični prihodnji razvoj.

Ob dnevu čuvajev naših meja

»Živimo kot ena velika družina«

Da bi kar najbolje in vsestransko obeležili 15. avgust – Dan graničarjev, so bili novinarji povabljeni na skupni obisk obmejne enote »Janko Premrl – Vojko« v Šempetru pri Novi Gorici.

Prvo, kar smo zagledali, ko smo se pripeljali do pašega cilja, je bila malo višja bela hiša, okrog nje so cvetele vrtnice, urejen vrt z različno zelenjavo je kazal, da zanj dobro skrbijo.

V tej »malo večji beli hiši« prebivajo graničarji obmejne enote »Janko Premrl – Vojko«, fantje, ki na področju nekaj večjem od treh kilometrov varujejo našo mejo. V pogovoru so nam vojaki, ki so bili precej zgovorni, povedali nekaj o svojem življenju.

Stevan Podunavac iz Petrinje nam je govoril o delu in nalogah mladinske organizacije: »Naša mladinska organizacija skrbi za disciplino vojakov, rešuje njihove probleme, pomagamo tudi komandirju karavle, na sestankih rešujemo večinoma konkretna vprašanja in težave. Skrbimo tudi za športna srečanja z domačini ali pa s sosednjimi obmejnimi enotami tega področja. Organiziramo obiske pri mladini v Šempetru. Z mladino imamo na splošno zelo dobre odnose. Vabimo jih na naše sestanke, hodimo na njihove in tako spoznavamo probleme, ki tarejo njih in enako spoznajo tudi oni, kaj tare nas. Poleg tega pa lahko naše ze-

Zvesti prijatelji na meji

lo aktivne mladince predlagamo za sprejem v ZK.

»Ja, tudi aktiv ZK imamo,« je povedal Predrag Đokić iz Maradika. »Sestavlja ga osem članov, ki so vsi primerni vojaki. Naša naloga je da pomagamo v delu mladinski organizaciji, skrbimo za karavlo in za varnost meje. Večjih težav nimamo, lahko bi se pa še bolj povečalo sodelovanje z mladimi iz Šempetra.«

»Kot desetar se srečujem večinoma z vojaškimi problemi,« je nadaljeval Antun Balog iz Sombora. »Ker nas je malo, se zato bolje poznamo, smo boljši prijatelji. Tu smo si vsi enaki, živimo kot bratje v eni hiši. Če pride do problemov, jih rešujemo vsi skupaj. Če ima kdo kakršne koli težave ali doma ali pa pri

prilaganju na novo okolje, ni nikdar sam. Vedno smo vsi pripravljeni, da mu pomagamo. Vsi smo zelo zadovoljni z življenjem v karavli in si želimo, da vse svoje naloge izpeljemo do konca. Čeprav je odgovornost velika, je skrb za mejo vsakomur tudi čast.«

»V naši enoti deluje tudi odbor za red in disciplino,« je povedal Srečko Levak iz Velenja. »Ukvarjamo se z različnimi težavami, ravno tako pa tudi kaznujemo tiste, ki naredijo kakšen prekršek. Tudi kazni morajo biti, seveda pa tudi pohvale. Odbor sestavljajo vsi vojaki, na sestankih so prisotni tudi starešine.«

Večkrat se dogaja, da skuša nekdo ali pa tudi skupine ilegalno priti čez mejo. Ta-

krat pa gre vse zares. Kolikokrat so graničarjem ponujali velikanske vsote denarja, da bi prišli čez mejo. V takšnih okoliščinah pa pride do izraza visoka zavest vojakov. Pripovedovali so nam tudi o takšnih primerih.

»Nekoč so patrulji ponujali pol milijona lir, da bi lahko prišli čez mejo. Seveda se takšni poskusi vedno izjalovijo. Mejo skušajo ilegalno prečkati tihotapci in podobni. Da pa meje ne branimo in čuvamo samo mi, graničarji, je dokaz dogodek, ko je nekoč nek kmet z vilami ustavil ilegalca in ga izročil našim organom.«

Tudi patruljo, ki se je ravno vračala z opravljene dolžnosti smo srečali. Kot obveznega njenega člana smo zagledali Pama, nemškega ovčarja.

»Psi, ki varujejo mejo so posebno dresirani,« nam je razlagal starešina Vlado Janjanin. Z vodnikom se morata dobro poznati, tako da le ta ve na kakšen način ga pes opozori na neprimernost.

Ivo Banovec, predstavnik Ljubljanskega armadnega območja je govoril o splošnih nalogah graničarjev. Med drugim je še posebej poudaril: Njihova naloga je krepiti bojno pripravljenost in omogočati varnost prebivalcev ob meji, usposabljanje se po novem učnem programu, krepiti sodelovanje z vsemi strukturami SLO in DS, družbeno-političnimi or-

Prijetno kramljanje z domačino ob obhodu meje

ganizacijami, delovnimi organizacijami in domačini.

Da vojaki te obmejne enote živijo s krajem, so potrdili predstavniki krajevne skupnosti, carinske službe in Uprave javne varnosti.

Janko Fišer, predsednik krajevne skupnosti Šempeter: »S to obmejno enoto imamo zelo tesne stike. Vse probleme rešujemo skupaj. Sodelovanje se razvija na temeljih SLO in DS. Organiziramo tudi tovariška srečanja; skratka vedno smo deležni polnega razumevanja.«

Milan Vnuk, predstavnik carinske službe je tudi govoril o bogatem sodelovanju: »O tem sodelovanju lahko govorim samo pohvalno. Še naprej se razvija, tako na službenem kot tudi na drugih področjih.«

»Vedno smo skupaj, ne glede na čas ali vreme,« je o isti temi povedal Ivan Slokar, predstavnik UJV. »Vsakdo od nas pozna svoje naloge in jih tudi opravlja. Srečujemo se tudi na drugih področjih.«

Graničarji bodo svoj praznik proslavljali kar delavno, saj, kot so nam povedali, za njih ni nikoli praznikov, na meji je treba vedno opravljati dolžnost, saj gre tu za varnost cele naše družbe. Vendar bodo pripravili kulturni program, športno srečanje, pa tudi goste iz delovnih organizacij in družbeno-političnih organizacij iz okolice pričakujejo.

Torej, vse najboljše za vaš praznik, čuvarji naših meja!

Vilma Prezelj

Pogovor z Dušanom Radovanovićem, namestnikom komandanta v obmejni enoti

Usposobljeni za vse naloge

Letošnji praznik obmejnih enot JLA – 15. avgust – vojaki in starešine obmejnih enot proslavljajo v spoznanju, da so dosegli pomembne uspehe pripravljenosti in izurjenosti, zlasti v sistemu varnosti državne meje in varnosti obmejnega območja ter na drugih področjih svojega delovanja. Tovariš Radovanović povejte, s kakšnimi uspehi in dosežki pričakujete 15. avgust v vaši enoti in kako ga boste proslavili?

Enota, ki ji poveljuje major Živko Juroš, pričakuje 15. avgust – dan obmejnih enot v znamenju velikih uspehov, dosežkov v času med dvema praznikoma. Ne glede na stabilizacijske ukrepe in da je pred enoto stal zelo dolg seznam obveznosti, nas to ni oviralo, da enota ne bi dosegla večjih in boljših uspehov od tistih, ki smo jih dosegli v lanskem letu, ko smo bili proglašeni za drugo najboljšo obmejno enoto v ljubljanskem območju. Angažirali smo vse subjektivne sile in pogumno korakamo k še večji bojni usposobljenosti, odločeni da v tekmovanju »Iščemo najboljšo enoto« osvojimo že štirikrat osvojeno prvo mesto in ga več ne prepustimo tistim, ki so nam ga v lanskem tekmovanju za las odnesli. Osnova, iz katere smo izhajali, je bila ustvarjanje moralno močnih

in pogumnih vojaških kolektivov, sposobnih za izvajanje vseh nalog, ki se pred nje postavijo. Medsebojni odnosi, zgrajeni na zaupanju in razumevanju, so prerasli v enotno misel in akcijo.

Največ uspeha smo dosegli v praktičnem izvajanju obmejne službe in taktične

Dušan Radovanović

vzgoje. Za izredne dosežke so bile do sedaj pohvaljene enote, Vlada Janjanina, Alojza Kropce, Jevta Neškovića, Dragića Milovanovića, Ljubice Vukojevića, Branka Kosanića in Ljuba Popovića, ki je po oceni glavne inšpekcije narodne odbrane dosegla

najboljše uspehe v obmejni enoti Živka Juroša v letošnjem letu. Ta enota v Rafutu je s svojim delom in tudi s pomočjo domačinov dosegla izredne dosežke. Zato imajo vse pogoje, da se ponovno povzpnejo na zmagovalni oder.

Pripravljenost rezervnega sestava je tudi prav dobra, kar dokazuje visoka ocena na aprilskih in majskih vajah. Ti so pokazali visoko moralno politično zavest in pripravljenost svojemu ljudstvu in Titovim usmeritvam. Pri pouku vseh enot smo dosegli več kot v preteklem letu. To je dosežek kvalitetenega vodenja in poveljevanja. Slehernega naloge smo se lotevali z natančnimi pripravami. V vzgoji rezervistov, ki jo dojemamo kot eno od pomembnih nalog, smo uspeli doseči boljše dosežke.

Vsi ti uspehi so od slehernega pripadnika enote zahtevali največjo požrtvovalnost. Zavedamo se, da lahko naredimo še več in bolje; prihodnost je priložnost za to. V boju za večje kvalitete v delu so vključeni vsi subjekti. Organizacija ZK je pobudnik in nosilec akcije. Tu je tudi mladinska organizacija, ki ima vse večji vpliv na izboljšanje pouka in izobraževanja, discipline, notranjega reda, medsebojnih odnosov, tovarštva, širjenja bratstva

in enotnosti...

Sodelovanje z delovnimi ljudmi in mladino na terenu se kaže v vse večjem vključevanju pripadnikov obmejnih enot v delo družbenopolitičnih skupnosti in družbenopolitičnih organizacijah. Nobene prireditve kulturno zabavnega in športnega značaja si ne moremo zamisliti brez udeležbe graničarjev in mladine.

15. avgust – dan obmejnih enot JLA letos proslavljamo v znamenju 40-letnice vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti in ustanavljanja JLA. Na dan obmejnih enot bo naša vojašnica v Ajševici poimenovana po Slavku Furlanu-Dušanu, komandantu II. brigade VDV in bo osrednja slovesnost v obmejnih enotah ljubljanskega armadnega območja. Ob tej priložnosti pripadnikom obmejnih enot in preživelim borbem II. brigade VDV bo spregovoril generalpodpolkovnik Branko Jerkić, vojni namestnik komandanta II. brigade VDV. Tudi tokrat bomo prisegli tovarišu Titu, da bomo pripravljeni in odločni nadaljevati njegovo pot ter da negujemo in krepimo vse vrednote naše socialistične revolucije, še posebej bratstvo in enotnost, na kar nas je tovariš Tito neštokrat opozarjal.

Mile Gojković

Poimenovanje vojašnice na Ajševici

Obmejna vojašnica na območju novogoriške občine poimenovana po komandantu Slavku Furlanu-Dušanu

Na pobudo domicilnega odbora II. brigade VDV in v sodelovanju z vodstvom občinske konference ZRVS in družbenopolitičnimi organizacijami krajevne skupnosti Rožna dolina in občine Nova Gorica ter enot JLA bodo 15. avgusta – ob dnevu graničarjev – odkrili na območju krajevne skupnosti Rožna dolina spominsko obeležje komandantu II. brigade VDV Slavku Furlanu-Dušanu. Ob tej priložnosti bodo po komandantu II. brigade VDV poimenovali tudi vojašnice na Goriškem.

Slavko Furlan-Dušan se je rodil 2. decembra 1921 v Gorici. Po opravljeni trgovski šoli se je takoj 1941. leta vključil v NOB. Bil je sposoben organizator, nesebičen tovariš, dober bорец in komunist, komandir čete, predsednik okrajne komisije VOS za Tolminsko, član pokrajinske komisije VOS za Primorsko in komandant njene varnostne službe. Sredi marca 1944 je bil imenovan za komandanta II. brigade VDV.

Po osvoboditvi je končal višjo vojaško akade-

mijo in opravljal odgovorne vojaške dolžnosti. Na lastno željo pa je leta 1958 odšel v rezervno.

Leta 1963 je bil izvoljen za poslanca in nato za člana republiškega izvršnega sveta. Tri leta pozneje je postal republiški sekre-

Slavko Furlan-Dušan

tar za notranje zadeve in storil vse, da so organi za NZ uresničevali smernice IV. plenuma CK ZKJ. Po tragični nesreči 18. aprila 1969 na Krvavcu je bilo njegovo življenje sklenjeno. Toda nikoli pozabljeno.

Mile Gojković

Na obisku pri miličnikih obmejne milice

Ljudje izzivajo srečo

Fantje z dvojnim poklicem

Na postaji obmejne milice v Kopru je bilo živahno, zunanaj – termometer je tisti dan kazal okoli 35°C – se je nad asfaltom migljaje zvižala vročina, le redki turisti so si privoščili opoldanski sprehod. Koper se je dušil v vročini, nenavadni tudi za Primorje.

Fantje v majhni sobi so bili zaposleni s pogovorom o barkah, o dopustih, o tem in onem. Čakali smo, da se odriemo na morje, da se začne vsakdanje delo, delo, ki ga Rihard, Zdenko in Milan, triperesna detelja, dobro uigrana ekipa patrolnih čolnov, ljudje zagorelih obrazov, s katerih je moč razbrati viharo divjanje morja, dež in vsiljivi veter, radi in z ljubeznijo opravljajo.

Ob trinajsti uri je gliser obmejne milice, M 33, zapustil pristanišče in se v elegantnem loku oddaljil proti Debelem rtiču, na vsakodnevno vožnjo ob obali, v ravni črti dolgi dvajset kilometrov, z ovinki vred pa še enkrat toliko. Za volanom hitrega čolna je sedel Zdenko Cizej, mi pa smo pozorno sledili dogajanju na morju.

»V času počitniške sezone, je pripovedoval prekaljeni pomorščak Rihard Trebše, najstarejši član posadke, vo-

betonski venec. Rihard ju je opozoril, naj se takoj vrne. »Tod okoli je zelo močan morski tok, kakšne tri do štiri navtične milje in če plavalec ni najboljši, ostane na morju. Tukaj so nesrečno končali tudi dobri plavalci, celo domačini med njimi!« nadaljuje pripoved Rihard.

Reševanje življenj

Delo miličniških morskih volkov je nadvse pestro, pa zato tudi izjemno naporno in tvegano. S tremi čolni, M 44, ki je največji – dolg je sedemnajst metrov, ima dva motorja in pomožni motor, radar, sodobne navigacijske naprave, močan žaromet ter dve radijski postaji, še en manjši čoln pa lastno oborožitev (uporabljajo ga predvsem za nadzorovanje državne meje z Italijo pa za reševanje v slabem vremenu), M 33 in M 24, ki sta precej manjša, pa zato gibčnejša, obvladujejo celotno morje od Debelega rtiča do Savudrije pa mejo z Italijo, ki teče šest morskimi milj od naše obale.

Z njimi preverjajo, če so se lastniki jaht zares prijavili na obmejnih morskimi prehodih Piran, Koper in Izola, pri tem pa sodelujejo z vojno

jo opravljene izpite za vodenje motornih čolnov, nekateri med njimi pa so tudi potapljači.

Zdenko Cizej je, tako je zardil Rihard, eden boljših potapljačev.

»Pravzaprav moraš na čolnu biti vse, je nadaljeval zgovorni Zdenko. V trenutku se iz miličnika prelevi v strojnika, iz strojnika v potapljača pa v reševalca. Klesti te burja, sonce, dež, nenehno smo prehlajeni...«

Zdenko je že večkrat imel opravka z utopljenici, sicer pa pregleduje pomole, priveze bark in podobno.

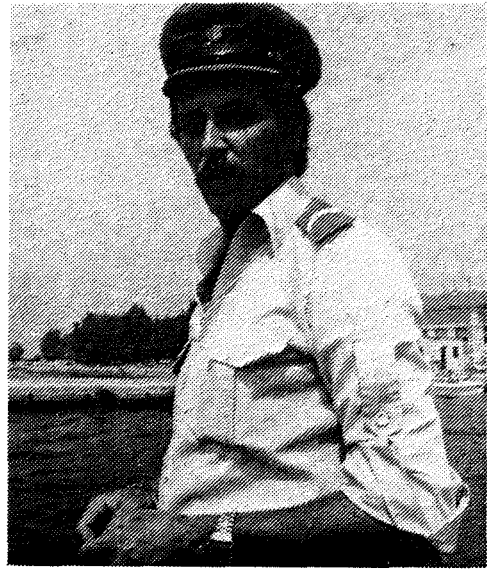
Dela je vse več, saj je na slovenski obali trenutno registriranih okoli 4000 bark, v poletnih mesecih pa zleze to število celo na 15.000. Ob takšnem številu plovil je razumljivo, da je treba še posebej paziti na onesnaževanje morja, na številne malomarnosti v zvezi s tem.

Smejem se, ko v piranski luki Rihard pripoveduje o nekem diplomiranem inženirju, ki je spustil olje svoje barke po cevi globoko v morje, misleč, da bo ostalo pod površino.

»Malomarno ravnanje z gorivom lahko lastnika drago stane. Tudi do starega mi-

Zdenko Cizej

Milan Katarinčič

za štiri osebe, so si sposodili v Bernardinu, da pa bi bila zadeva cenejša, po zgledu taksija, se jih je vanj natlačilo kar dvanajst, med njimi tudi otroci, vsi neplavalci.

Otroke in še eno tovarišico smo vzeli v čoln in jih odložili pri Bernardinu...

Mimogrede smo tesno zavili ob potniški barki, na kateri je odmevala pesem iz mladih grl. Je zadoščalo pravilu, da je na plovilu toliko rešilnih pasov kot oseb? Je. Nasvidenje, srečno pot.

In tako vse do večera, večkrat na dan, od Kopra do izliva Dragonje, skozi zasvinjano piransko luk, na pol nudistični portoroški Bernardin, mimo svetilnika na Debelem rtiču, gojišča školjk v neposredni bližini italijanske meje, mimo samo ribičem znanih »pункtov«, kjer plava obilo rib, kjer v ribiški sezoni marsikateri italijanski ribič »pozabi«, da je tostran pa se izgovarja, da ni vedel, da je prešel mejo... do nemškega turista, ki je zašel v pas za kopalce s svojim gliserjem in se je tako ustrašil Riharda, Zdenka in Milana, da smo v prvem trenutku mislili, da ima govorno napako in bi mu prekršek skorajda oprostili. Konec dober, vse dobro.

Selitev

Če si se ustavil le za hip, te je obil pot. Če si se skril za vetrobransko steklo, sedel za volan, se je zgodilo isto, če pa si vstal in prisluhnil pesmi motorja, ki zna barko potegniti tudi šestdeset kilo-

metrov na uro, te je prebičal veter.

»Ni čudno,« je prej sam zase kot za nas zamrmral Milan Katarinčič, »če je človek prehlajen.«

Milana, Zdenka in Riharda, triperesno deteljico, pozna vsa slovenska obala. Kadar se pojavi čoln na kateremkoli koncu obale, jih pozdravljajo znanci pa tudi turisti, neredko poklepetajo z njimi, se za trenutek izvijajo iz utrjavajočega šumenja motorjev, divjanja vetra.

Okoli devetnajste ure smo se izkrcali, slabo uro pozneje pa spet vkrcali, tokrat na M 44.

Po slabi uri vožnje smo se ustavili sredi morja, pogasili vse luči in dali prednost radarju. Antena je vsiljivo škripala na zgornjem delu čolna, sicer pa je bilo vse tiho, pravi zaklad romantičnosti se je razlil po kot olje mirnem morju. Na radarskem zaslonu so se premikale pikice, večje in manjše, obala se je primikala in odmikala, fantje so budno zasledovali igro senc in lis. Imeli smo na dlanih vse morje, kolikor ga je od tržaškega zaliva do Savudrije, po zaslugi radarja smo bili gospodarji nad pikami in pikicami.

»Danes je celo za nas nekaj premirno, res bi lahko rekel romantično,« je dejal sredi popolne tišine, ki jo je kvarila le soparnost, Rihard. »Sicer pa spremljamo vsa plovila, ki se gibljejo v območju meje, skrbimo, da tihotapci (predvsem s kavbojkami) ne bi ušli našim očem, čuvamo mejo in če je treba,

tudi ukrepamo!«

Tokrat je bilo fantom prizanešeno, kot olje mirno morje je bilo tudi drugače mirno. Le ribiške boje so se pozibavale, tu in tam se je zadril galeb, se prikradel bežen glas s kopnega, v tržaškem zalivu se je razlivala svetloba...

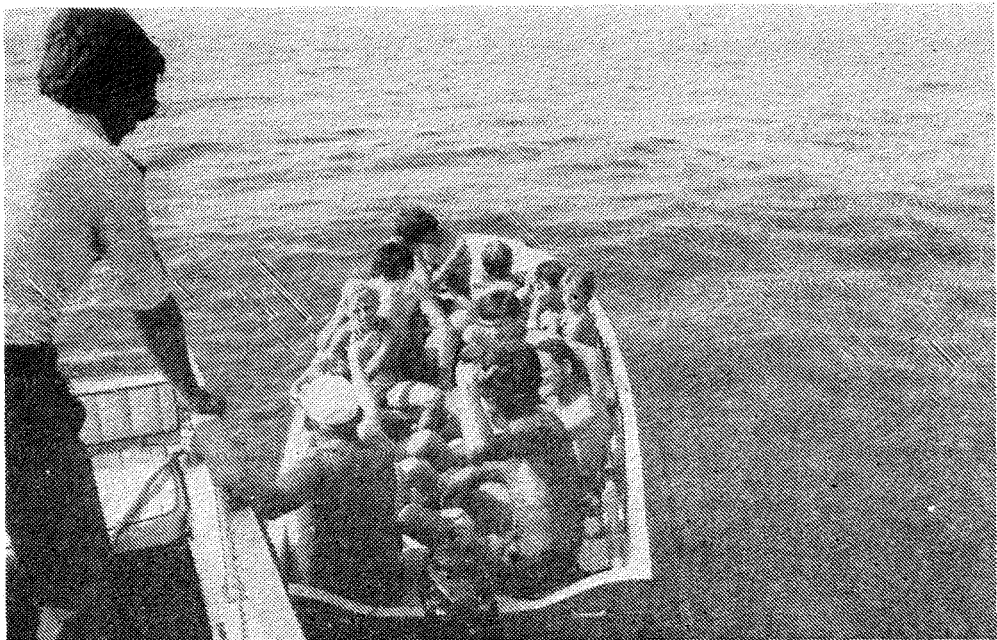
Sedeli smo na palubi in se pogovarjali.

Katarinčič se je naposled spravil na kljun barke, tik pod top kalibra 12,7 mm in se zavzelo lotil pripravljanja večerje. Zdenko in Rihard, vsak s krtačo v roki, sta se strmoglavo pognala v morje čistit školjke z ladijskega trupa in se premetavala spodaj kot kakšna delfina. Katarinčič je od časa do časa pustil svoje paradižnike, kumariče in papriko in pogledal radar. Budnosti ni nikoli dovolj.

Potem smo sedli, skorajda v tišini povečerjali in se spet odpravili na krov. Razvnel se je pogovor, vendar za spremembo ne o službi, barkah in morju, pač pa o kulinaričnih večerjih in sposobnostih. Rihard je menda strokovnjak za italijanske jedi. Milan za primorske. Ta hvali joto, oni špagete, vsi hvalijo vse. Toda res je le, da bi morali fantje k svojim poklicem (ki jih ni malo) pripisati še kuhar.

Naslednji dan me je trgalo v glavi, po rokah in neutrudno sem smrkal... fantje pa so znova zapluli na morje. Od Debelega rtiča do Savudrije. Opozarjat, reševati življenja, čuvat mejo!

Milenko Strašek

Menda se kar nihče od veselih Štajercev v preobremenjenem plastičnem čolnu ni zavedal, da bi se izlet lahko tragično končal...

dja čolnov, skrbimo predvsem za red in mir na kopališčih. Le redko kaznujemo, omejujemo se predvsem na opozarjanje nediscipliniranih kopalcev, ki radi zaidejo predaleč od obale, precenjujejo svoje zmogljivosti, kar se neredko konča precej tragično. Lani, na primer, se je to zgodilo človeku štiridesetih let, ki je zabredel predaleč na morje, medtem je potegnili burja, človek je bil na blazini, postalo je mrzlo, usodi se ni dalo izogniti... Nič več mu nismo mogli pomagati. Nasploh bi lahko rekel, da so kopalci pa tudi vozniki gliserjev in smučarji zelo neprevidni. Čudim se, da ni več nesreč. Če dobimo kopalca daleč v morju, ga vzamemo na čoln, četudi se je namenil, da bo preplaval portoroški ali koprski zaliv. Preveč tveganost bi ga bilo prepustiti njegovim muham.

Ob svetilniku na Debelem rtiču smo se prvič ustavili. Nadebudna fantiča sta vsa zadovoljna pretegovala suhe noge na vročem soncu. Čoln se je skorajda prislomil ob

mornarico in kriminalističnim oddelkom, zlasti kadar gre za boj proti tihotapcem. Nenehno je treba nadzorovati vsa plovila, ki jih srečajo na morju, preverjati brezhibnost, dokumentacijo in podobno.

Poklic obmejnih miličnikov, ki je tudi poklic pomorščakov, prav rad pokaže zobe, zlasti še takrat, ko zahrumi nad morjem slabo vreme in je treba v neurju izpluti in reševati ljudi. Velikokrat čolni zaidejo, ostanejo brez goriva, se jim pripeti takšna ali drugačna nevšečnost in takrat priskočijo na pomoč. V ekipi so skoraj vedno Rihard, Zdenko in Milan, nerazdružljivi prijatelji v čolnu, neločljivi na celini.

Za poklic obmejne milice, človeka z dvojnim poklicem, pridejo v poštev predvsem mlajši, močni fantje, ki morajo opraviti najmanj srednjo šolo organov za notranje zadeve, imeti pa morajo opravljeno še srednjo pomorsko šolo navtične ali strojne smeri. Vsi miličniki, člani posadk, ima-

lijo na dinarjev. Ljudje sploh ne pazijo, zato je med drugimi to tudi naša naloga, da preprečujemo onesnaževanje.

Običajno je največja gneča ob sobotah in nedeljah, ko preverijo okoli petdeset plovil ali opozore plavalce, smučarje, kogarkoli pač, ki je pozabil, da ima tudi morje svoje zakone in ne le ceste. V običajnih dnevih je kontrol polovico manj.

Gneča v barki

Sredi morja se je pozibaval čoln in dvanajst ljudi je željno vsrkavalo vroče sonce. Vračali smo se z obhoda in znova prišli pred piransko luk. Tokrat je imel krmilo v rokah Rihard.

Patroljni čoln obmejne milice je previdno ustavil ob plastični barki. Kdo vam je posodil čoln, zakaj vas je toliko v njem, veste, kaj bi se lahko zgodilo, če bi se prevrnili, vprašanja so deževala. In imeli smo kaj izvedeti. Mariborska družina ni znala niti ugasniti motorja, kaj šele drugo. Čoln, registriran

Rihard Trebše

Z brevirjem in titovko

Življenjska pot naprednega slovenskega župnika, verskega referenta in udeleženca pohoda legendarne XIV. divizije na Štajersko, nosilca partizanske spomenice 1941

Jože Lampret je bil rojen 19. 1. 1903 v obrtniški družini v Šoštanju. Gimnazijo je obiskoval v Celju v letih 1917–1924, maturo pa je opravil v Čupriji v Srbiji, ker je bil zaradi svoje napredne miselnosti izključen iz vseh gimnazij v Sloveniji. Po svoji vrnitvi v Slovenijo se je najprej odločil za študij prava na ljubljanski univerzi, pozneje pa se je odločil za duhovniški stan in dokončal bogoslovje v Mariboru. V času svojih študentskih let v Ljubljani in Mariboru je spoznal mlade slovenske revolucionarje: Kardelja, Kermavnerja, Šmona, Potrča, Jurančiča, Hermanka in druge.

Duhovniški poklic je Jože Lampret pričel opravljati leta 1931; služboval je v raznih krajih Slovenije, kot so Sv. Trojica v Halozah, Žetale, Ribnica na Pohorju, Sv. Jurij v Slovenskih Goricah in Šmiklavž pri Slovenjem Gradcu. Povsod, kjer je služboval, je spoznal ljudi in nemogoče razmere, v katerih so živeli. Spričo vedno hujšega pritiska diktature in spričo svetovne in domače gospodarske ter finančne krize je bil delavski razred v tistih časih popolnoma razklan in prepuščen na milost in nemilost izkoriščanju. Nič boljše se ni godilo tudi drugim demokratičnim silam, na primer intelektualcem (velika brezposelnost in večletno čakanje na službo) in kmetom, katerih poljski pridelki niso imeli nobene cene, kar je vodilo k splošnemu obubožanju dežele. Tovariš Lampret ni stal križem rok. Neprestano je bodril

kmete, viničarje in delavce in jim nakazoval pota iz na videz nerešljivega položaja. Poudarjal je potrebo po povezovanju delovnih ljudi v enotno delavsko fronto in za enoten nastop proti posledicam diktature in gospodarske krize ter proti vedno večji nevarnosti vse bolj razvijajočega se fašizma tako doma kot v svetu.

Tovariš Lampret je bil skromen, pošten in odkrit in zaradi teh svojih lastnosti med ljudmi zelo priljubljen. Ljudje so ga cenili in verovali v to, kar je govoril. A govoril je vedno resnico in predvsem tisto, kar je ljudi najbolj tiščalo. Kmetje, viničarji in delavci so se radi zbirali pri njem in iskali tolažbo in rešitev iz brezupnega položaja. Tudi mladina je bila nanj zelo navezana; prihajala je k njemu od blizu in daleč, sprejemala njegove nauke, se množično udeleževala in aktivno sodelovala v akcijah in prireditvah, ki jih je organiziral tovariš Lampret.

Ob zadnjih skupščinskih volitvah v stari Jugoslaviji (11. 12. 1938) je tovariš Lampret organiziral močno agitacijo za kandidata na opozicijski listi in na dan volitev pripeljal na volišče 44 svojih somišljenikov, ki so vsi glasovali za opozicijsko listo. Vpliv njegove agitacije na izid teh volitev je bil ogromen, saj je vladna lista dobila v Šmiklavžu le 5 glasov.

Tovariš Lampret je bil tudi vodja agitacije za ljudskofrontovsko gibanje oziroma Zvezo delovnega ljudstva Slovenije in njen proglas »Kaj hočemo«; med redkimi naprednimi Slovenci, ki so

podpisali ta proglas, je bil tudi župnik Jože Lampret.

Povsem razumljivo je, da je bil tovariš Lampret zaradi svoje napredne miselnosti in velikega vpliva, ki ga je imel na delavske množice, trn v peti takratnih cerkvenih in političnih krogov. Neprestano so ga preganjali iz kraja v kraj, dokler niso novembra 1939 prišli po njega orožniki, ga uklenili in izgnali iz župnišča v Šmiklavžu.

Lampretova aretacija je vzbudila v Šmiklavžu in okolici veliko vznemirjenje in ogorčenje. V tej zadevi se je posebna delegacija obrnila na takratnega mariborskega škofa Tomažiča in zahtevala Lampretovo vrnitev v Šmiklavž. Toda vse to ni nič pomagalo, za službovanje v Šmiklavžu je že bil določen drugi duhovnik, ki je kmalu po tem dogodku prevzel Lampretovo mesto. Ob Lampretovi aretaciji je prišlo do demonstracije tudi v Slovenjem Gradcu, v kateri se je okoli 30 žensk odpravilo na okrajno glavarstvo in terjalo vrnitev župnika Lampreta. Tudi prizadevanja teh žensk so ostala brez uspeha.

Po izpustitvi je tovariš Lampret nekaj časa živel pri kmetih v Šmiklavžu, vendar tudi tu ni imel miru, saj so ga orožniki neprestano nadzirali in ga večkrat odpeljali na zaslišanje v Slovenj Gradec. Končno je tovariš Lampret našel zatočišče pri svojem dobrem prijatelju in soščolcu, župniku Francu Šmonu, ki je takrat služboval na Ojstrični nad Dravogradom, kamor je bil zaradi svoje napredne miselnosti kazensko premeščen. Dolgo tovariš Lampret

tudi tu ni imel miru. Po treh tednih bivanja na Ojstriči so ga orožniki odkrili, uklenili in prisilno izgnali na Hrvaško.

Tovariš Lampret se je na Hrvaškem zatekel v senjsko škofijo, kjer je leta 1940 dobil službeno mesto v župniji Dobbar v Liki. V svojem novem okolju se je takoj povezal z narodnoosvobodilnim gibanjem, hkrati pa budno spremljal priprave na sistematičen in organiziran upor na Slovenskem. Ko so mu ustaši leta 1942 z bombo uničili stanovanje in knjižnico, se je pridružil partizanom in po kapitulaciji Italije prišel v Slovenijo ter se vključil v kulturniško skupino XIV. divizije, kjer je opravljal naloge divizijskega verskega referenta.

Udeležil se je pohoda legendarne XIV. divizije na Štajersko februarja 1944, kjer je v nečloveških razmerah, v snegu in mrazu in pod neprestanim ognjem sovražnika, pomagal nositi ranjene tovariše in jim nudil tolažbo. Ko se je divizija bojevala na Graški gori, je z dovoljenjem štaba odšel v svoj ljubljenski Šmiklavž obiskat svoje nekdanje prijatelje, ki so ga tudi tokrat sprejeli z največjim veseljem.

Tovariš Lampret je med ljudmi zelo znan in priljubljen tudi zaradi svojih bogatih in prodornih govorov na partizanskih mitingih, kjer so vsi zelo radi prisluhnili njegovi besedi. Tovariš Lampret je leta 1944 postal član Pokrajinskega odbora OF za Štajersko in po Kočevskem zboru tudi član slovenskega narodnoosvobodilnega sve-

ta. Zaradi svojega političnega delovanja pred vojno in med narodnoosvobodilnim bojem se tovariš Lampret po osvoboditvi ni vrnil v duhovniški poklic. Tega mu cerkveni krogi tudi niso dovolili – leta 1943 je bil suspendiran od škofa Rožmana, pa tudi škof Tomažič mu po vojni ni dovolil opravljati duhovniške službe. Zato je nadaljeval s svojim družbenopolitičnim delom. Bil je član Okrožnega odbora OF v Mariboru in pozneje zvezni in republiški poslanec. Opravljal je naloge sekretarja verske komisije pri predsedstvu vlade LRS. Na osnovi njegovega prizadevanja je bilo v Sloveniji leta 1949 ustanovljeno napredno duhovniško društvo CMD. Nekaj let pred svojo smrtjo je bil tovariš Lampret s posredovanjem zvezne vlade rehabilitiran in končno nastavljen za profesorja na teološki fakulteti v Ljubljani. Jože Lampret je

umrl osamljen in zagrenjen v Ljubljani, 21. 5. 1969. Na njegovi zadnji poti so ga spremljali mnogi napredni duhovniki in nekdanji borci XIV. divizije, ki so mu na grobu postavili tudi spomenik »Na pohodu«.

Za svojo zvesto pripadnost slovenskemu ljudstvu, za napredno delovanje pred vojno, aktivno sodelovanje v narodnoosvobodilnem boju in v povojni socialistični izgradnji je tovariš Lampret prejel številna visoka odlikovanja, med njimi tudi partizansko spomenico 1941.

Občinski odbor ZZB NOV Velenje bo svojemu zaslužnemu rojaku Jožetu Lampretu postavil v Šoštanju doprni kip, njegovo rojstno hišo pa obeležil s spominsko ploščo. V pripravi je tudi predlog, da bi se ploščad z doprskim kipom poimenovala po Jožetu Lampretu.

OO ZZB NOV Velenje

Iz poročila komisiji za zgodovino Tomšičeve brigade

Zanimiva mnenja bralcev

Kot smo v našem listu že zapisali, je bil v vsaki knjigi Tomšičeva brigada – uvodni del, Ljubljana 1980, priložen kartonček z vabilom bralcem, da sodelujejo v javni anketi o knjigi in jo tako tudi sami ocenijo. Zastavljenih je bilo 18 vprašanj, nanje pa je bilo treba odgovoriti do 1. julija 1981. Četudi take ankete na Slovenskem niso v navadi, se je na anketo odzvalo 137 bralk in bralcev, kar je lep uspeh. Odgovori so zanimivi in poučni tudi za druge odbore in avtorje, ki pripravljajo monografije o svojih enotah, zato jih posredujemo širši javnosti.

Anico Bezeljak pa je med drugim pretresel opis napada pri Marinči vasi, in sicer pri gooda očeta in sina: »Petnajstletni Marjan je ležal v zasedi brez orožja poleg svojega očeta Jurija Jagra-Kosa. Ker ga jo omamilo sonce, je zaspal. Ko so se približevali fašisti, ga je oče močno stresel za rokav in se pogljal na juriš. Tako sta se z očetom prvič ločila. Ker se je petnajstletni sin zbal, da bo ostal sam na položaju, je tudi on stekel za njim. Ko si je ogledal pobite fašiste, jim je začel pobirati orožje. Živo mi je prišlo pred oči, ko je Efenha ukazal juriš na fašiste. Borci so se poglali v naskok kakor en sam mož... Se in še bi lahko naštevale, kaj vse me je pretreslo v tej knjigi, ki vleče k branju in je ne moreš odložiti...«

Šestnajsto vprašanje se je glasilo: »Kaj ti v knjigi ni bilo všeč?« Bralcem naj bi dala možnost, da izrazijo svoje pomisleke, pri-

pombe in prigovore. To možnost je izbralo 36 anektirancev (26,28 odstotka), 58 ali 42,34 odstotka jih je neznalo, da nimajo nobenih pripomb oz. da so s knjigo zadovoljni v celoti, 43 anektirancev (31,39 odstotka) pa na vprašanje ni odgovorilo. V nadaljevanju kaže posneti le pomisleke, pripombe in prigovore!

Razmeroma malo anektirancev se pritožuje zoper »tiskovne napake, ki jih je res preveč«, kot je zapisala Ladica Štrif. So pa vsi zelo odločni in menijo, da tiskovnih napak ni mogoče opravičiti. Pripombe v tem smislu so dali še: Julije Godja, France Snoj-Vladimir, Ivan Čerin-Jan, Peter Krajnik in Polde Košorok-Bolte. V ta sklop spadajo tudi odgovori Jožeta Babiča, ki je zapisal, da ga motijo datumi, ki so dostikrat sporni in niso 100% točni, Ludovike Goričar, ki meni, da se podatki kje ne ujemajo, Mirka Klančarja, ki ugovarja, da Bogdan Marčenko-Tiger (str. 414 in 541) ni bil iz Zelene jame, ampak s

2

Kodeljevega, in Staneta Jajtiča, ki ga moti, da je bil za njegovega očeta vpisan priimek Jajtič, namesto pravilno Jajtič, in Polde Knapič in ne Ludvik Knapič.

Precej prigovorov je nastalo zaradi tega, ker nekateri bralci niso prebrali obvestila na strani 534, pa sebe ali svojih sorodnikov niso našli v objavljenih seznamih, nekateri pa so nezadovoljni tudi zaradi tega, ker zgodovinsko niso obdelane še druge enote (ki pa v knjigi Tomšičeva brigada – uvodni del ne spadajo). Ti prigovori pričajo, kako zelo so ljudje občutljivi, pa seznamov enote ne gre jemati kot manj pomemben del vsebine v knjigi, marveč jim je treba posvetiti vsestransko pozornost in jih izdelati natančno.

Da bi se tega dejstva do kraja zavedli, kaže tovrstne odgovore posneti v celoti. Silvo Gorup je zapisal: »Sem borec Tomšičeve brigade od januarja 1943 do aprila 1944, vendar v knjigi nisem omenjen. Bil sem tudi udeleženec pohoda na Štajersko...« Marija Šket je bila prizadeta (kot smo že povzeli), ker v knjigi ni našla padlega sina, Rozalija Gruđen pa zato, ker v knjigi ni našla po vojni umrlega brata. Marta Urbančič je bila prizadeta: »Da ni imenovana Tončka Hočevar (njena sestra), padla v prvih vrstah v borbi za Kočevje...« Štefanija Hodalin: »Ko niso vsi tovariši v seznamu Tomšičeve brigade (mož Andrej pride na vrsto v naslednji knjigi)...« Martin Jožef meni, da bi bilo dobro, če bi bili še preostali borci imenovani s polnimi imeni, Leopold Simončič pa bi v nadaljnjih knjigah rad videl borce, ki so se preselili v druge odrede, n. pr. v Lackov odred. Pepca Dorile je bila razočarana, ker na strani 442 pod partizanskim imenom Kanalček ni našla svojega padlega brata Tončka Jajtiča (za katerega ni dokazano, da bi bil v proletarskem udarnem bataljonu ali v Tomšičevi brigadi), Angela Znidaršič pa, ker v knjigi ni našla svojega moža, ki je padel 18. aprila 1942 v bitki na

Nanosu (v sestavi Špacapanove čete). Končno David Plut-Aleš navaja, da mu ni všeč to, da vojne kurirje niso organizirali niti grupirali od čete do brigade itd., o čemer pa ni dobro poučen. Sem spada še prigovor Viktorja Cvelbarja-Staneta, ki mu ni všeč to, »da še ni nič napisanega o brigadi«, s čimer je izrazil neučakanost ne glede na možnost.

Pet anketirancev ima prigovore k poglavju Uporniške in proletarske korenine. Svoje mnenje sta najpopolneje izrazila Tomislav Znidaršič, ki je zapisal: »Knjiga je zelo dobro napisana, motilo me je lo to, da so začetek le gola dejstva in nekakšen pregled«, in Jože Kobau, ki je zapisal: »Preveč na široko opisana predvojna strankarska dejavnost, premalo opisanih bojev med vojno...« Podobne pripombe so dali še Franc Lambergar, Janez Kump in Janez Sušteršič-Zan, ki meni, da gre besedilo morda preveč v podrobnosti.

Darinka Tekavc in Justin Povše izrecno prigovarjata, da je v knjigi premalo slik (fotografij), preostalih 10 odgovorov pa zadeva zelo različne vidike. Fani Štembal Lah meni: »Opisati bi morali več junaških osebnosti«, Tone Selan: »Preveč se poudarja vloga posameznih oseb«, Ivan Jevc: »Prevečkrat se s poudarkom omenja Notranjska. V dokazovanju včasih preveč natančen in obširen«, Franc Trebičnik meni, da je kazalo preobširno in bi bila knjiga (v nasprotnem primeru) lahko debelejša, Slavko Smerdel pa meni, da so preveč jasno navedena imena tistih, ki so likvidirali izdajalce. Lojze Koprivec prigovarja: »Večkrat se omenja 18 ali 5 mož namesto partizanov ali tovarišev. Ni tisto, kar smo mi uporabljali...« Viktor Zorž izraža občutek, da ga moti včasih morda prevelika obširna misel, Janezu Švajncarju pa ni všeč: »Primerjava italijanske in nemške okupacije in mehaničnega primerjanja, ki daje neustrezne odgovore...«

Sedemnajsto vprašanje se je glasilo: »Kaj ti

Med prvimi na Primorskem?

Prve zametke organizacij OF v primorskih vaseh beležimo v različnih obdobjih in oblikah, odvisno od okoliščin in organizatorjev. Ponekod so nastali že leta 1941, drugod 1942 ali pa šele 1943. Tudi poimenovali so jih različno. Ponekod trojke, drugod terenske, vaške ali krajevne odbore OF. Sicer pa to ni važno. Važno je, da so nastali in delovali.

Kako je to pred 40 leti potekalo v Avčah so mi pripovedovali trije tedanji aktivisti: Avguštin Lango, Stanko Križnič in Karlo Makarovič.

Avguštin Lango se je leta 1939 vrnil z dolgoletne politične ječe na konfinacijo v rojstno vas Avče. Vsako nedeljo se je moral obvezno javljati na karabinjerski postaji v Ročinju in neko nedeljo (po njegovem spominu je to bilo konec avgusta ali v začetku septembra 1941), ga je na tej poti pričakal Oskar Segala iz Kanala. Seznanil ga je s prihodom organizatorja OF, Antona Veluščka-Matevža, v Soško dolino ter ga pridobil za sodelovanje. Že čez tri dni sta se Velušček in Lango sestala v Bričevi hiši v Avčah, kjer je Lango prevzel zadolžitve za organiziranje OF v Avčah in bližnjih vaseh.

Lango je že imel izkušnje ilegalnega dela pred svojo aretacijo v Gorici leta 1928. Pa tudi v dolgih letih ječe se je izpopolnjeval s študijem in v debatah z drugimi političnimi zaporniki. Zato je že po vrnitvi iz zaporu leta 1939 zbral okrog sebe najzanesljivejše vaščane v nekaj antifašistični krožek. Tolmačil jim je svetovna dogajanja in razlagal kaj se v Evropi pri-

pravljala. Prav te svoje somišljenike je takoj po razgovoru z Veluščkom prve seznanil z dobljeno nalogo, in prav ti so tvorili jedro – zameetek organizacije OF v vasi.

Čez dober teden je Velušček sporočil, naj se v Avčah zberejo na ustanovni sestanek OF, katerega se bo tudi on udeležil. Vendar je bil nepredvidoma zadržan drugje, da je zamudil, in sestanek je vodil Lango. Obrazložil je cilj in namen organizacije OF in imenovali so odbor, katerega predsednik je bil Lango, člani pa: Stanko Križnič, Karlo Makarovič ter brata Franc in Jožef Škodnik (oba kasneje padla v NOV). Sprejeli so konkretne zadolžitve za pridobivanje simpatizerjev OF, zbiranje denarnih prispevkov in pripravljanje na oborožen upor.

Po vsem tem sodeč je bil prvi odbor OF v Avčah ustanovljen že sredi meseca septembra 1941. Točnega datuma se nihče od treh preživelih več ne spominja. Saj takrat niso pisali zapisnika ali

kako drugače zabeležili dogodke, ki je postal zgodovinski. Vedo pa, da je bilo grozdje na koncu vaških njiv, na Jezerci, t. j. levem obronku vasi nad potokom Avščkom.

Od tedaj dalje so svoje delovanje posvetili Osvobodilni fronti, katere ideje so konspirativno in individualno širili med vaščani. Od novembra 1941 dalje tudi s pomočjo Slovenskega poročevalca, katerega jim je prinašal rajonski aktivist Franc Jakopič-Muštar, ki se je tedaj zadrževal na tem območju.

Začetno delo teh prvih aktivistov je rodilo sadove. Število simpatizerjev in podpornikov OF se je večalo in ti so sčasoma prerasli v nove aktiviste, ki so prevzemali naloge ob aretaciji prvih. Tem so sledili drugi in nadaljevali z delom na terenu, v ilegali ali v vrstah NOV. Sovražnikov teror (nad 60 aretacij v vasi) je delovanje OF v Avčah občasno sicer zavrl, ni pa mogel več ustaviti plazu, ki se je sprožil tistega septembrskega večera v letu 1941.

Cvetka Mrak

Karlo Makarovič, Stanko Križnič in Avguštin Lango, nekdanji odborniki OF, letos junija na kraju ustanovnega sestanka v Ovčah.

v knjigi posebno ugaja? «Bralcem naj bi dalo možnost, da opozorijo na odlike, ki bi jih morala imeti knjižna dela te vrste. To možnost je izrabilo 112 anketirancev (81,75 odstotka), ki so navedli natančne ocene o tem, kaj jim je v knjigi posebno ugajalo, na vprašanje ni odgovorilo 25 anketirancev (18,25 odstotka), medtem ko ugajanja ni zanimal niti eden.

Vsekakor kaže na prvo mesto razvrstiti odgovor, ki odobravajo izviren pristop in izvorno zasnovano v knjigi Tomšičeva brigada – uvodni del. Izviren pristop do snovi je najbolje označil Janez Švajncar, ko je zapisal, da mu posebno ugaja »nastop velikega števila borcev z njihovim deležem v posameznih bojih in akcijah ter njihove človeške usode«. Podobno misel sta izrazila Viktor Cvelbar-Stane, ki mu je posebej ugajalo, »da je opisano veliko borcev in ne samo vodilnih kadrov in da je tudi veliko slik borcev«, in Jože Bambič, ki mu med drugim posebno ugajajo »slike padlih tovarišev in opis teh tovarišev«. Helena Gianfrate je zapisala, da ji posebno ugaja, »ker je objavljeno dosti slik, ker le na ta način ima knjiga večjo vrednost za prihodnje«. Da jim v knjigi posebno ugajajo fotografije, so v drugačni zvezi zapisali še Lojze Terčič, Izidor Puc, Pepca Frankovič, Irena Peternelj in Franciška Cvar, Leopold Friskovec pa je zapisal lakonično samo »fotografije«, medtem ko je Ivan Dolničar-Janošek zapisal, da mu posebno ugaja, »ker so v knjigi središčno zajeti ljudje – borci, ki so nosili vse breme in delovali do zmage...»

Da je pravilna tudi zasnova, po kateri naj bi knjiga prikazala uporniška in revolucionarna žarišča kot osnove za razvoj partizanstva sploh in za nastanek Tomšičeve brigade še posebej, je izrecno potrdilo kar 19 anketirancev. V tej zvezi je Albin Jančič-Bine zapisal: »Knjiga je čudovita... Posebno je zgodovinski viri, kako so se borili napredno misleči in

kako je skozi vse to prišlo potem do Tomšičevega bataljona in brigade...« Rudi Žugelj je zapisal, da mu posebno ugaja »Prikaz revolucionarnih žarišč pred oboroženo vstajo ter dokumentarni in preverjeni realni opis dogodkov«, Stane Erjavec: »Pregled zgodovine in priprav na boj že pred zlomom bivše Jugoslavije«, Franc Tomažič-Zlato: »Dobro prikazan razvoj delavskega gibanja že pred vojno, iz katerega so izhajali borci«, Matjaž Peskar: »Nazorni prikaz revolucionarnega dela pred in v narodnoosvobodilnem boju ter sprostitve ustvarjalnih moči delovnega človeka«, Jože Bambič: »Zgodovina izpred druge vojne, ki nam prikaže politično življenje takrat«, Ivanka Andromaho Jenko: »Uvod – 'predzgodovina' razvoja naprednih sil še v stari Jugoslaviji, dalje razvoj organizacij in bojev – vztrajnost kljub ilegali«, Petar S. Brajović: »Delo je napisano napeto in zanimivo. Zajema kmečke upore in začetke socialističnega gibanja v Sloveniji ter dejavnost KPJ in KPS vse do ustanovitve 1. slovenskega proletarskega udarnega bataljona«, Franc Dežman: »Dogodki po prvi svetovni vojni«, Jože Avsec je odgovoril popolnoma enako, Pepca Frankovič: »Podroben opis zametkov vstaje v SRS in poimenovanje borcev s pravimi imeni kakor tudi objava fotografij«, Lojze Zakrajšek-Sašo: »To, da je toliko podatkov z opisi predvojnega delovanja, tj. sindikalnega organiziranega delovanja in pa delovanja KP po raznih krajih«, Ludvik Rabič, »Vseč mi je vse, saj zelo detaljno prikazuje politično stanje pred vojno na območju organiziranja in delovanja brigade; zgodovinsko in dokumentirano napisano organiziranje, začetek uporniškega gibanja, kakor tudi ustanovitev udarne grupe in bataljona Toneta Tomšiča«, Franjo Marošek pa je zapisal: »Preglednost, lep slog, jasno izražanje. Prvič sem nekje prebral tako znanstveno analizo vzrokov in pogojev za vstajo v posameznih naših pokra-

Naši znaki

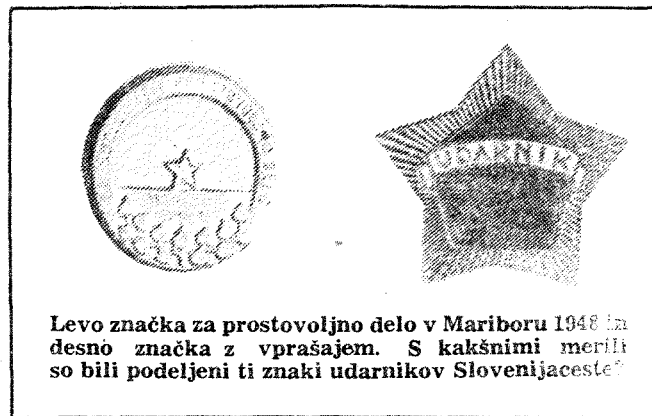
Maribor 1948

Mariborska značka za ure prostovoljnega dela iz leta 1948 ima vse značilnosti ljubljanske značke in tako nima smisla ponavljati, koliko ur je bilo potrebnih za vsako izmed štirih stopenj, ker smo to zapisali že minuli teden. Razlika je le v likovni podobi. Mariborske značke iz leta 1948 so bile izdelane iz skromne tanke pločevine, v obliki kroga, s premerom približno 27 mm. Na sredini je bila petokraka zvezda, iz nje so se dvigovali žarki. Pod zvezdo je pisalo Maribor 1948, ob robu znaka pa ZA SOCIALIZEM PROSTOVOLJNO DELO. Spodaj je bila lipova vejica – simbol slovenstva. Kakšna je bila najvišja stopnja znaka – zlata značka z rdečo zvezdo – ne vem, ker je še nikoli nisem videl.

O prostovoljnem delu v Mariboru leta 1948 je mogoče več prebrati v številki Časopisa za zgodovino in narodopisje, ki je prišla pred kratkim iz tiskarne, tako lahko navedemo v okviru teh skromnih vrstic samo nekaj dejstev, ki so povezana z značko. V Mariboru je leta 1948 31473 prostovoljcev opravilo 786.827 ur prostovoljnega dela, kot je bilo ugotovljeno v začetku decembra. Čeprav so navedene številke presenetljivo visoke, je potrebno zapisati, da je mestni štab za prostovoljno delo načrtoval kar milijon ur in tako načrt ni bil izpolnjen. Kaj zdaj? Mariborska OF je januarja 1949 naknadno ugotovila, da je bil plan uresničen... V začetku decembra 1948 je bila v Mariboru slovesnost, na kateri so bile svečano podeljene zlate značke z rdečo zvezdo in zlate značke. Srebrne in bronaste značke niso bile podeljene, ker je bilo sklenjeno, da jih bodo delili po rajonih. Iz časopisnega zapisa v Vestniku lahko

ugotovimo, da so bile na omenjeni podelitvi podeljene tri diplome prostovoljnega dela z zlato značko z rdečo zvezdo, 35 zlatih značk z rdečo zvezdo in knjižno nagrado in 193 zlatih značk. Kasnejše

ljevanju značk tudi do napak. Zapisan je bil poziv mestnemu štabu, naj izdela natančnejša navodila o tem, kaj se naj šteje med ure prostovoljnega dela. Preveč prostovoljnega dela je bilo na-

Levo značka za prostovoljno delo v Mariboru 1948 in desno značka z vprašajem. S kakšnimi merili so bili podeljeni ti znaki udarnikov Slovenijceste?

podeljevanje značk najverjetneje teh števil ni bistveno spremenilo. Na dan podelitve značk je imel največ opravljenih ur Alojz Osolnik, kar 1040. Franciška Kormač je imela 1030 ur, Slavko Klemenčič 952 in tako dalje. Kljub tem številkam pa so bili ob koncu decembra kot najprizadenejši v prostovoljnem delu razglašeni Ivan Cvetko, Anton Ferlinc, Franc Golež in drugi. Koliko ur so morali opraviti šele ti?

Ob podeljevanju značk za prostovoljno delo v Mariboru leta 1948 je zanimiv tudi kritičen odmev, ki ga je mogoče najti v eni izmed takratnih števil Vestnika. Najverjetneje je novinar ponovil kje drugje izrečeno kritiko (iz prebiranja časopisov tistih let je mogoče videti, da novinarjem ni bilo lahko in je bila dovoljena samo kritičnost za katero so bili tudi »ta višji«), da je prišlo pri pode-

meč opravljenega po pisarnah, prihajalo je celo do tega, da se je za prostovoljno delo štela turneja pevskega zbora, ponekod celo nadure v obratih in podobno. Tako je bilo za leto 1949 sklenjeno, da bodo vsi v ure prostovoljnega dela samo ure fizičnega dela na ruševinah, stanovanjskih blokih in pri podobnih akcijah. Januarja 1949 je bil razpisan natečaj za osnutek značke za prostovoljno delo 1949, ki bi morala pripovedovati o »delovnem poletu naših frontovcev, novih delovnih zmagah v tretjem letu prve Titove petletke in o Mariboru kot mestu v katerem gradimo novo moderno industrijo«. Zaradi razlogov, ki smo jih že opisali pri ljubljanski znački, do uresničitve značke za leto 1949 skoraj gotovo ni prišlo. Škoda.

Janez J. Švajncar

jinah. Ze prej sem tako mislil, a tako temeljite analize še nisem bral. Knjiga je po mojem mnenju zelo dober učbenik obrambne vzgoje...»

Zelo zanimivi so odgovori Staneta Jajtiča, Alojza Zakrajška, Janeza Suštersiča-Zana in Jožeta Romiha. Jajtič je zapisal, da mu posebno ugaja »Opis dogodkov iz Kočevske, ki so pestri in pomembni, zlasti pa trdni in privabitni...« Alojz Zakrajšek je vzkliznil: »Prvič berem objektivno (resnično) oceno v tej knjigi narodnoosvobodilnega gibanja in oboroženega boja na Notranjskem glede na slovenski prostor...« Tudi Janez Suštersič-Zan navdušeno izjavlja: »Veliko sem zvedel novega o revolucionarnem gibanju na Dolenjskem – mojem rodnem kraju, kar sem prej le površno poznal...« Končno v tem smislu še Jože Romih, ki mu je žreb upravičeno naklonil prvo nagrado: »Posebno sem zadovoljan, da sem v tej knjigi izvedel, da sta bili Bela krajina in Dolenjska zibelka revolucije, kar je nazorno prikazano s kmečkimi upori in vse naprej. Iz vojaškega aspekta je knjiga zelo poučna. Mogoče bi bilo dobro, da bi predvsem TO v vseh občinah predelala vsebino te knjige, ker prikaz borb je prevpričljiv...«

Miri Založnik, Slavki Režen, Rarjanu Arku in Janku Haninu je posebno ugajalo poglavje o Tonetu Tomšiču. Zelo značilen odgovor je zapisal Janko Hanin, čos da mu posebej ugaja »življenje Toneta Tomšiča in njegov neupogljivi cilj v bodočnost...« Če k temu prištejemo še odgovore Staneta Režena, Franca Pikla, Danimira Matka, Slavka Smerdela, Jožeta Avsca, Gabrijela Bogdanoviča, Zorke Žigon in Albina Jančiča-Bine, povzete med odgovori na vprašanje, kaj jih je v knjigi pretreslo, pomeni, da je upravičenost poglavja »Zgled in smrt Toneta Tomšiča« izrecno potrdilo kar 12 anketirancev.

Kajpak se vsebina odgovorov prepleta, in sicer tako, da izviren pisatelj pristop posredno odobravajo. Lojze Terčič je zapisal: »Posebno mi ugaja natančen opis in slike prvih borcev, njihova borbenost, a posebno tistih, ki so življenje dali za zmago revolucije...« Jože Kobau jo posebno zadovoljen, »da je ovekovčena kakor tudi datumsko preverjena dejavnost Dakijeve udarne patrolje in nadaljnje širjenje v Tomičevo brigado...« Podobno odgovarja Jože Cencič, ki so mu posebej ugajali »dogodki o prvoborcih, ki so veliko prispevali in se žrtvovali za našo svobodo«.

V ta sklop spadajo še kratki odgovori Donimira Matka: »Tovarištvo in udarnost Dakijeve letče čete«, Davida Pluta-Aleša: »Borbe proletarske udarne čete, letče (patrolje) in 1. SPU bat. T. T., ponos borcev in komandant Stanko Semič-Daki«, Zorke Žigon: »Hrabrost tov. Dakija«, Ivana Turka: »Stane Semič-Daki kot največji junak«, Marije Zupančič: »Hrabrost«, Slavka Zupančiča: »Izredno tovarštvo in požrtvovalnost prvoborcev«, Zvonka Koplana: »Tovarištvo in skromnost«, Franca Dragarja: »Izredno tovarštvo, hrabrost in borbenost te brigade«, Darinke Tekavc: »Humani in tovariški odnosi med borci«, Pangraca Kupa: »Hrabrost borcev T. T.«, Francija Pravičiča: »Zavest, borbenost, tovarštvo, enakost (ni bilo razlik), pomoč eden drugemu«, ter Poldeta Košoroka-Bolteta, ki mu posebej ugaja »opis dogodkov in bojev 1. prol. bataljona, na katere sem že pozabil. To je osvežitev spomina za (nas) navadne borce...«

Naslednji sklop odgovorov poudarja umetniško dognanost tega dela, nepristranskost, lep jezik in slog.

Se nadaljuje

PTUJ

Dan enote Dušan Kveder-Tomaž

»V Ptuj, mestu Kvedrove mladosti, nosi ime po njem več objektov in ustanov, med njimi tudi garnizija JLA. Kot zahvalo za svetli lik in revolucionarno pot Dušana Kvedra, španskega borca in revolucionarja, vojaškega komandanta, diplomata, političnega delavca in narodnega heroja, praznuje in slavi ptujska vojašnica dan enote na dan, ko je bil revolucionar odlikovan z redom narodnega heroja (15. 7. 1952). Njegov lik, osebnost in življenjska pot nam morajo biti primer, kako lahko častno delamo in živimo v letih revolucije in socialistične izgradnje države«, je v govoru na tretjem tradicionalnem zboru ob dnevu enote dejal major Komen Zarković, v sredo, 15. julija 1981.

Ob tej priložnosti je bil odkrit doprtni kip Dušanu Kvedru-Tomažu v vojašnici. Idejni projekt za izdelavo spominskega obeležja, po katerem nosi enota ime, je pripravila skupina vojakov, lik pa je oblikoval vojak Branislav Šolič.

Vojaki zbrani ob spomeniku smo obljubili, da bomo zvesto sledili izročilu Dušana Kvedra ter nadaljevali njegovo misel in delo.

DRAGO PAPLER

HORJUL

Strelci so se pomerili

Podobno kot že nekajkrat poprej, je ZRVS Horjul tudi ob letošnjem krajevnem prazniku – 6. juliju – pripravila strelsko tekmovanje z vojaško puško. Tokrat se je tekmovanja udeležilo sedem ekip s po deset člani, kar v primerjavi s prejšnjimi leti predstavlja precejšen skok v masovnosti tovrstnih vojaško-sportnih prireditev.

Med ekipami je v končni razvrstitvi zmagala ekipa Sentišta s 745 krogi, drugo in tretje mesto pa sta zasedli ekipi ZSM in LD Horjul s po 735 oziroma 690 krogov. V konkurenci posameznikov je prvo mesto zasedel Janez Rastresen, LD Sentišt, 90 krogov, drugi je bil Štefan Vrhovec, ZRVS Horjul, 89 krogov, tretje mesto pa sta si delila Franc Slabe, LD Sentišt in Franc Zakelj, LD Horjul, 86 krogov.

B. VRHOVEC

POLZELA

Srečanje borcev Kotelj in Polzele

V soboto je bilo na Polzeli srečanje borcev NOV Kotelj pri Ravnah na Koroškem in Polzele. Krajevna organizacija ZB iz Kotelj je pripravila izlet za njihove člane na partizansko Pohorje-Osankarico in v Savinjsko dolino. Po prihodu na Polzele so si najprej ogledali Tovarno noč, nato pa so imeli tovariško srečanje na katerem so obujali spomine na težka a vendar lepa medvojna leta. Tu so Korošci zapeli tudi nekaj borbenih pesmi, zbrane pa sta pozdravila tudi predsednik sveta KS Polzela Marjan Sever in predsednik KO ZB Polzela Milko Medvešek.

T.TAVČAR

MEDVODE

Medvoški upokojenci na vrh Triglava

Društvo upokojencev Medvode se je ponovno izkazalo. Za 3-dnevno turo na Triglav, ki jo organizira, se je prijavilo 41 upokojencev. Najvišji jugoslovanski vrh bodo naskočili 11. avgusta.

Vzpona se bodo udeležili najstarejši in pogumni obiskovalci te gore. Med njimi naj omenimo samo Andreja Hafnerja, starega 78 let in njegovega prijatelja Andreja Klančarja, ki je star 72 let. Najmlajši je Andrej Babnik, star 54 let. Vodja gorske skupine bo Ivan Bizant, ki ima zagotovo največje zasluge za razvoj gorskega turizma, saj je del svojega življenja posvetil slepi mladini in prirejal z njimi masovne izlete v slovenskih gorah.

Pot jih bo vodila iz Medvoda do Rudnega polja, Konačnice in Viševnika, kjer bo krajši postanek. Pot bodo nadaljevali preko Jezercih in Sudorškem prelazu, nato se bodo povzpeli do Vodnikovih koč. Na Kredarici bodo prespali, naslednje jutro pa bodo nadaljevali pot proti Aljaževemu stolpu in se vračali čez Dolci, Hribance, do sedmerih jezer. Zadnji dan se bodo vrnili čez Komno do doma Savice.

Upokojencem iz Medvoda želimo, da bi se srečno vrnili domov.

BOYCON

PAMEČE

Odkritje spomenika Ignacu Voljču

Ob praznovanju krajevnega praznika v Pamečah pri Slovenj Gradcu so ob prisotnosti številnih predstavnikov družbenopolitičnih organizacij občine, zlasti pa predstavnika CK KPS Slovenije tov. Franca Popita in Alojza Gojčiča izvršnega sekretarja za informativno dejavnost pri CK ZK Slovenije odkrili spomenik Ignacu Voljču-Fricu, ki je 4. aprila 1944 daroval svoje življenje v revoluciji NOB.

Njegovo revolucionarno delo je lepo orisal predsednik občinskega odbora ZB NOV Slovenj Gradec Ludvik Pušnik.

V letih 1932-33 se je na Notranjskem zelo razvilo delavsko gibanje. V njem je Voljč sodeloval kot pomemben organizator in član KPJ. Zaradi revolucionarnega dela ga je takratni režim preganjal in zapiral. V tako imenovanem »notranjskem procesu leta 1933« protikomunistom, ga je sodišče za zaščito države v Beogradu obsodilo na štiri leta težke ječe. Kazen je prestal v Sremski Mitrovici. Po vrnitvi iz zaporov se je ponovno vključil v delavsko gibanje in nadaljeval politično delo. Od vsega začetka je sodeloval v OF. Ustanavljal in širil je njene prve organizacije. Bil je sekretar rajonskega komiteja KPS za Loško dolino. Spomladi 1942 je delal kot partijski funkcionar na območju velikih Lašč in vodil partijsko tehniko v vasi Kališče. Oktobra 1942 je bil izvoljen za sekretarja okrožnega komiteja KPS Ribnica na Dolenjskem. Bil je zelo aktiven na Ribniškem dolomitskem in logaškem območju, kjer je organiziral partijske organizacije in terenske odbore OF.

Julija 1943 je bil izvoljen za sekretarja okrožnega komiteja KPS za Vrhniko in člana okrožnega komiteja za Notranjsko. Razmere za politično delo so bile izredno težavne. Kljub temu je Voljč nenehno hodil in delal na terenu, ustanavljal organizacije OF, organiziral narodnoosvobodilno gibanje in nenehno skliceval ter vodil številne sestanke s političnimi aktivisti.

Spomladi 1944 ga je CK KPS kot sposobnega in aktivnega organizatorja imenoval za sekretarja oblastnega komiteja za Stajersko. Ko je deloval v Mislinjski dolini, se je ljudem, posebno kmetom zelo priljubil, žal pa je prav kmalu po prihodu na teren padel. Za narodnega heroja je bil razglašen 27. novembra 1953. leta.

ADOLF ANKON

PONIKVA

Pohod krajanov

V počastitev krajevnega praznika KS Ponikva so družbenopolitične organizacije in društva pripravile pohod krajanov po obeležjih iz NOV. Pohoda se je udeležilo veliko število krajanov, predvsem pa mladih. Pri obeležjih NOV so pripravili krajše kulturne programe

T.TAVČAR

SLOVENSKE GORICE

Tretja izmena pričela z delom

V zadnji, tretji izmeni ZMDA »Slovenske gorice« sodeluje pet brigad: Mika Čurič iz Barajeva, Pionirska delovna brigada iz Radovljice in Jesenic, ki se imenuje po Kokrškem odredu, MDB Edvard Kardelj iz Kmetijskih kombinatov Belje in Beograd, brigada Rdečega križa Slovenije »Maks Pahor« in MDB Bratstvo in enotnost, ki jo sestavljajo mladi iz občine Krško in Bajine Bašte.

Delo na trasi je zaživelo, ravno tako tudi popoldanske interesne dejavnosti. Brigada Rdečega križa Slovenije opravlja socialno in zdravstveno varstvo in vodi vrtec v Vitomarcih in Zetalah. Najbolj se je izkazala MDB Edvard Kardelj, ki presega vse norme. Pionirske brigade in brigada Edvard Kardelj sta že pripravili kulturni program. Bila pa so tudi športna srečanja med brigadirji in vojaki ptujske garnizije Dušan Kveder-Tomaž.

DRAGO PAPLER

BLED

Podpisali so listino o pobratenju

V okviru krajevnega praznika Bleda, je bilo v tem kraju srečanje borcev iz zamejstva v Italiji, in sicer iz Doberdoba, Vrha, Dol-Jamle in članov ZB NOV Bled.

Na srečanje je prišlo 60 borcev. Gostje so najprej odšli do spomenika padlih borcev na Bledu, kjer so položili venec. Za tem pa je bilo v Festivalni dvorani srečanje s kulturnim programom. Zbranim je spregovoril predsednik krajevnega odbora ZB NOV Bled Franc Arh.

Ker so se nekateri borci z Bleda in iz omenjenih krajev med NOB borili skupaj v raznih eno-

Podpis listine med borčevskimi organizacijami Doberdoba, Vrha, Dol-Jamle in Bleda

tah na blejskem območju in drugod, je bila na večkratnih srečanjih izražena želja, da bi borci tesneje sodelovali na različnih področjih. Že lani so podpisali listino o pobratenju v Doberdobo, letos, ob srečanju in krajevnem prazniku pa še na Bledu. S podpisom listin so borci dokončno potrdili, da bodo v prihodnje sodelovali, si medsebojno pomagali, izmenjavali mnenja, predloge in pobude, udeleževali se bodo različnih proslav in manifestacij, tako na Bledu kot v zamejstvu.

JANKO RABIČ

PTUJ

Brigadirski obrambni dan v vojašnici Dušan Kveder

V soboto, 28. junija so brigadirji zvezne mladinske akcije »Slovenske gorice '81« izvedli obrambni dan, z namenom, da preverijo znanje s področja splošne ljudske obrambe in družbene samozasčite. Po jutranji predpostavki napada na tabor mladinskih delovnih brigad I. izmene, v Dornavi pri Ptuj, kjer je brigadirsko naselje, ko so se brigadirji odpravili v vojašnico Dušana Kvedra-Tomaža v Ptuj, kjer so imeli predavanje s področja SLO in DS, majorja Komna Žarkoviča, se seznanili z nalogami mladih v obrambi države ter gledali film o združenih taktični vaji »Mirna«. Seznanili so se z nekaterimi vrstami orožja in vojaške opreme, nakar so izvedli orientacijski pohod, ki je obsegal testna vprašanja iz zgodovine, politike, prve pomoči SLO, kontrolne točke, ki jih je bilo treba odkriti po azimutu in preizkus sposobnosti v streljanju z zračno puško ter metanju ročne bombe. Tekmovale so petčlanske ekipe posameznih brigad iz Pristine, Bosanske gradiške, Ljubljane-Šiške, Zagreba-Trnje in Raven na Koroškem. Po popoldanski uri zgodovine v spominskem parku v Mostju pri Ptuj, kjer je padla slovenskogoriška Lackova četa, so dan sklenili z analizami obrambnega dne in brigadnim srečanjem. Pripravi in izvedbi obrambnega dne so ob vodstvu akcije sodelovali OK ZRVS Ptuj ter vojaki in starešine ptujske garnizije.

DRAGO PAPLER

TREBNJE

Prvi teritorjalci in taborniki

V okviru letošnjega praznovanja Dneva vstaje slovenskega naroda so ZRVS in ZSMS občine Trebnje organizirali orientacijsko-patroljni pohod od Mokronoga do spomenika Mokronoške čete v Zg. Zabukovju pri Trebelnem. Razdeljeni so bili v dve skupini. V prvi so bili teritorjalci in člani ZRVS. V tej skupini so bili najboljši teritorjalci iz Trebnja. Sledili so jim člani ZRVS iz Velikega Gabra in Dolenje Nemške vasi. V drugi skupini so bili člani društev. Tu so se najbolj oodrezali člani Taborniškega odreda z Mirne, za njimi pa Gasilsko društvo iz Ponikev in Strelska družina iz Trebnja.

JANEZ PLATIŠE

ZATOLMIN

Mladina ob pomnikih revolucije

V nedeljo, 2. avgusta so v Zatoimnu praznovali. Krajevna organizacija ZB NOV Zatoimn in aktiv ZSM Zatoimn sta skupaj s prebivalci v soteski reke Tolminke, ob poti pod Zastenarjevo domačijo odkrili spominsko obeležje na mestu, kjer je padel partizanski kurir Karavle P 23.

Slovesnost je začel predsednik krajevnega organizacije ZB Jože Skočir, številnim prisotnim pa je mladinec Darko Benedejčič v slavnostnem govoru opisal dogodke iz časa NOB, ki so se na tem kraju odigrali julija 1944.

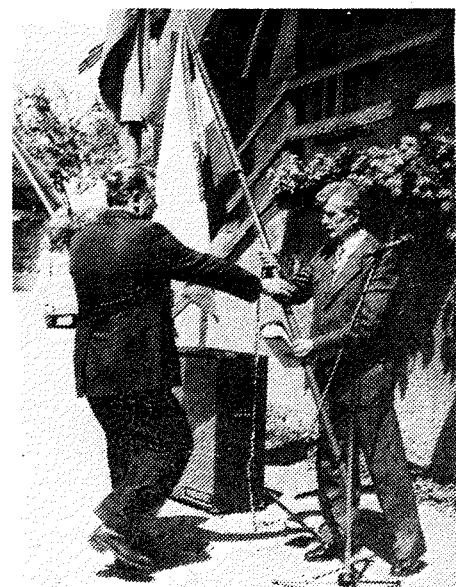
»V juliju 1944 je Idrijsko-Tolminski odred napadel večjo skupino nemških vojakov, ki so iz planine Polog vozili drva v tolminske vojašnice. V borbo so posegli tudi kurirji Karavle P 23 in člani tolminskega okrožja. Oboji so takrat tabarili nad Zastenarjevo hišo na pobočjih Rdečega roba. Do zob oboroženi Nemci so se močno upirali in iskali kritje v bližnjem seniku, ki se je pod izstrelki naših borcev vžgal in je tam našlo smrt 13 sovražnih vojakov, le eden se je lažje ranjen prebil do Tolmina. Nemške enote so še isti večer pridrvele na kraj dogodka in se kruto maščevale nad Zastenarjevo družino. Izropali so domačijo in zažgali hišo. V tej borbi je padel Cvetko Lipničar iz Kala nad Kanalom, kurir Karavle P 23, Anton Jermol, prav tako kurir pa je bil težje ranjen v nogo.«

Spominsko ploščo padlemu kurirju je odkril takratni komandir karavle P 23 Franc Brešan-Orel in se zahvalil krajevni organizaciji ZB in mladini za skrb in prizadevanje, da se ohranja spomin na naše žrtve za svobodo.

ZZB NOV Zatoimn

PLEŠIVEC

Razvili so prapor

22. julija je ZB NOV Plešivec pri Velenju organizirala proslavo na kateri so razvili svoj prapor. Razvil ga je Jože Pečecnik in ga izročil Martinu Maroltu, predsedniku ZB. Prapor je v varstvo dobil praporščak Franco Pečecnik, upokojeni rudar. Slavnostni govornik na tej slovesnosti je bil Jože Marolt, komandant 2. bataljona Šerčerjeve brigade. Za prijeten kulturni program pa je poskrbela mladina.

POLDE MEH

SLOVENSKA BISTRICA

Borci so za povezanost

V tej znani občini pod Pohorjem so se pred dnevi sestali tamkajšnji člani ZB NOV na svoji delovni skupščini, ki je bila izredno dobro obiskana, kar je sicer značilno za člane.

Ze koncem lanskega leta so borci NOV sprejeli svoj program dela, ki jim je danes vodilo pri njihovem družbenopolitičnem delu. Skorajda ni člana, kine bi bil kje zadolžen za delo, bodisi v KS, DPO in DS kot tudi v SLO. Člani si že nekaj let nazaj prizadevajo, da v dogovoru s šolskimi vodstvi pripravijo na šolah predavanja o borbah in naši revoluciji, kar je brez dvoma razveseljivo.

Brez dlake na jeziku so povedali, da žal ponedkod ni najboljša povezanost med krajevnimi konferencami SZDL in ZB NOV v kraju samem ter se odločno zavzeli, da je treba povsod tam, kjer ta medsebojna povezanost šepa, ukrepati tako, da bodo akcije izpeljevali s skupnimi močmi.

Niso pozabili opozoriti, naj bi tudi mladinske organizacije vabile na svoje seje in sestanke tudi člane ZB. Prepričani smo, da bi to bilo v obojestransko korist.

FRANJO HOVNIK

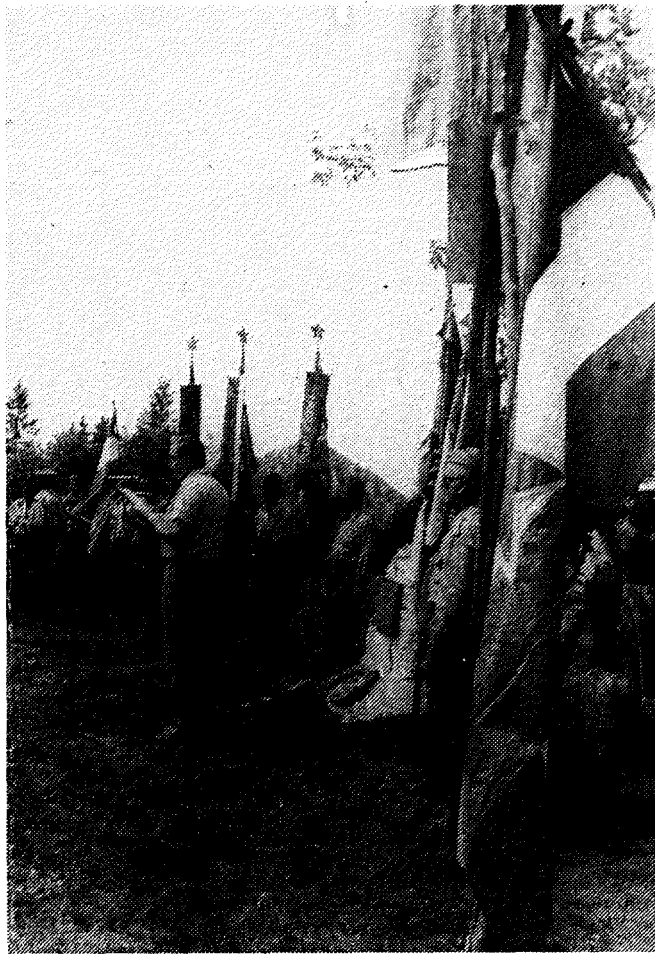
Bogat delež zasavskih revirjev

»Danes smo se zbrali na partizanskih Plešah, da se spomnimo dogodkov in deleža, ki so ga dali prebivalci partizanskih krajev Zasavja v NOV. Te spomine ne obujamo samo zaradi nas, ki smo preživeli vojno, te spomine obujamo zato, da bi se s hvaležnostjo in ponosom spominjali vseh tistih, ki so dali svoja življenja za svobodo, ki jo danes uživamo. Te spomine obujamo tudi zaradi današnje in bodoče mlade generacije, kateri naj bodo le-ti za vzgled in poduk, kako se je treba boriti za svobodo.

Delež revirjev in zlasti tega dela Zasavja v NOV je bil tako bogat, da ga z živo besedo ni mogoče povedati. Za NOV je delalo vse prebivalstvo, od otrok do starčkov. Osvobodilno gibanje se je začelo že v prvem letu okupacije, 1942. pa je organizacija OF zajela vse vasi teh krajev. Člani OF so bili pripravljeni vsestransko podpirati svojo partizansko vojsko. Zbirali so hrano, orožje, sanitetni material. Zato ni bilo slučajno, da se je prvi Štajerski bataljon, katerega čete so operirale na različnih področjih Štajerske, sestel ravno na Plešah.

Po končani mobilizaciji prostovoljcev v revirjih, je bataljon odšel na vojaško akcijo v Hudo jamo nad Laškim. Akcije so si sledile ena za drugo: žandarmerijska postaja v Vahčah, Cvetez, Roviše...

V tem času so Nemci že aretirali nekatere člane OF, ki so se kljub hude-mu mučenju izredno dobro držali. Najbolj junaški je bil domačin Golarjev Jože iz Golč, ki kljub strašnemu mučenju doma in v trboveljskih zaporih ni klonil in ni spre-

govoril besede. Pozneje je bil z drugimi talci ustreljen v Mariboru. Okupatorju ni nikdar uspelo odkriti in uničiti organizacijo OF na tem področju.

Kot smo se zavestno in organizirano borili proti okupatorju, smo se po osvoboditvi z enako zavestjo in pripravljenostjo lotili obnove in izgradnje naše porušene in zaostale domovine. Kljub težavam smo dosegli izredne uspehe na vseh področjih družbenega razvoja in ustvarjanja. Da pa bi v bodoče še boljše in hitreje napredovali za kar imamo vse pogoje, smo se po

osvoboditvi z enako zavestjo in pripravljenostjo lotili obnove in izgradnje naše porušene in zaostale domovine. Kljub težavam smo dosegli izredne uspehe na vseh področjih družbenega razvoja in ustvarjanja. Da pa bi v bodoče še boljše in hitreje napredovali za kar imamo vse pogoje, bomo morali biti bolj učinkoviti, več proizvajati in manj trošiti,« je v slavnostnem govoru ob proslavi 40-letnice vstaje slovenskega naroda in občinskega praznika občine Zagorje, poudaril Franc Božič, sekretar OO ZZB NOV Zagorje ob Savi.

»Najprej tovariš, nato komandir«

Miloš Mrdalj je nedavno prejel značko »zgleden vojak«. Vojaški rok služi od lanskega julija v enoti Božidarja Kostadinovića, v ptujski garniziji. Povprašali smo ga o vtisih in življenju vojaka.

»Zadovoljen sem s tukajšnjim življenjem in usposabljanjem. Vojakom so dane vse možnosti, da spoznajo vojaške veščine in se v prostem času ukvarjajo s kulturno-zabavnimi in športnimi aktivnostmi. Ko sem prišel v JLA, sem mislil, da je težko, naporno pre-den končaš »obuko«,

vendar je to potrebno, da si pridobiš kondicijo, znanje, a z delom in trudom vse dosežeš. Truditi se je treba!

Vedno smo pripravljeni, da uspešno stopimo v prve vrste in branimo našo državo pred katerikoli sovražnikom.

Po zaključku specializiranih vaj sem šel na tečaj za komandirja oddelka in dobil čin desetarja. To mi je postavilo še bolj zahtevne naloge, odgovornost, saj učim in prenašam pridobljeno znanje na mlade vojake.

Pravi, da kot komandir

oddelka, mora biti mladi generaciji vojakov najprej tovariš in nato komandir, ker brez medsebojnega zaupanja, določene odgovornosti in discipline, ne more biti velikih uspehov.

Na vprašanje, kaj mu pomeni značka »zgleden vojak«, je dejal:

»Priznanje, ki sem ga dobil, je velika čast in obveza. To me vzpodbuja in obenem obvezuje, da se trudim, da dosežem še boljše rezultate in svoje izkušnje prenašam na novo generacijo.«

Drago Papler

Zahvalna pisma

Ob dnevu vstaje slovenskega naroda 22. julija 1981 je bil na pokopališču v Preserju svečano odkrit spomenik padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja.

Združenju borcev NOV Podpeč - Preserje izrekamo najtoplejšo zahvalo za postavitev spomenika, prisrčen sprejem, skrbno izbran in vzorno izveden program svečanosti ter nepozabno gostoljublje!

Zahvala velja tudi delovnemu kolektivu in učencem Osnovne šole Preserje, ki so prevzeli v oskrbo in varstvo postavljeno spominsko obeležje.

sestre BORŠTNIK

V nedeljo, dne 2. avgusta 1981, so krajevna organizacija Zveze borcev NOV in politične organizacije Zatočmin odkrile spominsko ploščo pod Zastenarjevim poljem ob cesti Zatočmin-Polog, kjer je v borbi padel sredi julija 1944 kurir VDV rejele postaje P-23 Lipičar Cvetko doma iz Kala nad Kanalom. Ta primer je pohvale vreden in bi lahko bil za vzpodbudo in za zgled drugim krajevnim organizacijam ZB NOV, da bi na svojem območju posnemale primer iz Zatočmina. Na primer Volarje, kjer sta padla dva tovariša že 5/4-1943 in do danes še ni nobenega obeležja.

Zahvaljujemo se v imenu vseh še živčih kurirjev VDV rejele postaje P-23 krajevnim organizacijam ZB NOV in političnim organizacijam v Zatočminu, da so se spomnili in oddolžili temu hrabremu borcu po 38 letih.

Takratni komandir VDV rejele postaje P-23 FRANC BRESAN-OREL

Ljudje iz vseh naselij predela Primskova se javno zahvaljujemo Tonetu Kozlevčarju iz Ljubljane, ki je bil prvi pobudnik, da imamo svoj praznik pri nas.

Zahvaljujemo se mu za vse delo, saj je skozi vse leto hodil k nam, skrbel za vse, da je ta prireditvev v resnici lepo uspela.

VASČANI PRIMSKOVA

II. gozdni tek Kokrica 81

V preizkušnji v vzdržljivostnem teku v okviru koledarja tekaških prireditev Slovenije se je z gozdnim tekom že lani vključilo tudi športno društvo Kokrica.

Poletni čas aktivnega oddiha rekreativcev se izteka in gozdni tek po Udin-Borštu je uvodna preizkušnja zmogljivosti oziroma prvi test poletnih aktivnosti. Počutje po teku bo za vsakega udeleženca služilo kot vodilo za program nadaljnjih vadbe in priprav vsem, ki se ta čas že pripravljajo na preostala dva slovenska maratona treh src. Udeleženci množičnih tekov, ki imajo predvsem rekreativni namen in jim ne gre za vrhunske dosežke, bodo II. gozdni tek lahko izbrali kot skupno - organizirano vadbo.

Prav v ta namen je letošnji tek že v nedeljo 6. 9. 1981 s pričetkom ob 10. uri na Kokrici.

Start in cilj teka bosta v neposredni bližini zgradbe Kulturnega doma na Kokrici, kjer bo pisarna organizacijskega odbora, garderoba in parkirišča.

Trasa vseh starostnih kategorij - po Pravilniku SZS, teče preko polja v osrčje Udin-Boršta in poteka po gozdnih stezah letnega vadišča smučarjev tekačev. Proga je stalno označena in preko celega leta služi za redno vadbo.

Dolžina proge za ženske je 6 km, za moške pa 10 km. Start bo ob 10 uri, prijavitelci pa se lahko dve uri prej pred Kulturnim domom na Kokrici.

ŠD KOKRICA
ODBOR ZA REKREACIJO

Vsem, ki ste čitali knjigo ŠTAJERSKA 1941!

Ker je knjiga ŠTAJERSKA 1941 že pošla, od vseh povsod pa me vprašujejo, kje bi se jo še dalo dobiti, sem se odločil, da jo s pristankom Založbe Borec pripravim za ponovni tatis.

V želji, da bi knjiga čim boljše podala sliko razmer in dogajanj v obdobju nemške okupacije v letu 1941 na Štajerskem prosim vse tiste tovariše in tovarišice, ki so knjigo prečitali in imajo morda kakšne pripombe k izboljšavi vsebine, da mi svoje pripombe sporočijo na spodnji naslov.

Tistim, ki se boste odzvali na to povabilo, najlepša hvala!

Rado Zakonjšek, Ljubljana, (61000)
Cesta X štev. 9 Rožna dolina

Borci in aktivisti Kozjanskega!

18. AVGUST
PRAZNIK
OBČINE
ŠENTJUR

PLANINA '81

SREČANJE BORCEV
IN AKTIVISTOV
KOZJANSKEGA

Vabimo vse borce in aktiviste, ki so med NOB delovali na območju KOZJANSKEGA, da se udeležijo srečanja, ki bo na PLANINI PRI SEVNICI,

v nedeljo, dne 16. avgusta letos ob 8. uri zjutraj.

Srečanje bo povezano z svečanim zborovanjem ob prazniku občine ŠENTJUR PRI CELJU.

Srečanja borcev

Dne 30. avgusta bo v Črnem vrhu nad Idrijo osrednja proslava ob 40-letnici vstaje slovenskega naroda v idrijski občini. Tu bo srečanje vseh enot NOV, ki imajo domicil v idrijski občini.

Ta dan bodo odkrili tudi spominsko obeležje v Trebčah pri Črnem vrhu 38 borcem III. in IV. bataljona Gradnikove brigade, ki so padli v tem kraju 16. januarja 1944.

Srečanje sovpadla tudi v 37-letnico napada na domobransko postojanko v Črnem vrhu, dne 1. septembra 1944.

Proslava v otvoritvijo spominskega obeležja bo ob 11. uri. Kulturni program bodo izvajali krajanji iz Črnege vrha.

Domicilni odbor Vojkove brigade vabi vse borce te enote na zbor, ki bo ob 10. uri za izvedbo skupščine in izvolitev novega domicilnega odbora.

Janez Jeram

V počastitev 40-letnice vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti ter v okviru praznika krajevne skupnosti Hruševje bo v soboto 22. avgusta 1981 ob 15. uri v Hruševju pod lipo odkritje spominskega obeležja krajanoma - junakoma legendarne dražgoške bitke Ludviku Ogrizku in Edvardu Tomincu s komemoracijo in kulturnim programom.

Sodelovali bodo med drugimi:

Lovski oktet Postojna, član Prešernovega gledališča iz Kranja Jože Kovačič, ki je bil tudi sam udeleženec dražgoške bitke in pionirji OŠ Hruševje.

Spominsko obeležje bo odkril prav tako znani prvoborec in junak Cankarjevega bataljona Franc Biček.

Vse borce in aktiviste NOV ter druge občane na proslavo vabimo.

ZB NOV in KS Hruševje

Domicilni odbor 1. primorskega partizanskega bataljona Simon Gregorčič vabi na zbor skupnosti borcev vse preživele borce tega bataljona. Zbor bo v soboto, 29. avgusta ob 10. uri v sejni dvorani Doma JLA v Ajdovščini.

Zbor bo delovno srečanje, kjer bomo obravnavali poročilo o delovanju domicilnega odbora, o pisanju monografije bataljona, sprejeli pravilnik o nalogah in organiziranosti skupnosti borcev ter sklepali o proslavi 40-letnice ustanovitve bataljona.

Za borce, ki pomotoma ne bi dobili posebne- ga vabila in gradiva, velja to vabilo.

Predsednik DO:
Jože Pahor-Sever

Dne 15. avgusta 1981, na dan obmejnih enot JLA, bo na Aljševici pri Novi Gorici zbor skupnosti borcev 2. brigade VDV. Na njem bomo razpravljali in sprejeli Pravilnik o organizaciji in nalogah skupnosti borcev brigade.

Začetek zbora bo ob 9. uri. Ob 11. uri, po zboru skupnosti, bomo poimenovali tamkajšnje vojašnice po Slavku Furlanu-Dušanu, vojnem komandantu brigade. Slavnostni govornik bo generalpodpolkovnik Branko Jerkič.

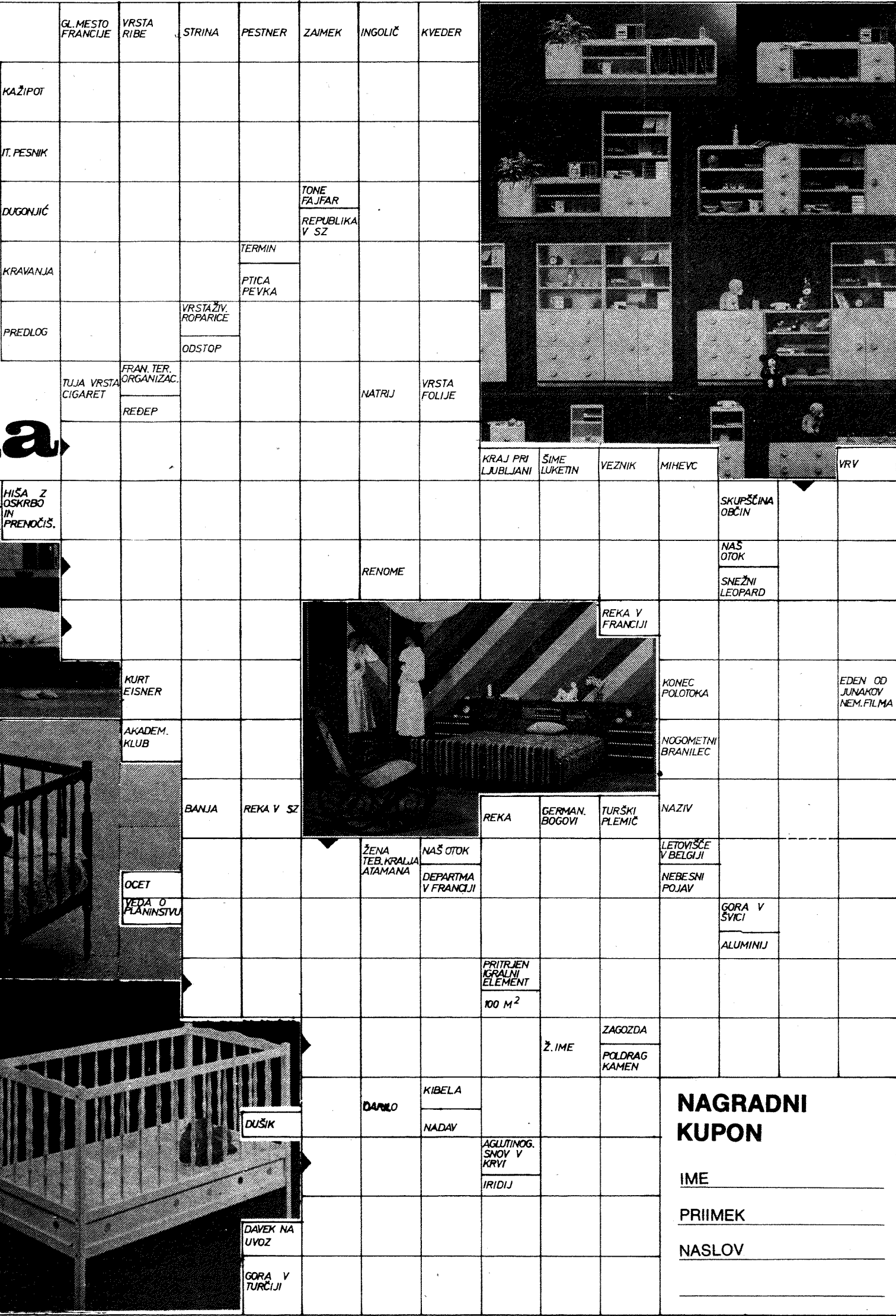
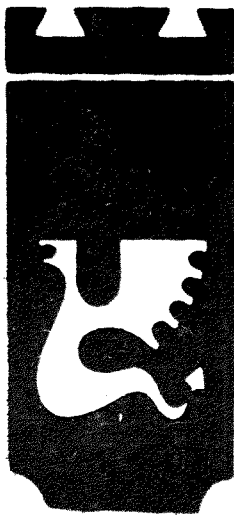
Sledilo bo tovariško srečanje. Vabljeni! Borci brigade! Ne zamudite na zbor skupnosti! Posebnih vabil za vas ne bo. Za pripravljalni odbor tajnik brigadnega odbora Kamilo Brešan-Bojan

NAGRADNA KRIŽANKA

LESNINA

Razpis nagradne križanke

Na vsako križanko v TV-15 je velik odziv. Tokrat jo je vnetim reševalcem pripravil delovni kolektiv LESNINA. Želimo vam veliko uspeha pri reševanju. Rešitve pošljite do 20. avgusta na naslov UpravaTV-15, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana. Na spodnji levi del pisma napišite LESNINA. Žreb bo podelil tri knjižne nagrade Založbe Borec.

lesnina

NAGRADNI KUPON

IME _____

PRIIMEK _____

NASLOV _____

Julija Celarc

Takoj po vdoru okupatorja v našo deželo se je Julija Celarc skupaj s svojim možem povežala z odporiškim gibanjem v Zalogu v bolnišnici za duševno prizadete, kjer je bil mož medicinski tehnik. Februarja leta 1944 so jo moža belogardisti odpeljali na Urha, ga zverinsko mučili in ubili. Ostala je sama z dvema hčerkama, ki ju je vzgojila v naprednem duhu. Po osvoboditvi se je odzvala klicu Primorske po naprednih prosvetnih delavcih ter študirala ob delu na pedagoški akademiji. Nadaljevala je tudi že z med NOB pričetim delom na terenu, vzgajala mladi rod, da doprinese delež socialnemu ustvarjanju naše domovine. Službovala je v raznih krajih Primorske in kasneje v Ljubljani. Bila je prekaljena aktivistka in dobra prosvetna delavka na šoli. Za vse trpljenje, težave in svoje delo je bila odlikovana z redom dela in številnimi drugimi odlikovanji.

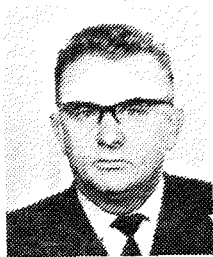
Ljudmila Bavdaž

Od tovarišice Ljudmile Bavdaž smo se poslovili aprila na pokopališču v Kanalu. Rojena je bila leta 1920 v Kanalskem Lomu. Za partizane je začela organizirano delati leta 1943. Bila je članica odbora AFŽ. Kot šivilja je največ prispevala za NOB s šivanjem za partizane. Prav pri njenem delu se je poškodovala in postala 20 odstotni vojaški vojni invalid. Za zasluge v NOB je prejela medaljo za sluz za narod.

Filip Seljak

Na pokopališču v Ledinah smo pokopali Filipa Seljaka iz Pečnika. Bil je najstarejši član naše organizacije Ledine. Velika udeležba krajanov na njegovi zadnji poti priča, da smo poštenega moža in borca vsi spoštovali.

Alojz Krašovec

Konec aprila smo na šentiljskem pokopališču v Slovenskih goricah pokopali Alojza Krašovca, rojenega leta 1926 v Bereči vasi pri Metliki. V NOV je vstopil meseca maja 1942. leta. Bil je v raznih enotah POS, nato v 2. četi 4. bataljona brigade 7 korpusa, kjer je dočkal konec vojne. Po demobilizaciji leta 1946 je bil zaposlen v organih za notranje zadeve. Dolga leta je bil tajnik KO ZB NOV v Šentilju. Za svoje delo v NOV je bil odlikovan.

Franc Luzar

Septembra lani smo se na pokopališču v Radljah ob Dravi poslovili od Franca Luzarja iz Radej ob Dravi. Rodil se je leta 1908 v Jugorju pri Novem mestu. Bil je bорец Gubčeve brigade. Za zasluge med vojno je bil dvakrat odlikovan. Po vojni je vse do smrti delal v raznih družbenopolitičnih organizacijah v Radljah ob Dravi.

Iva Lukač-Zvezda

Na ljubljanskih Žalah-Navju smo v družinskem krogu pokopali aktivistko in vojni obveščevalko Zvezdo. Rodila se je leta 1928 na Tolminskem. Z NOB je aktivno sodelovala od leta 1942 in leta 1943 je bila sprejeta v SKOJ kot vojna obveščevalka izvrševala zaupne naloge in delo za kobarški obveščevalni center. Njena naloga je bila tudi zasledovati in nadzirati 15 tamkajšnjih postojank. To je opravljala vse do osvoboditve. Po osvoboditvi se je zaposlila v tovarni Pletenina in postala večkratni udarnik.

Mihael Zidar

Rodil se je leta 1908 v Lembergu. Za NOV je delal od leta 1944 do osvoboditve na Kozjanskem področju. Aprila smo ga pokopali na Sladki gori.

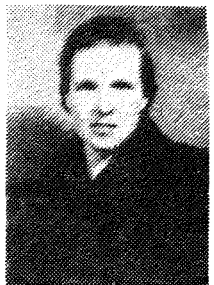

Josipina Rupnik

Josipina Rupnik se je že v polletju leta 1941 vključila v delo OF. Skupaj z možem sta nudila zatočišče prvim ilegalcem. Leta 1944 so jo moža aretirali. Bil je ustreljen. Leta 1942 je pričela sodelovati s socialno narodno pomočjo. Zbirala je razno blago, katero so potem pošiljali v internacijo. Leta 1945 je prevzela naloge socialno narodne pomoči na terenu Tabor pozneje pa v rajonu Center vse do leta 1950. Aktivna je bila v odborih ZB, ZVI in RK, ter nosilka več medalj in odlikovanj. Njen sin Branko je bil interniran v Gonars od koder je odšel v partizane in padel pri Šmarju Sap kot politdelegat Gubčeve brigade 1. bataljona.

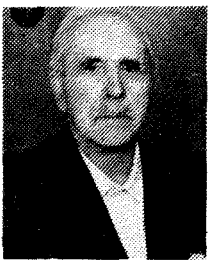
Mirko Glavina

V Kopru, kjer je živel domala ves čas po vojni, je maja letos umrl Mirko Glavina, znan protifašistični bорец in povojni družbenopolitični delavec. Rojen je bil leta 1911 v Bostru pri Trstu. Zavedna slovenska starša s številnimi otroki mladega Mirka nista mogla šolati. V takratnih razmerah silovitega fašističnega zatiranja slovenskega življa na Primorskem se je kot mladinec priključil tajni organizaciji Borba. Fašisti so ga prijeli in prebil je osem mesecev strahotnega zasiljevanja v koprskih zaporih. Osumljen protifašistične dejavnosti ni mogel nikjer dobiti dela. Preživel se je s priložnostnim delom, pri čemer je prišel v stik z naprednim delavskim gibanjem ter leta 1936 postal organiziran član sindikalnega in komunističnega gibanja. Leta 1940 ga je fašistična policija konfinirala v južni Italiji, kjer je ostal vse do kapitulacije Italije. Takrat je takoj našel pot v vrste NOVJ in se v vrstah prve prekmorske brigade novembra leta 1943 udeležil hudih bojev z Nemci na otoku Korčuli. Zatem je bil razporejen v sestavi 3. proletarske brigade, v kateri je bil četni komisar in partijski delavec. Bil je petkrat ranjen. Po osvoboditvi je pokličan v Slovenijo, kjer je v Slovenj Gradcu in Slovenskih Konjicah opravljal delo javnega tožilca. Zelja ga je vodila domov, na Primorsko. Ostal je v Kopru in vse do leta 1954 opravljal dolžnost javnega tožilca. Bil je aktivni član v družbenopolitičnih organizacijah ter na področju socialnega skrbstva zlasti za udeležence NOB.

Marija Berdon

Na pokopališču v Kanalu smo se poslovili marca letos od Marije Berdon, rojene leta 1913 v Grebenu pri Ligu. Njen mož je bil vključen v OF že leta 1941, zato je tudi Marija sledila njegovim idejam. V letu 1944 so ji Nemci odvedli moža v taborišče Buchenwald. Ceravno je ostala sama z majhnim sinom, ki je z delom nadaljevala vse do osvoboditve.

Martin Škof

V 87. letu starosti je umrl Martin Škof, kmetovalec in aktivist OF. Bil je bорец prve svetovne vojne. S svojimi sodelavci v vasi je začel organizirati boj proti okupatorju in jeseni leta 1941 se aktivno vključil v delo OF. Prevzel je dolžnost narodne zaščite, katero je opravljal vse do osvoboditve. V KP je bil sprejet leta 1942. Vse naloge in odgovornosti je izpolnjeval resno in zavedno. V njegovi hiši je bila partijska javka, zdravili so se borci in borkice. Ves čas je sodeloval z vojaškimi enotami, na skrbi je imel tudi zaupni material in literaturo. Za svojo požrtvovalnost je bil odlikovan. Po osvoboditvi in vse do svoje smrti je bil aktivni družbenopolitični delavec.

Štefan Steinberger

Marca smo na pokopališču v Šmarju pri Jalšah pokopali 68-letnega Štefana iz Zadrž. Rodil se je v Makolah. V NOB je stopil leta 1944 v Dobrovljah v Savinjski dolini in od tam premeščen na Kozjansko področje kot terencec, kjer je dočkal osvoboditve. Do leta 1947 je bil pri Narodni zaščiti. Bil je tudi odlikovan.

Avgust Franca

Tovariš Avgust Franca se je rodil leta 1920 v Movražu na Primorskem. Ko se je pričela vojna so ga Italijani takoj mobilizirali in poslali v Grčijo. Ko je prišel prvič domov na dopust je stopil v enoto NOV. Kot pogumnega in predanega partizana so ga vključili v enote državne varnosti. Umrl je konec lanskega leta.

Franc Čič

Januarja letos je umrl na Velikih Brdih Franc Čič-Frjanov. Bil je kmet, med NOB pa krajevni terenski delavec in član odbora OF. Aktivno in organizirano je pričel delati takoj po kapitulaciji Italije. V njegovi hiši je dalj časa deloval rajonski odbor OF, občasno pa tudi okrožni odbor OF. Za svoje delo je prejel odlikovanje.

Tone Rihter

Na pokopališču v Krškem smo pokopali Toneta Rihterja. Rodil se je pred 70 leti na Vetrniku ob robu Kozjanskega. Vedno je bil naprednega mišljenja in na strani tistih, ki so se borili za nacionalno in socialno osvoboditev. Pomagal je NOB in partizanom vse do leta 1944, nato je postal aktivni bорец Kozjanskega odreda in pozneje bорец Tomšičeve artilerijske brigade. Za zasluge v NOB je prejel dvojno odlikovanje.

Amalija Kogoj

Marca smo se na pokopališču v Ročnju poslovili od vojne vdove NOV Amalije Kogoj, rojene leta 1902. Za NOG je pričela delati že leta 1941 skupaj s svojim možem. V jeseni leta 1943 so jo moža aretirali in po hudem mučenju v Kanalu ustrelili. Amalija je ostala sama s petimi otroki in delo nadaljevala vse do osvoboditve.

PRAVNA POSVETOVALNICA

VPRAŠANJE: Zakaj od svoje minimalne pokojnine plačujem še poštino? Č. Z. M.

Odgovor: Po sklepu Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja so od 1. 1. 1973 dalje poštni stroški res bremenili prejemnike pokojnin. V letu 1977 pa je Ustavno sodišče SR Slovenije razveljavilo sklep, po katerem so ti stroški bremenili prejemnike in od tedaj dalje bremenijo poštni stroški izplačevalca. Pokojnina torej ni zmanjšana za poštno stroške. Tehnično je zadeva izpeljana tako, da je na poštni nakaznici znesek pokojnine zvišan za poštno stroške. O tem se lahko prepričate, če znesek pokojnine, vpisan v prvi rubriki levo spodaj v poštni nakaznici, primerjate z odločbo o odmeri pokojnine. Če od tega zneska odštejete odtegljaje (samoprispevek, solidarnost, morebitne sodne prepovedi) in prištejete poštino (zadnja rubrika na levi strani nakaznice), dobite znesek, ki je naveden v zgornji rubriki, in ki vam ga pošta po odbitku izplačnine tudi izplača. Tak nekoliko zamotan način izplačevanja je uveden zato, da se ugotovi višina poštinih stroškov, upokojenci pa zaradi tega niso prikrajšani.

Vprašanje: Več naročnikov prosi za pojasnila o občinskih priznavalninah, o upravičencih, višini priznavalnine in postopku pri uveljavljanju zahteve do priznavalnine.

Odgovor: Priznavalnine so posamezne občine podeljevale že kmalu po osvoboditvi, vendar to vprašanje ni bilo formalno pravno urejeno. Občine so to uredili s svojimi odloki v letih 1960 do 1965, obseg pravic pa je bil odvisen od materialnih možnosti posamezne občine. Enotno se je za vso Slovenijo to vprašanje uredilo po sprejemu družbenega dogovora o občinskih priznavalninah udeležencem NOV, ki je začel veljati v letu 1979. To velja glede pravice do priznavalnine, medtem ko so glede višine še vedno precejšnje razlike med posameznimi občinami. O pravici do priznavalnine in njeni višini odločajo občinske komisije za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov, v večini primerov po predlogih oziroma mnenju krajevnih in občinskih organizacij ZZB NOV. Po sklepu komisije izdajajo upravne odločbe občinski upravniki organi za vprašanja borcev NOV, o pritožbah zoper te sklepe pa odloča republiški komite za borce in vojaške invalide. Po družbenem dogovoru, ki so ga poveze skoraj vse občine, imajo pravico do priznavalnine udeleženci NOV pred 9. septembrom 1943 oziroma 10. 10. 1943 in ki jim je po predpisih o pokojninskem zavarovanju čas od odhoda v NOB do 15. maja 1945 dvojno všteti v pokojninsko dobo, nadalje udeleženci NOB, ki imajo priznan status kmetaborca pred 9. septembrom 1943, udeleženci NOB, ki so vstopili v NOB pred 1. julijem 1944 in imajo ta čas všteti dvojno v pokojninsko dobo ter udeleženci NOB, ki so vstopili v NOB do 1. julija 1944 preden so dopolnili 18 let starosti in imajo čas od odhoda v NOB do osvoboditve priznan dvojno. Ti upravičenci imajo pravico do priznavalnine, če skupni mesečni dohodek upravičenca in njegovega zakonca, deljen po enakih delih na oba zakonca in družinske člane, ki niso pridobito sposobni, ne presega na osebo vsakokratnega mejnega zneska najnižjih pokojninskih prejemkov, ki ga določa skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja za tekoče leto. Pravico do priznavalnine imajo tudi udeleženci NOV po 9. septembru 1943, ki imajo čas od vstopa v NOV do osvoboditve priznan dvojno, borci za severno mejo v letih 1918 in 1919 in slovenski vojaški prostovoljci iz vojn v letih 1912 do 1918, izjemoma pa tudi aktivni sodelavci v NOG, ki imajo priznano posebno dobo v dejanskem trajanju. Ta skupina upravičencev pa ima pravico do priznavalnine le, če skupni mesečni dohodek upravičenca in njegovega zakonca ne presega 80 odstotkov mejnega zneska najnižjih pokojninskih prejemkov. Pri določanju višine priznavalnine komisija upošteva premoženjske razmere, zdravstveno stanje, čas udeležbe v NOV, stanovanjske in druge razmere. Priznavalnika tudi ni trajna pravica, saj se lahko zve ali celo ukine, če se spremenijo razmere pri upravičencu.

SPOMINI NA PREDVOJNE KOMUNISTE

Andrej Kumar (1893–1969), s partizanskim imenom »Stric Marko«, se je rodil v Kojskem (Goriška Brda). Med prvo svetovno vojno je bil ujet na romunski fronti kot avstrijski vojak, od tod je odšel v Rusijo, ki jo je po čudovitih doživetjih prepotoval, objadral Azijo in se v Franciji izvežbal za pilota. Nato je odšel kot francoski državljani in vojak na solunsko fronto. Po vojni je doma organiziral delavce, vodil več stavk in že leta 1921 postal član KP Italije. Udeležil se je njenega ustanovnega kongresa v Livornu. Zato je moral emigrirati, najprej v Argentino, kjer je ostal kakih pet let, vodil delavske sindikate in štrajke in se vrnil spet v Goriška Brda. A samo za kratek čas, ker ga je preganjal fašizem, zato je moral leta 1928 emigrirati v Jugoslavijo. Nastanil se je na Ježici in ustanovil prvo partijsko celico. V njegovi hiši je bila prva ilegalna partijska tiskarna, ki je tiskala brošure in letake ter jih razpošiljala po vsej Sloveniji. S svojimi sodelavci na Posavju je vodil komunistično gibanje pred vojno, bil večkrat zaprt, in že leta 1934 se je sešel s Titom in bil soorganiziran v OF na Ježici. Po fašistični okupaciji 1941. leta je bil vojaški referent pri Glavnem štabu NOV in PO Slovenije, od 1942 je organiziral OF v Brdih in postal član PK KP Slovenije za Slovensko primorje. Po osvoboditvi je bil član revizijske komisije CK ZKS. Malo pred smrtjo je pripovedoval svoje spomine, katerih kratke izvlečke priobčujemo.

Simon Lenarčič

8

Stric Marko

Potovanja in javke

Naši domovi na Ježici so bili tudi javke za tiste komuniste, ki so potovali skozi Ljubljano. Teh največkrat nismo poznali ali vedeli za njih pravo ime in bolje je bilo tako: v zaporu ali pri zasliševanju smo laže vse zanikali, če jih resnično nismo poznali in nič vedeli o njih. Miha Marinko, ki je bil tedaj predsednik PK KPS, je prihajal med nas z ilegalnim imenom Polde. Običajno je prenočeval pri Hafnerjevih na Ježici. Imeli smo posebno dogovorjena znamenja za obiskovalce. Tako je metla na našem balkonu bila znamenje, da je prenočišče urejeno in da ni nobene nevarnosti. Tudi zavesa na oknu je pomenila, da je vstop prost. Včasih je prišlo vseeno do nesporazumov. Nekoč je Miha Marinko prišel k nam, ko je bila žena sama doma. Zahteval je neke letake iz moje tiskarne. Moja žena, ki je ravno na vrtu »štihala«, je začela kričati nad njim, saj Marinka ni poznala, in mu ni mogla zaupati. K sreči je prišla tedaj mimo Urška Zatlerjeva, ki je Marinka poznala in zadeva je bila urejena.

Podobnih obiskov je bilo vse več, čim bolj se je bližala vojna. Ko je okupator osvojil našo deželo in so bile Črnuče že na nemški strani, smo pogosto tvegali prehod čez Savo. Slavka Šlanda na primer sta moj sin Adrijan in Lojze Gogala spravila varno čez Savo; taki podvigi so bili včasih zelo nevarni.

Tovariši kot Boris Kidrič, Slavko Šlander, Vida Tomšič in drugi so prihajali z važnimi informacijami ali navodili centralnega komiteja KPJ z Dunaja ali od kominterne iz Moskve. Te javke in obiski partijskih delavcev, ki so se daljši ali krajši čas mudili pri nas, so napravili Posavje za žarišče našega političnega dela.

Naši mladinci – Nace Pečar, Matija Udvarc, Lojze Jerneje – so jih spremljali. Tako so pogosto potovali celo prek Karavank na Koroško v Celovec ali samo do Podljubelja (javka in prenočišče pri J. Kazianki, delavcu iz boroveljske tovarne), kar jim je pomenilo tudi prijeten izlet; ali pa samo na Trojane, kamor je bilo treba oddati propagandni material in sprejeti važna navodila, prevzeti časopise, ki so z Dunaja (sedež naše centralne organizacije) ali iz Moskve (sedež 3. Internacionale) prek Čehoslovaške prihajali za ljubljanski Pokrajinski komite – tvegano dejanje, ki so ga vedno izvedli vestno in natančno. S kolesom ali peš, često tudi z avtostopom, ki ga današnja mladina tako rada uporablja na svojih izletih in potovanjih, je bil zanje skoraj pionirski podvig. Neredko so se na teh poteh srečali z orožniki ali drugimi varuhi buržoazne oblasti.

Urška in Matija v Moskvi

Leta 1933 smo Urško Zatlerjevo poslali v Moskvo na šolanje. V SZ smo tedaj vsi upirali oči kot v obljubljeno deželo, tako nekako kot gledajo muslimani na Mekko. S kakšno spoštljivostjo in celo ginjenostjo, da, s solzami v očeh smo poslušali radio Moskva in kot zlato resnico sprejemali vse, kar nam je sporočal in se vestno držali navodil, ki nam jih je dajal. Prav nič nismo dvomili. (Ko mi je kasneje Matija Udvarc po vrnitvi iz Španije – 1941 – namignil, da v Rusiji ni vse tako, kot smo sanjali, sem ga začuden gledal. Več tedaj nisva govorila, ni bilo časa!) V Moskvi je bil sedež 3. Internacionale, od tam so prihajala vsa navodila. Moskva je inspirirala tudi jugoslovansko KP. V SZ so naši mladi komunisti hodili v šole in se pripravljali za svoje bodoče naloge doma. Seveda ni smel nihče vedeti, da je Urška šla v Moskvo. Ljudem smo rekli, da biva pri svojih sorodnikih v Avstriji, kamor je že prejel večkrat šla.

V Moskvi se je Urška izpopolnila v partijski tehniki, izučila se je radiotelegrafije in se vsestransko poglabila v politično delo. Praktično se je izvežbala tudi v padalstvu in postala odličen tankist. Čeprav je ostala v SZ 4 leta, ne morem povedati, kako je potekal njen študij, sklepam lahko samo po zaupnih nalogah, ki jih je dobila po vrnitvi in da je uspešno in temeljito uporabila čas študija. Sama ni nikdar govorila o tem. Z naglico se je bližal čas velikih odločitev, zato tudi nismo spraševali, Urška je tudi prehitro odšla od nas, tako rekoč je izgorevala v svojem delu.

Po vrnitvi iz SZ je ostala Urška v ilegali. Prenevarno je bilo zanjo, da bi se izpostavljala. Naselila se je pri svoji sorodnici v Polju in delala v ilegalni tehniki centralnega komiteja KP Slovenije, za kar jo je angažiral Edvard Kardelj. Pri tem je vzdrževala še naprej zveze s centralnim komitejem v SZ. Tako sem jo imel priložnost nekajkrat srečati; skrivaj je bila povezana z domačimi v Savljah, kjer je še vedno prehodno stanovalo mnogi ilegalcev, med njimi tudi Andrej Velušček Matevž, s katerim sem Urško seznanil in je pozneje postal njen mož.

Naslednje leto smo napotili še enega mladince v Moskvo – Matijo Udvarca. Ko je šlo za to, kdo naj gre v SZ, Nace Pečar ali Matija Udvarc, smo se odločili za slednjega, ker je že odslužil vojaški rok. Nace pa bi moral šele oditi k vojakom. Mlada prijateljca sta se tedaj zadnjikrat videla. Tudi za Matijo je bil problem, kako naj pred domačimi in pred Posavci opravičimo njegovo odsotnost in bivanje v tujini. Bil je izučen ključavničar in že zaposlen v Ljubljani. Oče mu je prav tedaj svetoval, naj bi se zaposlil pri železnici, češ da je to najbolj zanesljiva služba. Matija je silil v »Avstrijo« in nazadnje le dobil očetovo dovoljenje, da poskusi najprej v Avstriji, se tam izpopolni in nato zaposli pri železnici. Iz previdnosti je prinesel boljše obleko skrivaj k meni, da jo je imel pripravljeno na dan odhoda. Bal se je, da jo bo mama kam skrila, da bi ga zadržala doma.

Matija naj bi bil v SZ obiskoval mednarodno politično šolo pri komunistični Internacionali. Potoval je seveda ilegalno, po javkah, ki smo zanje vedeli le nekateri, vse do Moskve. Dobro se spominjam dneva, ko je odhajal. Prišel je po slovo k meni; imel sem ga rad; nervozno je žulil jabolčni krhelj in solze so mu navrele v oči. Domenila sva se, naj se oglasi iz Moskve in mi sporoči, da je srečno prišel. To je pozneje tudi storil. Diplomatskih odnosov nismo imeli.

Se nadaljuje

Zgledna mladina iz Drganjih sel pri Dolenjskih Toplicah

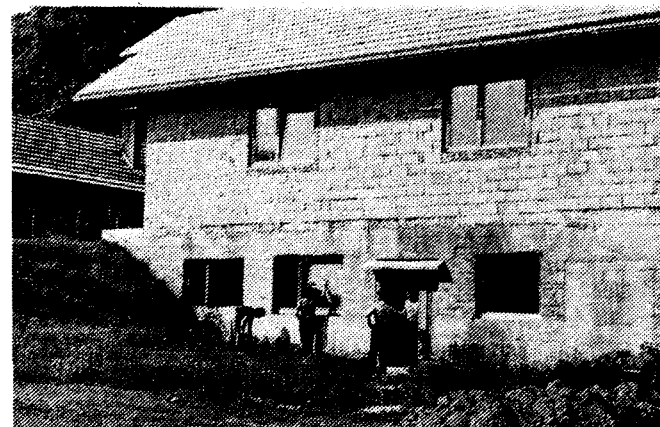
Mladinski dom namesto osnovne šole

Nekaj kilometrov pred Dolenjskimi Toplicami zavije ozka asfaltna pot skozi gozd in med polji ter travniki pripelje do vasi Drganja sela. Vas s približno štiridesetimi hišami spada v krajevno skupnost Straža v novomeški občini. Vaščani se med seboj dobro poznajo in, naj bo mlad ali starejši, pripravljeni so pristopiti na pomoč

Čas je storil svoje. Kar je bilo zgrajenega, je začelo razpadati, nam pa se je zdelo škoda. V mislih smo pred seboj že videli svoj mladinski dom, kjer bomo imeli prostor za sestanke, za različne družbene dejavnosti, volitve, skratka za vse, kar potrebuje vaška skupnost, tudi za zabavo in za kulturne prireditve.

Začeli so naštevati imena, ki jih bo mladinski dom nosil brez črk zapisana v svojih zidovih. Med drugimi so omenili predsednika Zdravka Gorše, blagajničarko Jelko Avsenik, potem Zvonko Bradač, ki je opravljala tajniške posle, pa tudi prijela za lopato, ko je bilo treba, govorili so o predsedniku vaškega odbora SZDL Rudiju Petanu kot iniciatorju mladih in še posebej naglasili ime Dušana Krena kot organizatorja in vodja gradbenih del. Tudi na steklarja Romana Doljaka iz Novega mesta, ki jim je naredil vrata in vse ostalo, kar je bilo v zvezi s steklom, niso pozabili.

Po treh letih prizadevanj je zaključena tretja faza gradnje. Spodnjim prostorom manjka le še obloga, sicer pa jih mladina že uporablja v svoje namene. In kaj mladi načrtujejo v prihodnje? Najprej hočejo dograditi stavbo. Zgoraj bodo zgradili večjo dvorano za kulturne prireditve in potem bodo morda naštudirali kako igro, ki jo bodo sami uprizorili v veselje sebi in zato, da bi popestrili delovni dan ostalih vaščanov. Tudi sicer drganjski mladinci s kulturo niso na ničli. Če ne drugega, imajo ansambel Drganjski fantje, ki je nastal že pred mladinsko organizacijo in je sodeloval na vseh veselicah doslej. Praviijo, da je ansambel trenutno v zatišju, ker je njegov vodja Igor Avsenik na odsluženju vojaškega roka. Igrajo pa vse, kar se le da naučiti. Velika želja mladih je, da bi pesem v Drganjih selih ne zamrla.

Novi mladinski dom v Drganjih selih je zrastel s prostovoljnim delom mladincev in ostalih vaščanov.

eden drugemu. Skupaj so močnejši. Prav taki so, kakor tovariši med narodnoosvobodilnim bojem. Radi se pohvalijo, da med vojno v njihovi vasi ni bilo izdajalcev, zato sovražnik tu ni imel moči in tudi orožarne blizu vasi ni nikoli odkril. Danes so mladi Drganjci tisti, ki nosijo naprej tradicijo enotne in složne vasi.

Človek bi mislil, da v tako majhni vasi lahko kar mimogrede najde to, kar išče. S takim prepričanjem sem tudi sama odšla v Drganja sela, da zberem skupaj nekaj predstavnikov vaške mladine, o kateri starejši govorijo samo pohvalno. Pa ni bilo preprosto. Tu je dežela. Majhne kmetije neoprestano ponujajo ta ali oni opravke. Tako, ko se mladi, ki so večinoma zaposleni v Novolesu v Straži ali pa kje drugje v okolici, vrnejo iz službe domov, ne sedijo križem rok. Ob svojem delu pa najdejo tudi čas zase. Največkrat ob večerih pridejo skupaj in takrat uženejo marsikatero mladostno.

Delo vaške mladinske organizacije teče komaj tretje leto. Šteje osemindvajset članov. Pobudo zanjo je dala SZDL. In zakaj so se odločili za mladinsko organizacijo?

»Skoraj v vsaki vasi je bila mladina organizirana, mi pa smo bili vsak zase,« praviijo moji sogovorniki, »in se nismo mogli lotiti kakšne velike akcije. Pravzaprav smo takrat že imeli v mislih nekaj, kar pa je zahtevalo vse naše združene moči. Zgodba ni dolga, vleče pa se že precej časa; gre namreč za neusojeno vaško osnovno šolo, ki so jo začeli graditi proti koncu petdesetih let. Postavili so temelje, pri tem pa je tudi ostalo, saj pri najboljši volji ni bilo moč zbrati v vasi vsaj osemnajst učenec, kar bi pomenilo dovoljenje za gradnjo šolskih prostorov.

Tako se je začelo. Nekje je bilo treba najti finančna sredstva. Za začetek je prišel prav vsak dinar. Štart je predstavljala članarina, vendar samo ta ni mogla zagotoviti uspešnih podvigov organizacije, zlasti še ne takšnih, kot je izgradnja doma. Mladi so se znašli. Organizirali so veselico na vasi. Potem so med vaščani zbirali samoprispevek. Dali so nekaj prošenj v delovne organizacije v krajevni skupnosti, od koder pa ni bilo veliko odziva. Potreben je bil še en samoprispevek in še druga veselica,

Dušan Kren je s svojim traktorjem veliko koristil pri gradnji doma.

ki so jo združili s praznovanjem KS Straža. Pokroviteljstvo je prevzela ZB NOV Straža. Tudi družbenopolitične organizacije so podprle zamisel aktivnih mladincev. Med tem časom je dom vztrajno rasel: prva, druga plošča in potem so ga spravili pod streho.

»Vsi smo delali prostovoljno, mi mladinci in ostali vaščani, ki so radi prišli na pomoč,« mi pripovedujejo. »Posebej moramo pohvaliti vaške zidarje, ki so si vzeli čas in dobro voljo za gradnjo našega doma, ne da bi zahtevali kakršenkoli zaslužek.«

Se se pogovarjamo o njihovem življenju, o življenju vasi kot celote, o sosedski pomoči, o skupnem delu, bodisi da je treba zakrpati cesto ali pa pomagati na njivi.

»Za nami je približno dvajset osnovnošolcev. Ze sedaj se vključujejo v vse akcije in bodo nadaljevali naše delo. Mi pa jim moramo biti dober zgled. To je naša dolžnost. Tako smo obljubili v sebi takrat, ko smo postali mladinci, ko je vsak od nas zavestno sprejel naloge vzornega Titovega mladince,« so mi še dejali, preden sem se poslovila od njih.

Živa Droie

Idejnopolitično izobraževanje brigadirjev

Družbeni dogovor, ki udeležence mladinskih delovnih brigad usmerja v delo na manj razvita območja v SR Sloveniji in s tem daje najpomembnejšo usmeritev organiziranju mladinskega prostovoljnega dela, omenja poleg izkopanih kubikov zemlje tudi druge aktivnosti brigadirjev. Ena teh je tudi idejnopolitično izobraževanje brigadirjev.

Pogosta dilema, ki je spremljala vse pogovore o mladinskem prostovoljnem delu, je ponavadi izpostavljala vprašanje: so pomembnejši izkopani kubiki ali ure, ki jih brigadirji namenijo svojemu lastnemu idejnopolitičnemu izobraževanju. Prav gotovo je zelo pomembno in nujno vztrajati na ekonomski upravičenosti mladinskega prostovoljnega dela, ki je nedvoumna. Istočasno pa je potrebno z vso resnostjo obravnavati tudi ostale aktivnosti brigadirjev. Prav to področje dela pa je deležno mnogih upraviče-

nih očitkov. Od tega, da je program interesnih dejavnosti prenatrpan, preobsežen in do tega, da so izbrana predavanja dolgočasna in nezanimiva.

Prav zaradi tega poskuša biti letošnji program družbenopolitičnega izobraževanja drugačen. To velja predvsem za vsebino tega programa, medtem ko izpeljava najbrž še vedno povzroča preglavice. Teme so predvsem aktualne in obravnavajo naše sedanje probleme, bodisi v povezavi s temeljnimi vprašanji našega povojnega razvoja ali ekonomsko in politično situacijo pri nas, posebej glede na mednacionalne odnose in naloge ZSMS. Dve temi pa si brigadirji izberejo sami.

Rezultatov teh predavanj in razgovorov se seveda ne da meriti empirično, tudi namen tega dela ni zgolj v klasičnem izobraževanju, pač pa je to priložnost za odprt razgovor, izmenjavo mnenj, ki je na žalost velikokrat mogoča prav v briadi, ne pa tudi tam, kjer je celo potrebnejše, v šoli, na deavnem mestu, doma.

Igor BAVČAR

Moja prijateljica

Vsi imamo veliko sošolcev in sošolk, toda prave prijatelje bomo morda našli šele po nekaj razredih osnovne šole ali celo gimnazije. Takih pravih prijateljev je na žalost malo. Opisala bom svojo prijateljico iz Lošinja. Imenuje se Marija.

Stara je devet let. Poznava se že peto leto. Je pridna in zelo skrbna. Ko je bila mlajša, je že pazila na svojo sestrco, medtem ko sta bila očka in mamica službi. Je zelo zanesljiva in nikoli ne pozabi na svoje dolžnosti. Kadar ji sestrca ne nagaja, rada bere in tudi v šoli je odlična učenka.

Ob večerih se vse tri sprehajamo ob obali. Opazujemo čolne ali pa odidemo h krošnjariju. Opoldne hodimo na sprehode ali se sončimo na samotni obali, potreseni s skalami. Tam si včasih naredimo šotor. Lovimo ribe. Če imamo srečo, jih prinesemo kar lepo zbirko. Iščejo kotanje v skalah. Proti večeru se vrnemo v hišo.

Skoraj vsi dnevi so si podobni in počitnice kar prehitro minejo. Zelo si želim, da bi me tudi Marija obiskala v naši beli Ljubljani.

KATJA ŠKRUBELJ 4. c
OŠ Danila Kumar

Mladinska poletna politična šola

Tudi letos bodo mladi prišli v šolski center RSNZ v Vikrče pri Ljubljani, kjer bodo v tednu dni, od 17. do 22. avgusta, pridobivali znanje v mladinski poletni politični šoli. Program dela je od jutra do večera kar natrpan. V ponedeljek, ob otvoritvi šole, bodo izvolili samoupravne organe, določili vodje skupin, se dogovorili o poteku programa, o ureditvi življenja na šoli in še vse ostalo, kar je potrebno za uspešno in nemoteno delo, ki pričakuje čim boljše rezultate.

Več o mladinski poletni politični šoli pa bomo napisali, ko bomo obiskali udeležence sredi njihovega dnevnega utripa.

Z. D.

»Koroški jeklarji« v Banjolah

Člani partizanskega taborniškega odreda »Koroških jeklarjev« smo tudi letos postavili svoje platnene hišice v Banjolah pri Puli, kamor zahajamo že vrsto let. Naš tabor smo postavili v borov gozdič v kampu INDIE. Delovni dan se začne z dvigom zastave ob petju himne. Dnevi potekajo po že vnaprej pripravljenem dnevnem redu, za katerega poskrbi taborno vodstvo. Da ne ostanemo brez telesne kondicije, imamo zjutraj obvezno telovadbo, katere se udeležujemo medvedki, čebelice, taborniki in tabornice ter nekateri klubovci.

O naši vzdržljivosti in znanju dokazujejo tudi večine lakote, molka, plavalca in Robinzona, pa tudi v akciji NNNP, ki je potekala ponoči, smo se dobro odrezali.

Prve dni našega taborjenja smo imeli že drugič v gosteh prijatelje s Poljske iz mesta Lodz. Težave z jezikom smo hitro prebrodili in potem nam je bilo prav prijetno. Tudi njihove pesmi smo se učili. Ob prijetnem kulturno-zabavnem večeru smo se žal morali posloviti. Obisk pa bomo vrnili s skupino tabornikov s Koroške, ki se bo čez nekaj dni podala na pot na Poljsko.

Na dan vstaje hrvatskega naroda smo obiskali spomenik talcev v Banjolah, ogledali pa smo si tudi znamenitosti Pule. Kot redni gostje rušilca Split smo ga tudi letos obiskali in ob tej priložnosti smo izročili v spomin sliko samouka Matevža Šumaka.

Naših lepih dvanajst dni se izteka in z njimi uspešno izpolnjeni delovni načrt.

S taborniškimi pozdravi

OKJ Ravne

ZMDA »Slovenske gorice«

Brigadirji o akciji

Dan pred odhodom druge izmene MDA »Slovenske gorice 81« smo se pogovarjali z mladimi, udeleženci akcije. Vsi so tekali naokrog, še zadnji dan so hoteli postoriti to in ono, delo zaključiti, kot so načrtovali. V zadnjih dveh tednih so ponoči, po napornem in uspešnem dnevu, izkopali in zvozili 400 kubičnih metrov zemlje, splanirali gramoz in utrdili podlago. Tako so prostovoljno uredili podlago za asfalt, ki so ga položili v zadnjem tednu. Dopoldne so bile na programu udarniške akcije, boji s kubiki, popoldne pa zanimiva športna srečanja, kulturne prireditve, zaključni izpiti ob koncu tečajev, krožki.

Jožica Grobelenik, 20 letna delavka v Aeru Celje, brigadirka MDB Slavka Šlandra iz Žalca, je dejala: »V brigadi sem tretje leto. Pred tem sem bila na akciji »Kožbana 78« in »Goričko 79«. Življenje v naselju mi je bilo všeč, tako tudi na trasi. Bilo je veliko športnih tekmovanj, predavanj, kulturnih prireditev, mogoče je bilo vsega še preveč in smo pogrešali prosti čas, osebno prostost. Premalo je bilo spoznavanja med brigadirji.«

Boro Živković, traser MDB Slavka Šlandra iz Žalca: »Na akciji sem že tretjič. Prvič sem bil v Nišu 1979 kot navaden brigadir, lansko leto sem bil traser na ZMDA Posočje. Tu sem traser in namestnik komandanta brigade. Delo je potekalo v redu, ni bilo nobenih problemov, na trasi smo dosegli v povprečju 155 odstotkov. Z akcijo sem zadovoljen in bom še v prihodnje poskušal sodelovati. Ko sem med brigadirji, pa žal ugotavljam problem evidentiranja, ki se pojavlja že več let. Mislim, da je napaka pri evidentiranju in informiranju že od začetka. Mnogi mislijo, da je na akciji kramp in lopata vse, kar pa še zdaleč ni res. To je najboljša šola samoupravljanja, kovanja bratstva in enotnosti, spoznavanja med mladimi.«

Jani Kovačič, 17 letni dijak, brigadir MDB Slavko Šlander iz Žalca: »Lansko leto sem bil v brigadi v Posočju, kjer je bilo boljše naselje. Tu je preveč natrpano. Glede trase pa je ZMDA »Slovenske gorice« neprimerno boljša. Tam je bilo kamenje, tu je pa zemlja.

KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Spominjamo se preteklosti, snujemo prihodnost

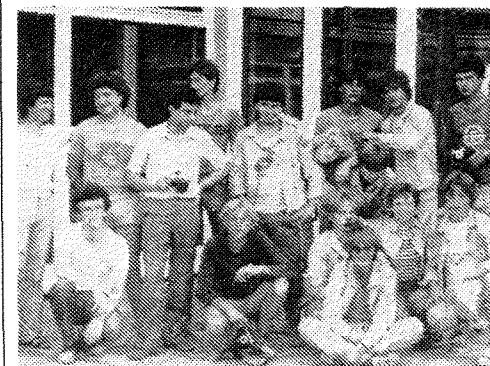
Pravi naslov za te počitniške dni, ko imamo dovolj časa za razmišljanje. »Učiti se ni treba, šolske klopi so prazne. Pa vendar... naša stran – mladinska stran TV-15 ni izginila,« piše Janja Nudorfer iz Vipave in še nadaljuje: »Prav je tako, kajti v teh dneh imamo mladi dopisniki veliko več časa kot smo ga imeli med šolskim letom in lahko več napišemo, bodisi o sreči, veselju, o morju, gorah, o svojih počitnicah pri starih starših in zgodbe, ki nam jih oni pripovedujejo. Mislim, da počitnice niso le dnevi smehe, igre, vrišča, biti morajo tudi dnevi, ko razmišljamo o sedanjosti, se spominjamo preteklosti in snujemo prihodnost.«

Tudi pri nas v uredništvu, dragi naši mladi bralci, snujemo prihodnost. Naj vam zaupam? Še preden se bo začelo novo šolsko leto, boste lahko na naši mladinski strani TV-15 začeli spremljati slikanico v nadaljevanjih. Jelko Peternelej iz Radencev je pripravil za vas 53 sličic, seveda opremljenih z besedilom. Zgodba je iz druge svetovne vojne. Začenja se z letom 1942 na Češkoslovaškem, ko se je v sovražnikovem zaledju odigrala ena najdramatičnejših epizod tega obdobja. Kako in kaj pa vam sedaj ne bi pripovedovala, da boste bolj nestrpnost pričakovali.

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Organizacija je bila dobra. Pohvalil bi delo komisije. Hrana je bila tudi odlična. Med brigadami pa je bilo premalo spoznavanja, veliko se jih na koncu med seboj še ne pozna. To ne velja za vse, posamezniki so navezali stike. Vključil sem se v foto tečaj, kjer smo imeli dobrega predavatelja. Seznanili smo se z upravljanjem aparata, vstavljanjem filma, praktičnim fotografiranjem. Filme smo tudi razvijali v temnici v Ptuj in na koncu delali fotografije. Sodeloval sem tudi v športni ko-

Brigadirji na zvezni MDA »Slovenske gorice 81«

misiji Vsakodnevno smo se dogovarjali za medbrigadna srečanja in tekmovanja, vodili jutranjo telovadbo. Na razpolago so nam bili športni objekti. Zelo všeč mi je bilo in bom gotovo še sodeloval.

Irena Hribar, komandant MDB Slavko Šlander pravi, da je brigada šola za življenje. Tu naj bi se razvili pristni samoupravni odnosi, kar pa je odvisno od brigadirjev samih, njihove pripravljenosti. Brigadirje bi moralo bolj pritegniti, da bi živeli resnično z brigado in samim naseljem. Imajo možnost odločanja v najvišjih samoupravnih organih, kar dokazuje, da so brigadirji in akcija eno.

DRAGO PAPLER

Na pogovor z Dragom Flisom-Strelo smo odhajali oboroženi le z enciklopedičnimi podatki iz knjige narodnih herojev: rojen v Blanci pri Sevnici 27. 11. 1921, študiral medicino, se vključil v NOB 1941 in bil sprejet v KPJ leta 1942.

Nato sledijo podatki o njegovih partizanskih letih, vse od prve pohorske čete pa do šefa obveščevalnega centra štaba devetega korpusa. Največ prostora v tem besedilu pa je namenjenega tistemu delu Strelovega partizanskega »staža«, kjer je opisano, kako je z Gradnikovci napadel Gorico, Sveto goro, Avče... Potem je bilo podatkov za našo rabo konec.

Tovariš Strela, kje ste hodili vsa ta povojna leta in kakšne naloge ste opravljali?

»Najprej sem delal pri Ozni za Slovenijo, bil nato poslan v enoletno partijsko šolo Djuro Djaković in se spet vrnil za kratek čas v Slovenijo. Od devetinsitridesetega pa do srede 1950. leta sem bil odpravnik poslov v jugoslovanskem veleposlaništvu v Tirani, potem je sledilo šestnajst beograjskih let, ki so jih prekinjale naloge svetnika ambasade v Parizu, uslužbenca ambasade v Švici, nato pa nove naloge na področju gospodarstva, med njimi tudi delo v Gospodarski zbornici Jugoslavije. Leta 1965 sem postal poslanec in član izvršnega sveta SR Slovenije. To delo sem opravljal do izteka mandata, nato pa prevzel novo zadolžitev pomočnika generalnega direktorja delovne organizacije Intertrada. V tem obdobju sem leto dni volontersko opravljal še naloge župana ljubljanske občine Center. Pred šestimi leti sem bil izvoljen za občinskega partijskega sekretarja in se ob koncu mandata dokončno upokojil.«

Vendar ta upokožitev ni dobesedna, ker ste bili takoj za tem izvoljeni za predsednika družbenopolitičnega zbora skupščine mesta Ljubljane. Iz naštetega pa smo zvedeli, da ste se v svojem povojnem delu srečevali tako z ožjimi gospodarskimi vprašanji kot tudi s širšimi družbenopolitičnimi tokovi in našo zunanjo politiko. Glede na tako pestro družbeno delo bo morda najbolje, da postavljamo vprašanja po vrsti kot so si podajale roko vaše različne delovne naloge. Naj torej začnemo z vprašanjem o kosovskih dogodkih. Kako jih gledate danes, v luči poznavanja albanskih razmer v ostrem času informbiroja, ko je Albanija »nosila zastavo« gonje proti Jugoslaviji?

Pritisk na naše predstavništvo je bil takrat izredno hud. Albancem ni ustrezala jugoslovanska politika dobrososedskih odnosov in prijateljstva s sosednjimi državami. Takrat je tam potekal proces proti Koči Džodzeju, ki je bil zaradi nestrinjanja z uradno albansko politiko tudi obsojen na smrt. Albanci so vršili pritisk na jugoslovanske državljane, ki so bili takrat v Albaniji in jim onemogočali stike z našim uradnim predstavništvom. Od sedmih članov našega predstavništva dva v nekaj mesecih ostala v Tirani le šofer in jaz. Druge so pod najrazličnejšimi pretvezami izgnali iz Albanije. Vendar Jugoslavija s Tirano ni prekinila uradnih stikov in je bila ves čas dosledna svoji politiki dobrososedskih odnosov. Odšli smo pač zato, ker je

Pogovor z Dragom Flisom-Strelo, narodnim herojem, aktivnim družbenopolitičnim delavcem in neumornim športnikom

Pojma združeno delo še nismo v popolnosti dojeli

bilo naše delo popolnoma onemogočeno.

Ce bi torej hotel današnje dogodke opazovati v luči poznavanja takratnih razmer v Albaniji, se mi vsiljuje predvsem misel, da se je v vseh teh letih v Albaniji malokaj spremenilo in da gre ponovno za najnavadnejšo zlorabo dobrososedskih odnosov in naše dobrososedne politike. Zdi se, da je vse podrejeno trenutnim potrebam ozkega kroga ljudi, ki nimajo nič skupnega s širšimi političnimi potrebami. Tu ne gre za nikakršne strateške cilje nacije, ampak nasprotno, za prav ozke cilje.

Ste se pri opravljanju drugih diplomatskih nalog tudi vi srečevali z nasilnimi dejanji naše politične emigracije?

Sam nisem ničesar takega neposredno doživel. V tujini sem delal v šestdesetih letih, ko je bila še na sceni stara jugoslovanska politična emigracija, ki je s svojimi izpadi reagirala glede na trenutni politični položaj in seveda, glede na trenutno politiko obeh blokov. Že takrat so se dogajala teroristična dejanja proti našim predstavnikom, spomnimo se le Rolovića na Švedskem. Razlike v njihovem delovanju v tistem času in danes ni. Morda le v toliko, da danes postaja terorizem že kar oblika političnega obračunavanja v mednarodnih odnosih, kar je seveda nevzdržno. Zlasti še, ker zakrivanje oči pred takim urejanjem odnosov med ljudmi terorizem še bolj spodbuja.

Četudi že oguljeno in mestoma sitno, vendar vseskozi aktualno vprašanje stabilizacije skušamo postaviti vsakomur, ki se je kakorkoli, ali pa se še ukvarja z našim gospodarstvom. Vi ste na tem področju delali celo vrsto let. Kot sekretar gospodarske zbornice Jugoslavije, kot član izvršnega sveta SR Slovenije in nenazadnje kot vodilni delavec v organizaciji združenega dela. Kaj bi o tem vprašanju lahko povedali iz svojih izkušenj?

V času, ko sem delal v delovni organizaciji, smo ravno sprejemali novo ustavo, takrat je tovariš Kardelj natančno razčiščeval pojma skupinske in družbene lastnine. In teoretično smo ta vprašanja zvečine že izčistili; v vsakdanjem življenju pa stvari še vedno šepajo. Pri tem smo pogosto tudi nestrpni in zaletavi. Poleg tega se nam v podzavesti pod pojmom združenega dela še vse prepo-gosto odslikava posamezna organizacija združenega dela in ne celotna proizvodnja, skupaj! z družbenimi dejavnostmi.

Ta pojem še vedno razumevamo parcialno. In tako, kadar govorimo o šolstvu ali zdravstvu, še vedno govorimo o strošku, kar to seveda ni, če se zavedamo da je vse skupaj združeno delo.

Še preden smo sprejemali novo ustavo, je bila dosežena dobra raven družbenega standarda, kar je nesporno rezultat naše revolucije. Nova ustava je ustvarila pogoje za vnašanje takih popravkov. In zato bo možnosti za doseganje večje družbene produktivnosti, se pravi za stabilizacijo temveč, čimbolj se bomo držali ustavnega razumevanja popravljanja napak in korekcij. To pa je mogoče dosegati le po dosledni samoupravni poti dogovarjanja.

Težko je splošno govoriti, kaj je v tej naši stabilizaciji primarno. Splošnega obrazca ni. Za začetek je treba imeti točne podatke o tem, kaj smo doslej na posameznih področjih že dosegli. Najbrž pa bo držalo, da je družbena režija ena najbolj znanih prevelikih postavk v našem gospodarjenju. In, da je temu res tako, se je treba prepričati z navajanjem dejstev, ki jih je treba tudi nazorno predočiti.

Saj je znano, da se režija bohota povsod tam, kjer primanjkuje sposobnosti, zagnanosti in hotenj za kar najbolj pol-

no izrabo danih možnosti za ustvarjanje dobrin. Menim pa, da bi bitka za zmanjševanje družbene režije brez enako močne bitke za višjo produktivnost v posameznih temeljnih sredinah še povečevala tek po naraščanju družbene režije.

Med številnimi drugimi nalogami ste opravljali tudi delo občinskega partijskega sekretarja. V zvezi s stabilizacijo pa poudarjamo naloge komunistov. Kje smo tu komunisti?

Ob tem vprašanju se vedno sprašujemo, kaj je forumsko in kaj ni forumsko delo. Menim, da smo že prišli v fazo, ko dobivamo posamezne bitke v konkretnih sredinah. Ko se konkretna vprašanja ne obravnavajo več splošno. Zato so uspehi komunistov v prvi vrsti v bazi, kjer se pojavljajo različni interesi. Nostalgija za starimi časi ne bi bila umestna, kajti danes se soočamo z mnogo bolj zapletenimi vprašanji kot pred leti. Zato zahtevajo dnevna vprašanja mnogo bolj natančne odgovore zdaj, ko smo osnovne, strateške bitke že dobili. In za konkretno reševanje konkretnih nalog in težav je treba več poznavanja konkretnih problemov ter tudi več časa.

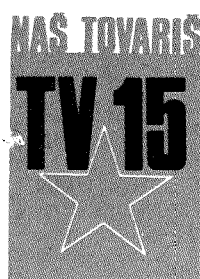
Poglejmo le drobec iz našega vsakdanjega dela: večina družbenopolitičnih delavcev s številnimi zadolžitvami še vedno razporeja svoje dnevne sestanke in seje glede na njihovo raven in ne na težo njihove vsebine...

Kaj pa borci v teh vrstah?

Kljub temu, da je od konca vojne minilo že šestinintrideset let in je generacija borcev že nekoliko v letih, pa lahko brez zadrege ugotavljamo, da veliko število borcev še vedno ostaja aktivnih in zastopa vse tisto, za kar so se tudi borili. Seveda so bile posamične usode borcev različne. Nekatere je spreminjanje odnosov v naši bitki za novo družbo razočaralo in prizadelo. Navsezadnje gledamo včasih na revolucijo in razvoj skozi svojo lastno usodo. Še posebno pa se je to dogajalo tistim borcem, ki so izgubili neposreden stik z revolucionarnimi procesi razvoja. Potrebno je torej, da nas čimveč ta stik obdrži kar najdlje, saj je bistvo našega samoupravnega socialističnega razvoja v tem, da potrebujemo v vsaki konkretni bitki konkretni ljudi, kar pomeni – vsakega posameznika. Res je, da so bile včasih posameznikom storjene tudi krivice, ki jih sami ne morejo razrešiti, zato je to naloga širše družbe.

Družbenopolitični delavec, borec in narodni heroj Drago Flis-Strela je nesporno prava podoba aktivnosti. V pokoju, po vendar nikoli v pokoju. Nenehoma v gibanju. Zdaj na sestanku, naslednjo uro pa že v hribih ali na kolesu ali pa morda na smučanju, če je zima. Takrat, ko je bil v letih, ko bi lahko tekmoval v različnih športih, je bila vojna in je bilo treba misliti na vse kaj drugega. Ko je bilo vojne konec, je bil za tekmovalni šport že prestar. Zato pa se kljub številnim nalogam in dolžnostim rekreativnemu športu nikoli ni odpovedal. Mens sana in corpore sano, pomisli človek, ko kramlja z jedrim ogorelim možakom, ki jih bo ravno jutri dopolnil šestdeset. Vse najboljše!

Bojana Žokalj-Jesih

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je označka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik: DRAGO VRESNIK; **Odgovorni urednik:** TONE URBAS; **Novinarji – uredniki:** ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; **MILENKO STRAŠEK** – reportaža; **BOJANA ŽOKALJ-JESIH** – naša organizacija; **Lektor-redaktor:** KATJA HVALA; **Tehnični urednik:** SINE KOVIČ ml.; **Tajnica uredništva:** MARA OKORN; **Vodja uprave:** MILAN SENIČAR; **Telefon uredništva:** 327-780; **Telefon uprave:** 320-486

Uprava in naročniški oddelki: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana
Letna naročnina 300 din, za inozemstvo 340 din, posamezna številka v prosti prodaji 6 din

Tečaji račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov

Korekture in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35